

ੴ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥
Ik oankār sat̄ nām kartā purakh̄ nirbh̄ao nirvair akāl mūrati ajūnī saibh̄aṅ gur parsād̄.

THE SIKH BULLETIN

www.sikhbulletin.com

editor@sikhbulletin.com

Volume 26 Number 2

Published by: Hardev Singh Shergill

5135 Wisteria Drive, Oceanside, CA 92056 USA Tel: (760) 295-0073

In This Issue / ਤਤਕਰਾ

Editorial.....1

Shabd Vichar ਲੇਖੈ ਬੋਲਣੁ ਬੋਲਣਾ Laiykhay Bolann Bolnna. *Karminder Singh Dhillon, PhD*.....3

Celebrating Guru Nanak’s Parkash On the Correct Date. *Karminder Singh Dhillon Phd*6

Found on the Internet. *Karminder Singh PhD*10

Guru Nanak’s Concept Of God *Karminder Singh Dhillon, PhD*12

Meeting Guru Nanak’s Conditions for Becoming a Sachiar. *Moninder Singh*26

Guru Nanak On the Use of Intellect in Realizing and Understanding God. *Harmanpreet Singh Minhas*31

Gurbani Verse Analysis ਸਚ ਕੀ ਬਾਣੀ ਨਾਨਕੁ ਆਖੈ Sach Ki Banni Nanak Akhaiy. *Karminder Singh Dhillon, PhD*34

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਮਿਸ਼ਨ। ਐਡਵੋਕੇਟ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੰਵਰ ...35

ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਗੁਰ ਇਤਿਹਾਸ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਵਾਲ। ਪ੍ਰੋ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਰੀ38

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਅਸਲੀ ਗੁਰਪੁਰਬ ਦਿਹਾੜਾ ਕਿਹੜਾ? ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜਿਉਣਵਾਲਾ39

ਉਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਸਰਵਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ ...43

ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਬਨਾਮ ਧੁਮਕੋਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਸਰਵਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ 44

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਦਿਹਾੜਾ ਸਰਵਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ46

Book Review by Prof Hardev Singh Virk48

Nanak and His Philosophy: Canadian Author Launches Book in Malaysia. *Asia Samachar*.....51

Tamil Sikhs Build Miri Piri School52

Note to Contributors54

www.sikhbulletin.com
www.sikhivicharforum.org

Editor in Chief: Karminder Singh Dhillon, PhD (Boston), Malaysia
Punjabi Editor: Gyani Jarnail Singh Arshi (Malaysia)
Editors: Moninder Singh (Canada), Harpreet Kaur (New Zealand)
Technical Lead: Amrinder Singh Sandhu (USA)

Editorial

555th Parkash Purab of Guru Nanak.

The 1st of Baisakh Nanakshahi Sammat 556, which coincides with 14th of April 2024 marks the 555th anniversary of Guru Nanak’s birth. This issue of the *Sikh Bulletin* is dedicated towards commemorating this event. It is our way of sharing the joy of the advent of Guru Nanak with the Sikh world in general, and our readers in particular.

The joy will nevertheless be tempered with the stark reality that Sikhs have got the birth date of their founder wrong. It would have been excusable had Guru Nanak been born 5,555 years ago. Dates do get fuddled over periods of time that run that long. But Sikhi is the youngest spirituality, and it’s an event that happened just 555 years ago.

What’s more baffling is that Sikhs had the date right until the past 200 years or so. Historian M.A McAuliffe has said that the Sikh world had the date of Guru Nanak’s birth correct till 1816 – when the Sikhs enjoyed Khalsa Raj under Maharaja Ranjit Singh; and their religious leader was *Nirmala* Gyani Sant Singh as head granthi of Darbar Sahib. The Benares trained *Nirmala* convinced the Maharaja to use his office to have Nankana Sahib celebrate Guru Nanak’s birthday in Katak – November – for the first time in 1816. It would take another hundred years before the Katak date would become acceptable to the Sikh world at large. So that’s 200 years of celebrating it on the wrong date after 346 years of celebrating it on the correct date.

One can thus surmise a number of reasons why Sikhs have gotten the *Parkash* date of Guru Nanak wrong. It was a deliberate act by persons or groups of people who controlled Sikh institutions, the Sikh historical narrative and, by extension, the Sikh psyche. The birth date was altered in accordance with a specific and disturbing agenda of these persons or groups.

But control over their institutions, historical narratives and their psyche is now in the hands of Sikhs themselves. So why has the Sikh world continued to celebrate the Parkash Diharra of Guru Nanak

on Katak Di Puranmasi - which corresponds to November 15th in 2024 – and is, in reality, the birthdate of Guru Nanak’s rebel and disowned son Baba Sri Chand? Why is the Sikh religious leadership helpless or worse, crippled in wanting to make the change? Why does the SGPC – the leading Sikh religious body that governs all historical Gurdwaras and the Akal Takhat – *list* the *correct* date its official website but *celebrate* it on the *wrong* date?

Is it because Sikh institutions, Sikh historical narratives and the Sikh psyche is in the hands of Sikhs in name only, and the real keepers of all three are aligned with the very forces that altered the birth date from 1st of Baisakh to the Puranmasi of Katak to serve their specific and disturbing agendas? After all, the leading institutions that are in the business of robbing Sikhi of its *Nirmalata* or uniqueness through acts such as muddling the Nanakshahi Calendar issue; mixing up Sikh beliefs, practices and festivals with those of other belief systems, and insisting that Sikhi has its roots in *Satanism* – amongst a myriad of other such nefarious acts – are the *sampardayi*, *dera* and *taksali* outfits that have their origins in *Nirmla* and *Udasi* schools of thought. And after all, one hundred percent of the Jathedars of the five *takhats* and the *granthis* of these *takhats* are schooled in these outfits.

Keeping in line with Sikh character and penchant for form over substance, the Sikh world will undoubtedly get excited over the figure 555 come 15th of November 2024. There will be calls to organize 555 Akhand Paths and hire helicopters to load up with 555 different varieties of flowers flown in from all over the world and rain them over Darbar Sahib Amritsar and or Nankana Sahib.

There will be calls for Darbar Sahib and or Nankana Sahib to be lit with 555 lamps and perform a fireworks show with 555 types of fireworks. Businesses would make and sell rosaries with 555 beads and publish and sell photos of Guru Nanak with the figure 555 superimposed on the image. Sikh individuals would donate 555 in their local currency to their local Gurdwaras on that day. Some rich Gurdwara run by diaspora Sikhs may want to install a 555-kilogram dome made of gold on the roof.

Elsewhere there would be calls for individuals to recite the Jap bani or just *mool mantar* 555 times; and calls for Sikhs to dip themselves 555 times in the pool at the various Gurdwaras. The list of possible permutations for what Sikhs can do with the figure 555 is endless. Very few would stop to ask if any of the things they are doing or being asked to do were sanctioned or critiqued by the very person to whom they are all being dedicated – Guru Nanak. Rare would be the Sikhs who would ask “but what can we do about disseminating the *messages* of our founder Guru? Could we even get to 5 of his basic messages? Rare too would be those Sikhs who would ask “what lessons are we teaching our children in all of this.” Even rare would be those Sikhs who would ask “But isn’t 15th November the wrong date to begin with,” or “why are we celebrating Guru Nanak’s birthday on the date when Sri Chand was born?”

The Sikh Bulletin thus decided to play its part in doing what we think is the right thing to do – which is to raise awareness regarding the most basic fumble that defines the Sikh world. We have resolved to dedicate this issue to the celebration of Guru Nanak’s Parkash Purab and to do so on the correct date – the 1st of Baisakh. The Editorial Team has put together a number of essays and articles relating to the life and messages of Guru Nanak. The *Shabd Vichar* section looks at a *shabd* composed by Guru Nanak namely ਲੇਖੈ ਬੇਲਣੁ ਬੇਲਣਾ ਲੇਖੈ ਖਾਣਾ ਖਾਉ ॥ *Laiykhaiy Bolann Bolnna Laikhaiy Khanna Khao(n)*. The anchor article of this issue discusses the concept of God as advocated by Guru Nanak. A special essay that explains the dynamics behind the moving of Guru Nanak’s Parkash Diharra from 1st Baisakh to the Puranmasi of Katak is included in this issue.

We wish our readers an enlightening Khalsa Divas and a fabulous Nirangkari Gurpurab.

Karminder Singh Dhillon, PhD (Boston)

Editor-in-chief.

Shabad Vichar

Karminder Singh Dhillon, Phd.

dhillon99@gmail.com

This *shabd* is composed by Guru Nanak and recorded on pages 14 and 15 of the Sri Guru Granth Sahib ji (SGGS). It is the third *shabd* of Sri Rag – the first *rag* of the SGGS.

ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੧ || *Sri Rag Mehla 1.*

Sri Rag First Mehl.

ਲੇਖੈ ਬੋਲਣੁ ਬੋਲਣਾ ਲੇਖੈ ਖਾਣਾ ਖਾਉ || *Laiykhaiy Bolann Bolnna Laikhaiy Khanna Khao(n).*

Laiykhaiy – Lit. Counts, accounting. Metap. Specific or limited counts, within parameters. **Bolann** – Speech. **Bolnna** - To speak. **Khanna Khao** – Consumes food.

My Speech and Words Are Within Parameters, As Are My Meals.

ਲੇਖੈ ਵਾਟ ਚਲਾਈਆ ਲੇਖੈ ਸੁਣਿ ਵੇਖਾਉ || *Laiykhaiy Vaatt Chlaiaya Laikhay Sunn Veykhao(n).*

Laiykhaiy - Lit. Counts, accounting. Metap. Specific or limited counts, within parameters. **Vaatt** – Journey. **Chlaiaya** - Walk, traverse, travel. **Sunn** – Listen. **Veykhao** – See, cause to be seen.

My Journey of Life is Within Parameters, As Is What I Get to See and Listen While On This Journey.

ਲੇਖੈ ਸਾਹ ਲਵਾਈਅਹਿ ਪੜੇ ਕਿ ਪੁਛਣ ਜਾਉ || ੧ || *Laiykhaiy Sah Lvaiaya Prray Kay Puchann Jao(n).*

Laiykhaiy - Lit. Counts, accounting. Metap. Specific or limited counts, within parameters. **Sah** – Breaths. **Lvaiaya** – Take, cause to be taken. **Prray** – One who has read, an educated person. **Kay** – Why, what. **Puchann** – Ask. **Jao** – Go. **Prray Kay Puchann** - Lit. What is there to ask any educated person about it? Idio. Is there a doubt here?

The Breaths That I Get to Take Are Within Parameters, Is There Any Doubt Here, O Mind?

ਬਾਬਾ ਮਾਇਆ ਰਚਨਾ ਧੋਹੁ || ਅੰਧੈ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ਨਾ ਤਿਸੁ ਏਹ ਨ ਓਹੁ || ੧ || ਰਹਾਉ ||

Baba Maeya Rachna Dhoh. Andheiy Naam Visareya Na Tis Eh Na Oh.

Baba – O Mind. **Maeya** – Material. **Rachna** – Lit. Creation. Metap. Life. **Dhoh** – Lit. Fraud, scam. Metap. Temporary. **Andheiy** – Lit. Blind. Sp. Un-enlightened. **Naam** – Divine virtues. **Visareya** – Discarded, rejected. **Na** – Negative. **Tis** – That. **Eh** – Here. **Oh** – There. **Na Tis Eh Na Oh** – Lit. Neither here nor there. Idio. Of no consequence, inconsequential.

Life is Within the Parameters of Being Temporary, O Mind. My Un-Enlightened Self Discarded Divine Virtues, To Make My Life Become Inconsequential.

ਜੀਵਣ ਮਰਣਾ ਜਾਇ ਕੈ ਏਥੈ ਖਾਜੈ ਕਾਲਿ || *Jivann Marnna Jaye Kaiy Eythaiy Khajaiy Kaal.*

Jivann – Life. **Marnna** – Death. **Jaye** – Born. **Kaiy** – Of. **Eythaiy** – In this. **Khajaiy** - Earn a living, accumulate material, wealth. **Kaal** - 1. Time, period. 2. Death. 3. Timespan for Life.

From Birth Till Death, Life **In An Un-enlightened Self** Is Expanded On Accumulating Material For My Lifespan.

ਜਿਥੈ ਬਹਿ ਸਮਝਾਈਐ ਤਿਥੈ ਕੋਇ ਨ ਚਲਿਓ ਨਾਲਿ || *Jithay Beh Samjhaiy Tithaiy Koye Na Chaleyo Naal.*

Jithay – Where, when, whence. **Beh** – Lit. Sit. **Samjhaiy** – Explain, understand, account for. **Beh Samjhaiy** – Idio. Careful consideration, deliberate reflection. **Tithaiy** – There, then, thence. **Koye Na** – No one, nothing. **Chaleyo** - Walks, traverses, goes. **Naal** – With, along. **Koye Na Chaleyo Naal** – Lit. No one goes along. Idio. Supportive, contributive.

Whence Reflected Upon Carefully, I Realize Thence That None Of **The Accumulated** Material Is Supportive Of My Enlightenment.

ਰੋਵਣ ਵਾਲੇ ਜੇਤੜੇ ਸਭਿ ਬੰਨਹਿ ਪੰਡ ਪਰਾਲਿ || ੨ || *Rovann Valay Jayrray Sabh Banhey Pand Praal.*

Rovann – Cry, weep. **Valay** – Of, for. **Jayrray** – All of them. **Sabh** – All. **Banhey** – Lit. Tie up, collect, bundle up. **Pand** - Lit. Bundle. **Praal** – Lit. Twigs and grass. Idio. Useless, worthless stuff.

The Material That I Wept For **To Accumulate** Is Nothing But A Bundle of Worthless Twigs.

ਸਭੁ ਕੋ ਆਖੈ ਬਹੁਤੁ ਬਹੁਤੁ ਘਟਿ ਨ ਆਖੈ ਕੋਇ || *Sabh Ko Akhaiy Bahut Bahut Ghatt Na Akhaiy Koye.*

Sabh Ko – All, everyone. **Akhaiy** – Lit. Say, ask, demand. **Bahut Bahut** – Plenty, maximum. **Ghatt** – Less. **Na Koye** – Anyone, no one.

Yet, Everyone Seeks This Bundle of Worthless Twigs Aplenty; None Wants Anything Less.

ਕੀਮਤਿ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਈਆ ਕਹਣਿ ਨ ਵਡਾ ਹੋਇ || *Keemat Kinaiy Na Payeea Kehenn Na Vadda Hoye.*

Keemat – Lit. Value, worth. **Kinaiy** – None. **Na** – Negative. **Payeea** – Obtained, ascertained. **Kehenn** – Say, admit. **Vadda** – Big, large. **Hoye** - Become. **Vadda Hoye** – Become large, become sufficiently big.

None Have Ascertained the Worth Of **This Bundle of Worthless Twigs; None Admit Their Accumulation of Material** Has Become Sufficiently Large.

ਸਾਚਾ ਸਾਹਬੁ ਏਕੁ ਤੂ ਹੋਰਿ ਜੀਆ ਕੇਤੇ ਲੋਅ || ੩ || *Sacha Sahib Eyk Tu Hor Jee Kaytay Loa.*

Sacha - From Sanskrit Sayta, in perpetual existence, the Creator. **Sahib** – Master, lord. **Eyk** – One and only. **Tu** – You. **Hor** – Others. **Jee** –Life forms, persons, beings. **Kaytay** – Multitudes. **Loa** – Light.

O Creator, You Are The One And Only Lord In Perpetual Existence; All Other Multitudes of Beings Are Created In Your Light.

ਨੀਚਾ ਅੰਦਰਿ ਨੀਚ ਜਾਤਿ ਨੀਚੀ ਹੁ ਅਤਿ ਨੀਚੁ || Neecha(n) Ander Neech Jaat Neechee(n) Hu At Neech.

Neech, Neecha(n), Neechee(n) – Lit. Lowly persons. Metap. Persons with little or no accumulated materials. **Ander** – Within. - Lit. **Jaat** – Lit. Caste. Metap. Group or class of beings. **Hu** – Are. **At** - Lit. Ultimate, absolute.

Within The Group Of Human Beings With Little Accumulated Material, And Those With Even Lesser Or Those Who Have Absolutely None Of It;

ਨਾਨਕੁ ਤਿਨ ਕੈ ਸੰਗਿ ਸਾਥਿ ਵਡਿਆ ਸਿਉ ਕਿਆ ਰੀਸ || Nanak Tin Kaiy Sang Saath Vadeya Sio(n) Kya Rees.

Tin Kaiy – Of those. **Sang Saath** – Associate. **Vadeya** – Lit. Big, mighty. Metap. Materialistic. **Sio(n)** - Of. **Kya** – What, when, how. **Rees** – Emulate.

Nanak Associates With Such A Group, Sans The Need To Emulate The Materialistic.

Note: These words Neech, Neecha(n), and Neechee(n) are translated in the Teekas as “persons of low caste” and the set of verses translated as “Guru Nanak associates and keeps the company of persons of the lowest caste.” Such a translation is out of context of the ongoing discussion of the shabd. Such a translation further goes against the grain of Guru Nanak’s philosophy, Gurbani and Gurmat in the rejection of the notion of “persons of low caste.” Gurbani and Sikhi does not acknowledge the existence of the caste, hence such a concept cannot be incorporated within the interpretation of Gurbani.

ਜਿਥੈ ਨੀਚ ਸਮਾਲੀਅਨਿ ਤਿਥੈ ਨਦਰਿ ਤੇਰੀ ਬਖਸੀਸ || ੪ || ੩ || Jithaiy Neech Smaleeyan Tithaiy Nadar Teyri Bakhseesh.

Jithaiy – Wherein. **Neech** - Lit. Lowly. Metap. Persons with little or no accumulated materials. **Smaleeyan** – From ਸੰਭਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ *Sambhaal Hundi Hai* Lit. taken care of. Metap. Valued. **Tithaiy** – There, therein. **Nadar** – Grace. **Teyri** – Your. **Bakhseesh** – Blessings.

Because The Grace Of Your Blessings Exists Where The Absence Of Accumulating Material In Life is Valued.

Don't Be Afraid of the Enemies That Attack You. Be Afraid of the Friends That Flatter You.

Dale Carnegie, American Writer (1888 – 1955)

People Are Strange: They Are Constantly Angered by Trivial Things, But On a Major Matter Like Totally Wasting Their Lives, They Hardly Seem to Notice.

Charles Bukowski American poet, novelist, and short story writer (1920 – 1994)

Celebrating Guru Nanak's Parkash On the Correct Date.

Karminder Singh Dhillon, Phd
dhillon99@gmail.com

Guru Nanak was born on the 1st of Vesakh 1469. Bhai Gurdas provides the evidence when he writes about the advent of Guru Nanak. In *Paurri 27* of his first vaar he writes: ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਮਿਟੀ ਧੁੰਧ ਜਗ ਚਾਨਣ ਹੋਆ॥ ਜਿਉਂ ਕਰ ਸੂਰਜ ਨਿਕਲਿਆ ਤਾਰੇ ਛਪੇ ਅੰਧੇਰ ਪਲੋਆ॥ *Satgur Nanak Pargateya Mitee Dhund Jug Chanan Hoa. Jion Kar Suraj Nikleya Tarey Chapey Abdher Paloa.*

Meaning: The Advent of Guru Nanak Was the Lifting of the Fog of Spiritual Un-enlightenment. His Coming was the Rising of the Sun, meaning it was the Dawn of Enlightenment that led to the Removal of Inner Darkness.

One couplet later, he writes ਘਰ ਘਰ ਅੰਦਰ ਧਰਮਸਾਲ ਹੋਵੈ ਕੀਰਤਨ ਸਦਾ ਵਿਸੋਆ॥ *Ghar Ghar Ander Dharamsaal Hoveiy Kirtan Sda Vaso.* Bhai Kahn Singh Nabha defines Vaso in his Mahan Kosh –the Encyclopedia of Sikhi - as the 1st day of the month of Vesakh. Vaso is what we call Vesakhi these days.

Yet, the Sikh world celebrates the birthday of Guru Nanak in the month of Katak which corresponds to October or November. How did Sikhs get something as basic and as crucial as the birthdate of their founder Guru so terribly wrong? The correct word for the falsification of the date of birth of Guru Nanak is conspiracy. The fabricating of the birthdate of Guru Nanak to Katak from Vesakh is akin to the hijacking of Guru Nanak's birthday.

Two other documents that were composed prior to the writings of Bhai Gurdas – namely the *Sakhi Mehlay Pehla Ki* by Sheehan Upal and *Janam Patri Babey Ki* by Bhai Boola Pandhay Di say that Guru Nanak was born in Vesakh. These documents were composed in 1570 and 1597 respectively - during the era of the third and fourth Gurus.

There is no denying that the 6 basic *Janam Sakhis* that the Sikh world has inherited are deeply flawed; presenting narratives that are distorted, corrupted and concocted even. Unfortunately for the Sikh world, such is the reality of a large plethora of what call our “classical texts,” - a large majority of which were written, sponsored or inspired by anti-Sikh elements, in particular the Benares-based and educated *nirmlas*. But on the issue of Guru Nanak's birthdate – 5 of the 6 *janam Sakhis* – namely the *Meharban Vali Janam Sakhi*, *Bhai Mani Singh Vali Janam Sakhi*, *B-40 Janam Sakhi*, *Puratan Janam Sakhi*, and the *Pathar Day Chapay Vali Janam Sakhi* say that Guru Nanak was born in Vesakh. Only one *Janam Sakhi* – the *Bala Janam Sakhi* – which is not just fraudulent, but deeply blasphemous - says Guru Nanak was born in Katak.

Then we have seven prominent Sikh and non-Sikh historians who say that Guru Nanak was born in Vesakh. They are Karam Singh Historian, Bhai Kahn Singh Nabha, Dr. Ganda Singh, Principal Satbir Singh, Prof Sahib Singh, Dr. Hari Ram Gupta and M.A. Macauliffe.

Back to the *Janam Sakhis* – there are two things that they agree upon. First that Guru Nanak lived a total of 70 years, 5 months and 7 days. And two that his demise happened on Assu 10, 1596 (1539 AD). This date is recorded in documents that were composed during the Guru period such as the *Kartarpuri Beer*.

Pal Singh Purewal, the inventor of the *Nanakshahi Solar based calendar*, has made this straightforward but startling revelation and calculation. He says – since everyone agrees on the date of passing, and on the exact age of Guru Nanak right down to days - then what we need to do is to subtract 70 years, 5 months and 7 days from the date of passing to get the birth date. In a paper presented by Purewal at the *International Seminar on Sikh History* in 1995 and published by the *SGPC*, *Guru Nanak Dev University* and *Punjabi University* – he worked out the date. He subtracted 70 years, 5 months and 7 days – Guru Nanak's age - from the date of passing - and arrived at 1st of Vesakh 1469 which corresponded with the 27th of March 1469. (The Punjabi version of Purewal's paper is published in this issue.)

Of the 6 *Janam Sakhis*, five state Guru Nanak's birth date as 3rd of Vesakh –which means they were off by 2 days. The sixth one – *Bala Janam Sakhi* – pushed Guru Nanak's birth date 7 months down to Katak

di puranmashi. While an error of 2 days can be accepted as genuine, seven months is something else altogether.

In 1930 – Karam Singh Historian wrote his most complete and thoroughly researched book titled *Katak Kay Vesakh*. He answered the question in favor of Vaisakh and put the primary blame for the seed of the Kathik conspiracy on the *Bala Janam Sakhi*.

This Janam Sakhi beats virtually everything that has ever been concocted, fabricated and manufactured against Guru Nanak. It is downright blasphemous. Prof S. S. Padam has labelled it as the Big Bala Bluff. The bluff is that Bhai Bala was a companion of Guru Nanak, and that he narrated the entire Janam Sakhi to Guru Angad, who had it scribed. Guru Nanak had no companion by the name of Bala. His companion was Bhai Mardana. So basically then, the so called companion and narrator of this Janam Sikhi never existed. He is a concoction.

Additionally, the *Bala Janm Sakhi* was written 120 years after the demise of Guru Nanak. There was no Guru Angad to narrate it to. In any case, Guru Angad had spent 12 years in the company of Guru Nanak. He needed no narration of any tales about Guru Nanak. He was the *Jyot* of Nanak.

The truth of the *Bala Janam Sakhi* is that it is the handiwork of the anti-Sikh and heretic sect led by Bidhi Chand who became its leader in 1648 after the demise of his father Handal – a *masand* of Jandiala. The *Bala Janm Sakhi* was compiled by Bidhi Chand Hindali to belittle Guru Nanak. The narrator of this Janm Sakhi is therefore Bidhi Chand himself – who makes his elder brother Bal Chand into Bhai Bala - the fake and non-existent companion of Guru Nanak. The author is Gorakh Das and publisher Lala Pannu. The first copy was published in Lahore in 1658. This is the final verse of this *Bhai Bala Janam Sakhi* reads: ਸਮੰਤੁ ॥ 1715 ॥ ਮਾਘ ਮੁਦੀ ॥ 6 ਪੇਬੀ ਲਿਖੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਗੋਰਖ ਦਾਸ ਸੰਗਤ ਗੁਰੂ ਕਾ ਜਾਚਕ ॥ *Sammāt. 1715. Magh Sudi 6. Pothi Likhi Gurparsad Gorakh Das Sangat Guru Ka Jachik*. Translation: Magh 6th, Year 1715 (1658 AD). Book written with the blessings of the Guru by Gorakh Das, disciple of the sangat of the Guru. The Guru here is Handal – the *masand* of Jandiala.

The *Bala Janam Sakhi* contains blasphemous stuff such as Guru Nanak's past life as a "low caste Tayli." It states the reason for Guru Nanak's birth in "Kalyug" was to allow him to cleanse his sins. It refers to Guru Nanak's father as a "*chandal*" (low born, demonic person). The self-promotion is equally blasphemous – that Guru Angad promises whoever who reads the *Bala Janam Sakhi* a place in heaven.

This *Bala Janm Sakhi* was distributed widely to *nirmla* controlled gurdwaras where it was propagated widely by the *nirmlas* to become the most prominent of the 6 Janam Sakhis.

This is what Karam Singh Historian writes about the *Bhai Bala Janam Sakhi*: "*The Bhai Bala Janam Sakhi Is a Totally False, Fraudulent Book from Start to Finish. It's Full of Vilification of the Sikh Gurus Through the Creation of Fake Stories, Concocted Narratives, and Totally Unbelievable Tales. This Book Should Be Buried Miles Deep, So Deep That It Is Never Found Again*"

Essentially then, Historian Karam Singh's book *Katak Kay Vesakh* was the first complete, compelling and thoroughly researched work that established convincingly with facts and data that Guru Nanak's birthdate had been hijacked from Vaisakh to Katak.

It was expected that the *nirmlas*, *dera sants* and *taksali babas* were upset over Karam Singh's book. This is what the leading *nirmla* writer Gyani Gyan Singh wrote to Karam Singh to include in his book. "*Your effort is praiseworthy but I fear that a critique of classical texts that are accepted within the Panth will result in a dispute that will have no real long term benefits.*" Readers will note that the so called classical text that is being critiqued by Karam Singh is the *Bala Janam Sakhi*. *Nirmla* Gyani Gyan Singh continues: *If a critic and atheist claims that the narratives within the Janam Sakhi are baseless lies, then he should read the Hindu*

Purans, the Islamic Hadiths, Christian Bible and Jewish Torah – there is plenty of darkness in everyone’s home. Therefore, everyone has to accept both the right and the wrong things.”

The logic of this top notch *nirmala* writer Gyani Gyan Singh is astounding indeed: If there is darkness in everyone else’s home, we too should blow out our candles and switch of our lights.

The other leading *nirmala* writer of the era Bhai Veer Singh displayed a shrewdness that defined him. He praised the book: “*Sardar Karam Singh has made extremely valuable contributions to Sikh history by including content that relies on the truth, stays within the confines of compassion and in fear of injustice.*”

Yet immediately after going on sale, the publisher Chief Khalsa Diwan stopped the sale, distribution and publication of Karam Singh’s book. Singh Sabha International Canada has made the assertion that *nirmala* Bhai Veer Singh was behind this act. Bhai Veer Singh had considerable influence over the Chief Khalsa Diwan as he had played a crucial role in its founding.

Hira Singh Dard, Editor of Phulvari magazine obtained a copy from the personal library of one Gurbax Singh of Bagbanpura and republished it three years after it disappeared from the shelves. Singh Sabha International Canada, under the leadership of Gurcharan Singh Brar Jeonwala re-published it in 2019.

It is not just the date that the Sikh world got wrong. They got the celebration wrong too.

For some 62 years after the defeat of Banda Singh Bahadur’s defeat and massacre, and in light of the fact that genuine Sikhs had a hefty price on their heads, the Sikh Gurdwaras in Punjab were controlled by *udasis* – followers of Baba Sri Chand – the eldest but disowned son of Guru Nanak. The *udasis* claimed that Sri Chand was the rightful second Guru of the Sikhs. Given that they had control of major Sikh Gurdwaras they started celebrating Guru Nanak’s birthday in Katak di Purnamasi – which was actually the birthday of Sri Chand – who was their Guru.

The evidence of Sri Chand’s birthday falling on Katak di puranmashi is contained within the *udasi* text *Nanak Bans Parkash*. This was written in 1815 by Baba Sukhbasi who was the 8th generation offspring of Baba Lakhmi Dass – Guru Nanak’s younger son. He writes: ਸੁਭ ਨਖਯਤ੍ਰੁ ਸੁਭ ਲਗਨ ਬਰ ਕਾਤਕ ਮਾਸ ਪੁਨੀਤ ॥ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਗਟੇ ਅਦਭੁਤ ਨਿਰਮਲ ਚੀਤ ॥ *Shubh Nakhiyatar Shubh Lagan Bar Katak Mas Puneet. Sri Chand Satgur Pargtay Adbhut Nirmal Cheet*. Meaning our Satgur Sri Chand was born on the puranmashi of Katak. Now, this same *udasi* text states that Guru Nanak’s birth was in the month of Vaisakh. The verse is: ਸੰਬਤ ਬਿਕ੍ਰਮ ਨਿਪਤ ਕੇ ਪੰਦ੍ਰਹ ਸਤਿ ਖਟਿ ਬੀਸ ॥ ਅਖਯ-ਸੁਦੀ ਤੀਜ ਤਿਥਿ ਮਾਸ ਬਰ ਮਾਧਵਿ (ਵੈਸਾਖ) ਪ੍ਰਗਟੇ ਈਸ ॥ *Sambat Bikram Nripat Kay Pandhreh Sat Khat Bees. Akiyey (Sudi) Teej Teth Mas Bar Madhav (Vaisakh) Pargtay Aiye*. Meaning: The Year was 1526. The date was the 3rd and the month of birth was Vaisakh. So it was clear that the *udasis* knew the truth. Katak di puranmashi was all about giving reverence to Sri Chand as their Guru.

Historian M.A McAuliffe has said that the Sikh world had the date of Guru Nanak’s birth correct till 1816 – a year when the political leader of the Sikhs was Maharaja Ranjit Singh and their religious leader *nirmala* Gyani Sant Singh as head granthi of Darbar Sahib. The *nirmala* convinced the Maharaja to use his office to have Nankana Sahib celebrate Guru Nanak’s birthday in Katak – November – for the first time in 1816. It would take another hundred years before the Katak date would become acceptable to the Sikh world at large. So that’s 200 years of celebrating it on the wrong date after 346 years of celebrating it on the correct date.

The question then is: why can’t the Sikh world revert to celebrating Guru Nanak’s birthday in Vesakh? Three major reasons can be advanced. One, the Hijackers of Sikhi – the *nirmalas* – are still very much in control of the Sikh psyche. After they were removed from our Gurdwaras in 1925, they moved into *deras* and *taksals* and became *sants* and *babas*. Virtually all *deras*, *taksals* and *sampardas* of today are seeped into *nirmala* thought. This means 16 thousand *deras* and their *sants* and *babas* continue to peddle the big lie of Katak and continue to celebrate the birthday of Guru Nanak in Katak – and not Vesakh. Two, the Sikh leadership – the SGPC, our *takhats*, universities, and institutions – right down to our gurdwaras – comprises mainly of people

who are either *dera* or *taksal* trained or aligned with *nirmla* thought. Three, the Sikh masses are mostly unaware, un-concerned, and oblivious. Most Sikhs don't really care and don't want to know. Exceptions – if any - are few and far in between. It is sad, pathetic indeed, that we have got the most basic thing – the birth date – of our founder Guru wrong, and proudly become part of the crowds that gather on the wrong date to celebrate the event.

This does not mean there aren't Sikhs – intellectuals included – who are not bending over backwards to prove that the correct date is Katak. They quote the 345th Kabit of Bhai Gurdas – a poem that mentions Katak but has *nothing* to do with the birth of Guru Nanak. The context of this Kabit is something else altogether. They also quote a whole host of literature that is written in the post- *Bala Janam Sakhi* period by authors who were already influenced by the Hindali conspiracy.

What can we – ordinary, lay or common Sikhs do about it? We can bring to ask ourselves three simple basic questions: One, will we get the birthdates of our loved one's off by 7 months? If such an error is unacceptable under the norms of basic courtesy and foundational decency – then why is the birthdate of Guru Nanak held to a much lower standard – to be tossed around at the whims of the hijackers of our faith. After all, he was the man who brought us Sikhi, our spirituality and our divinity.

Then we can ask ourselves a second question. If someone organized a grand celebration for the birthday of our father – a majestic celebration – but on a date that was seven months off – would we strive to get the date corrected? Would we say we will not attend unless the date was righted? That we would not be made a fool of something as basic as getting the date right? Or would we attend anyway – just grateful that someone was having a celebration for our dad. Attend anyway because if we didn't, then someone else may get the honor?

Now, when our institutions – the SGPC, the *takhats* right down to our local gurdwaras – are told that we have got the date wrong – their response is: but thousands of Sikhs are attending and they keep attending, thousands are giving us money and support to make it even grander the next year – surely we must be doing the right thing – the crowds and the collections speak for themselves. Why must we change anything in the midst of such support?

Here we can ask ourselves a third question. Am I one of these thousands who is providing the hijackers of Guru Nanak's birthday, the conspirators, and our lazy, corrupted and decrepit leadership the license, support, the crowd, and money to carry on making a mockery of our Guru, and ungrateful fools of us Sikhs.

One wonders if there is any community in the world – other than ours - who is foolish enough to have got the birthdate of its founder wrong? It may be excusable if the founder was born thousands of years ago. But Guru Nanak is merely 555 years ago. Is there any community in the world – other than ours – whose collective conscience is so dead- that after being told and proven to that the date is wrong – carries on celebrating the wrong date as if it didn't matter?

**The Hijacking of
Guru Nanak's
Birthdate**

Watch this 38-minute video to know the complete narrative of the hijacking of Guru Nanak's birthdate from 1st Vesakh 1469 to Katak di Puranmasi of 1469 here:

<https://www.youtube.com/watch?v=tliBrKSxyEI>

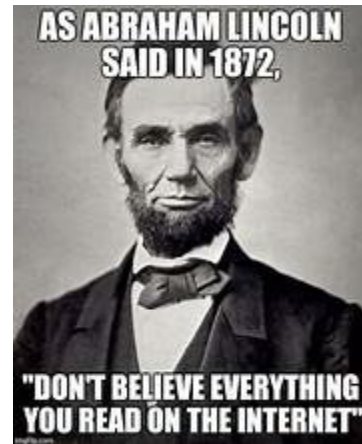
Found On the Internet

Karminder Singh Dhillon, PhD.
dhillon99@gmail.com

George Orwell said of deception: “The most effective way to destroy people is to deny and obliterate their own understanding of their history.” The *Udasis*, *Nirmalas* and the entire gamut of anti-Sikh forces that “wrote” (read: concocted) the so called Sikh plethora of Sikh classical texts understood this point very well, and were deeply effective in their mission to the point that Sikhs stand as the one group of people who have gotten even the basics of their history wrong – such as the birthday of their founder.

But that was then. What inspires some Sikhs and their groups that claim to propagate the teachings of the Sri Guru Granth Sahib – so much so they have the SGGGS in the names of their organizations – to continue to propagate the lies pertaining to our history is not just baffling but insulting. As someone rightly said: It’s not the lie that bothers me. It’s the insult to my intelligence that I find offensive.

Here is one such image that insults the intelligence to the core – that was found making its rounds on the internet pertaining to the fact that Guru Nanak was born on the 1st of Baisakh 1469.

?

24

Didn't Guru & Sikhs know about the actual date before this?

Katak Purnamas has been observed as the Parkash Diharra of Sri Guru Nanak Dev Ji during the times of Sri Guru Angad Dev Ji till Sri Guru Gobind Singh Ji and followed through the times of 1st Sikh Raj (1709-1716) under Baba Banda Singh Bahadur, Sikh Struggle (1716 to 1799), 2nd Sikh Raj (1799-1849), British Raj (1849-1947) and after India's independence in 1947 till today.

Despite of numerous attempts made by irresponsible groups to influence the Sikhs to celebrate Sri Guru Nanak Dev Ji's Parkash Diharra in Vaisakh.

Not a single source mentions it, whereas there are at least three major instances mentioning that Sri Guru Hargobind Sahib Ji, Sri Guru Tegh Bahadur Sahib Ji and Sri Guru Gobind Singh Ji celebrated Guru Nanak's birthday on the Pooranmashi of Katak (on the basis of 29 November 1469CE).

The descendants of Guru Nanak Dev Ji till today celebrates Parkash Diharra during the Katak's Purnamas based on the copy of Janam Patri (Birth Certificate) of Sri Guru Nanak Dev Ji kept under the custodian of BPL Bedi.

SRI GURU GRANTH SAHIB JI ACADEMY

The question that forms the title takes the award for an attempt to frame a truth within a lie.

QUESTION: *Didn't Guru & Sikhs know about the actual date?*

ANSWER: Of course they knew it was 1st of Baisakh 1469. And it remained so until the Sri Chandee *Udasis* took control of Sikh Gurdwaras from 1716 AD onwards and started celebrating the birthday of their Guru – Sri Chand – who was born on Katak Di Purnamas. Even then, it remained 1st of Baisakh because the true Sikhs knew the truth of the matter. It remained so until the Benares based *Nirmalas* descended upon Sikhi in Punjab and sealed the date of Guru Nanak's birth through the fictitious Bhai Bala Janamsakhi and other fraudulent writings.

FAKE ALLEGATION OF PARA ONE: *Guru Angad till Guru Gobind Singh celebrated Guru Nanak's birthday in Katak Di Purnamas. Sikh Raj, British Raj and Independent India celebrated it in Katak.* What and where are the sources for these baseless claims?

FAKE ALLEGATION OF PARA 3: *Not a single source mentions Baisakhi as Guru Nanak's birthday.*

ANSWER: Five of the 6 janam Sakhis – namely the Meharban Vali Janam Sakhi, Bhai Mani Singh Vali Janam Sakhi, B-40 Janam Sakhi, Puratan Janam Sakhi, and the Pathar Day Chapay Vali Janam Sakhi say that Guru Nanak was born in Baisakh. Only one Janam Sakhi – the Bala Janam Sakhi – which is not just fraudulent, but deeply blasphemous - says Guru Nanak was born in Katak.

Then we have seven prominent Sikh and non-Sikh historians who say that Guru Nanak was born in Vesakh. They are Karam Singh Historian, Bhai Kahn Singh Nabha, Dr. Ganda Singh, Principal Satbir Singh, Prof Sahib Singh, Dr. Hari Ram Gupta and M.A. Macauliffe.

ANOTHER FAKE ALLEGATION OF PARA 3: *There are three major instances mentioning that Guru Hargobind Ji, Guru Teg Bhadur Ji and Guru Gobind Singh Ji celebrated Guru Nanak’s birthday in Katak. What and where are the sources? Why are these sources not mentioned?*

FAKE ALLEGATION IN FINAL PARA: *Guru Nanak’s birth certificate kept under the custodian of BPL Bedi as the descendant of Guru Nanak proves that Guru Nanak was born in Katak Di Puranmasi.*

- ANSWER: 1. They had birth certificates in 1469? Really ?
2. If there is a birth certificate – why not show it (the original one, not a fake one please).
3. How is it that the SGPC, Akal Takhat or no other Sikh institution has mentioned about this so called birth certificate – let alone possess or display a copy of it?
4. Guru Nanak had two sons – Sri Chand and Lakhmi Das. Both were disowned for not following the teachings of Guru Nanak and starting rival belief systems – the *Udasi Mat* in particular. So why should Sikhs pay attention to Guru Nanak’s “descendants” who would have come from his two disowned sons?

✉ / Author / Baba Pyare Lal Bedi – Biography, Facts & Life Story

Baba Pyare Lal Bedi – Biography, Facts & Life Story

Baba Pyare Lal Bedi

Nickname	Lal Bedi
Gender	Male
Date of Birth	1909
Real Name	Baba Pyare Lal Bedi
Profession	Author, Philosopher
Nationality	Indian
Date of Death	1993
Place of Death	Rivarolo Canavese, Italy
Birthplace	Punjab, India
Religion	Hinduism

5. BPL Bedi is a descendant of Guru Nanak and the custodian of Guru Nanak’s birth certificate? Really? What then is the shame in shortening his FULL name to BPL Bedi? Why is this “descendant” of Guru Nanak not a Sikh? Care to tell us what brand of cigars he preferred? No judgement over anyone professing a faith other than Sikhi or choosing to enjoy a cigar or cigarette. But a judgement can certainly be made over

people who claim to be running a “Sri Guru Granth Sahib Ji Academy” and spewing out nonsense, lies, and ridiculous claims that not only insult the readers of the post, but offend the collective intelligence of Sikhs across the world – even those who believe and accept that the Guru was born in Katak Di Puranmasi.

We Can Easily Forgive a Child Who Is Afraid of the Dark; The Real Tragedy of Life Is When Men Are Afraid of the Light.
Plato 427 – 347 BC

Guru Nanak's Concept of God

Karminder Singh Dhillon, PhD (Boston)

dhillon99@gmail.com

ABSTRACT. *The God of Guru Nanak's Sikhi does not exist external to His creation. Creation is, in essence, an extension of the Creator. In that sense, then, the God of Sikhi resides within creation or nature. Guru Nanak advocated that the entirety of the universe that we see around us is essentially an expanded form of the Creator Himself. Within the Sikh Scripture, the Aad Guru Granth Sahib (AGGS), God is depicted by a symbol that Guru Nanak created - ੴ. The first part of the symbol ੴ is the numeral one. It represents the oneness of the Creator with His creation. The second part, the open Oorra ੴ, represents the entirety of creation. Taken together, the symbol represents the notion that creation is an extension of the Creator and that the Creator and His creation are the same. On this basis, then, the God of Sikhism resides within creation. By extrapolation of this principle, God resides within the human being. He lives within all human beings. This is because all human beings are created in His light. Guru Nanak prescribed two additional facets to his notion of God. God in Sikhi is referred to as ਹੁਕਮੀ Hukmi – the quintessence of the law of nature. It is a core principle of Sikhi that nature operates on a set of laws and principles, which are termed as ਹੁਕਮ Hukm within the AGGS. One may hence equate Hukm to the Law of Nature or Law of the Universe. These laws of nature or ਹੁਕਮ Hukm is thus the God of Sikhi. Guru Nanak postulated that since the Creator or ਹੁਕਮੀ Hukmi was within creation, then these laws of nature were written within creation too, or in his own words ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ Nanak Likhiya Naal. The realization of God within was thus the realization of the Hukm within, or in Guru Nanak's words ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ Hukm Rajayee Chalnaa. Guru Nanak prescribed a second facet about the God of Sikhi to enable Sikhi to acquire a meaningful and practical component towards the betterment of humanity and humanity. Guru Nanak's God is a conglomeration of divine virtues ਦੈਵੀ ਗੁਣ. Within the divinity of Guru Nanak and the spirituality of Sikhi, to realize God within was to realize divine virtues. In other words, to become Godly was to become divine, which in turn was to become virtuous.*

INTRODUCTION

A clarification about the parameter deployed in this essay needs to be laid out at the outset. The framework within which the arguments of this piece are presented is Sikhi – which means the philosophical foundations that Guru Nanak laid; the spiritual messages of Guru Nanak and 34 other composers of Gurbani that are contained within the Aad Guru Granth Sahib (AGGS); and the body of enlightenment that is termed as the spirituality of ੴ.

This framework of Sikhi is contrasted with that of Sikhism – which, in turn is taken to mean the *institutionalized religion* that Sikhs practice in current times.

The God of Sikhi is not the God of Sikhism. It requires no more than a cursory examination to realize that all aspects of the religion of Sikhism – its beliefs, practices, and rituals – indulge in the notion of a God that is no different from the God of virtually all other existing religions, so much so that when it comes to the notion of God, Sikhism has nothing new to offer to the world of religions. Just like the God of other religions, the God of Sikhism is separate from and is above and beyond His creation; who sits up in the heavens; who runs the universe through the process of micro-management; who brings and removes calamities and disasters; and who needs praying to, worshipping and pleasing.

The religious Sikh of today looks up to the heavens for a praise-thirsty God sitting up there, prays to that God for miracles to resolve his worldly affairs, and makes offerings to please that God. The religious Sikh begs, pleads, and implores this God; plants his forehead at the feet of this God and rubs his nose on the ground as his act of the highest order of worship of this God; and lives in continuous fear of the wrath of this God. (Dhillon, 2022a).

All facets of the institution of Sikhism, namely the clergy that consists of *granthis*, *ragis*, *parcharaks*, and *kathavachaks*; the Gurdwaras as the central body of the practice of Sikhism; the majority establishments of the religion with which a vast majority of Sikhs associate themselves, particularly the *deras*, *taksals*, and *sampardayi* outfits; and writers, speakers, and content creators related to or otherwise influenced by these establishments – promote the notion of such a God – a God that is not dissimilar to the God of all other religions. The one and perhaps only difference being that the God of Sikhism has been allotted a different name.

The name of the God of Sikhism – Vaheguru – is considered a *mantra* to be chanted by the self or by hired hands to please this God to obtain material wealth and cures for diseases as well as other askings. The rich philosophical principles of the concept of *Nam* (as postulated by Guru Nanak and the AGGS) have been stripped bare by such religious Sikhs to being a “name fit for parroting and chanting complete with breathing techniques imported from other belief systems. In fact, the entire compositions of the AGGS have been similarly reduced as fit for reciting and chanting. The religious Sikh thus makes deals with this God to undertake recitations of *Akhand patths*, *sehej patths*, and *Sukhmani patths* if God would solve his problems. But this God of Sikhism is not the God of Sikhi. This is not the God of Guru Nanak either. Nor is it the God of the AGGS. If at all, this God is both critiqued as a concoction of the clergy and soundly rejected in Sikhi. It may be worth noting at the outset that the word “Vaheguru” was never used within the AGGS by any of its 35 composers to refer to God. (Dhillon, 2023a, 2023b). For instance, Guru Nanak has 947 *shabds* comprising 5,600 verses in the AGGS. He did not use the word “Vaheguru” even once in his entire *bani* – not for God, not for anything at all. Hence, the total and complete acceptance of “Vaheguru” as the name of God by Sikhs today establishes the dichotomy between Sikhi as the philosophical foundations of Guru Nanak and the AGGS and Sikhism as the institutionalized religion that the Sikhs practice in current times.

There are three primary assertions within this essay. The first is that the God of Sikhi is not only not the same as the God of Sikhism but that the notion of the former is a repudiation and rejection of the latter. The second assertion is that Guru Nanak rejected all prevalent religious beliefs, practices, and institutions. Taken as a whole, he rejected, effectively, the notion of institutionalized religion. He rejected every foundational component of organized religion – the clergy, rituals, and symbols (all of which have ironically rooted themselves in Sikhism as it stands today). In place, Guru Nanak advocated spirituality, humanity, and the unity of both. He replaced the twin instruments of religion - fear and promise - with blissful love for all creation and humanity. The God of religion did not fit into his spiritual designs; Guru Nanak thus rejected that God. The God of Guru Nanak, and by extension, the God of Sikhi, consisted of a distinctive notion that fitted his spiritual parameters of spirituality, humanity, humanity, love, and bliss in the here and now.

The third assertion is that the clergy that consists of *granthis*, *ragis*, *parcharaks*, and *kathavachaks*; the Gurdwaras as the central body of Sikhism; the *deras*, *taksals*, and *sampardayi* outfits; and writers, speakers, and content creators associated with Sikhism preach, promote and propagate the God of Sikhism based on their claims that such a God is indeed supported within the AGGS. These individuals, groups, and establishments within Sikhism have either inadvertently missed grasping the notion of God that exists within the pages of the AGGS or have purposively neglected, ignored, and rejected it altogether because the God of Sikhi does not serve the twin objectives of fear and promise that form the basic designs of the religion of

Sikhism that has come to exist today. So much of the self-preservation designs, livelihoods, and futures of these individuals, groups, and establishments are invested in the religion and God of Sikhism that the consideration of any view other than its perpetuation is unthinkable for them. The religion of Sikhism cannot exist without this clergy-created God of Sikhism. The only calculation for its proponents, therefore, is to perpetuate its existence, even at the expense of misinterpreting the AGGS.

This state of affairs, however, cannot obliterate the fact that the notion of God as contained within the framework of Sikhi that is espoused within the philosophical foundations that Guru Nanak laid, and within Gurbani and which forms the primary consideration of realization and enlightenment within the spirituality of ੴ is unique and distinctive. Gurbani makes it clear that the God of religion is a clergy-concocted notion, which, together with the entire gamut of related notions, runs the chariot of religion on the wheels of real fears in the here and now and unreal promises in the future, including the afterlife. It is thus worthy of critique and has been precluded from the spirituality of Sikhi.

DISCUSSION

The God of Sikhi is symbolized as ੴ

ੴ is Guru Nanak's depiction of the Creator. It captures – originally and concisely - the core essence of the notion of God in Sikhi. It depicts the spiritual genius and devotional brilliance of Guru Nanak. One is hard-pressed to find so much divinity, spirituality, and humanity being captured - in so few syllables - as is embodied in this amazingly illuminative concept of ੴ - elsewhere. This is perhaps because ੴ is a graphic, an illustration, or a drawing, if one prefers, that is worth a thousand words.

Most Sikhs understand ੴ to mean that there is one God or that God is one. Consequently, then, for such Sikhs, theirs is a monotheistic belief system. This is probably because we have put a lot of emphasis on one aspect of the illustration, namely the numeric component as being represented by the numeral ੧ on the left. The second part of the illustration - the open *Oorra* ਓ is often missed, even if it is equally if not more important. Then, there is the third part –the interaction between the ੧ and the open *Oorra*. It is argued that the intersection between the ੧ and the open *Oorra*, the nexus between them, or the overlap between both aspects of the graphic is the crucial aspect that lays out the notion of God of Sikhi.

If we consider the most common pronunciation of ੴ as *Ek Oangkar* (ੳਅੰਕਾਰ), then right at the beginning of it – consisting of the first three alphabets - we have the word *Eko*. In a sense, then, this is the interaction. *Eko* is the intersection, the overlap, or the nexus, as mentioned above. *Eko* means one-ness and becoming one. *Eko* also means one within everything. It further means one extends into everything. Taken as a whole, *Eko* then means one becoming all.

When we consider the concept of *Eko* then ੴ represents the One Creator within creation. ੴ represents the One Creator extended to become creation. As Gurbani says

ਏਕ ਰੂਪ ਸਗਲੇ ਪਾਸਾਰਾ ॥

Eyk Roop Saglo Pasara.

AGGS, M 5, p. 803.

One Form Extended into Everything.

And

ਇਕਸੁ ਤੇ ਹੋਇਓ ਅਨੰਤਾ ਨਾਨਕ ਏਕਸੁ ਮਾਹਿ ਸਮਾਏ ਜੀਉ ॥

Ekas Tay Hoeyo Ananta Nanak Ekas Mahe Smaye Jio.

One Manifested into Multitudes (of Creation), Nanak the One is Imbued Within the Multitudes.

AGGS, M 5, p. 131.

It's clear, therefore that ੴ as Guru Nanak's depiction of the Creator is his rendering of the notion that creation was the manifest extension of the Creator. The first part of the symbol, *Ek*, depicted as the numeral one ੴ, represents the one-ness and the unity of both the Creator and His creation. The second part of the symbol, the open *Oorra* ਓ, represents the manifest extension of the Creator into creation. In other words, the open *Oorra* ਓ represents the Creator flowing onto and extending into His creation to become one.

This is what is meant by the interaction between the two parts of ੴ, the intersection between the *Ek* and the open *oora*, the nexus, and the overlap between the left side and the right side of the graphic. It needs to be noted that this is a two-way process. Seen from left to right - the one Creator extends into the entirety of creation, and seen from right to left - the entirety of creation is the manifestation and abode of the one Creator. This, then is the practical or operative meaning of *Eko*, which translates as "one and the same." The Creator and His creation are ਇਕੋ *Eko* – one and the same.

Consequently, then, in Sikhi, there is no concept of a God out there or a God up there. Sikhi does not have a God distinct or separate from His Creation. Sikhi does not ascribe to the notion of a God who sits up there while creation is down here.

Guru Nanak's concept of the Creator then, is that the Creator is within His creation. The following verses of Guru Nanak establishes this notion.

ਬਲਿਹਾਰੀ ਕੁਦਰਤਿ ਵਸਿਆ ॥ ਤੇਰਾ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਈ ਲਖਿਆ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

Balhari Kudrat Vasia. Tayra Unt Na Jayi Lkheya. Rahao.

AGGS, M 1, p. 469.

Vasia is to reside, while *Kudrat* refers to nature as creation. Hence, the phrase *Kudrat Vasia* means "the one who resides within His creation." The meaning of the verse is: *I Am in Veneration (Balhari) of You Existing Within Your Creation (Kudrat Vasia). Your Limits Are Beyond Fathom.* (Dhillon, 2020b p. 193)

Here is another set of verses, also of Guru Nanak, that establishes the above notion.

ਆਪੀਨੈ ਆਪੁ ਸਾਜਿਓ ਆਪੀਨੈ ਰਚਿਓ ਨਾਉ ॥ ਦੁਯੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਜੀਐ ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੇ ਚਾਉ ॥

ਦਾਤਾ ਕਰਤਾ ਆਪਿ ਤੂੰ ਤੁਸਿ ਦੇਵਹਿ ਕਰਹਿ ਪਸਾਉ ॥

Apeenaiy Aap Sajeyo Apeenaiy Racheyo Nao.

Duyi Kudrat Sajeeiy Kar Asann Dittho Chao.

Daata Karta Aap Tu Tus Deveh Kreh Psao

AGGS, M 1, p. 464 (Dhillon, 2020b, p. 87-88)

The Creator Is Self-Created, and the Creator Created the Law of Nature. The word *Nao* within the phrase ਆਪੀਨੈ ਰਚਿਓ ਨਾਉ *Appenaiy Racheyo Nao* comes from the word *Niyem*, which means order, structure, rule, and law.

The meaning of verse two is *He Expanded Himself into Nature, Residing Within, to Oversee it in Earnest.* The phrase ਕਰਿ ਆਸਣੁ *Kar Asann* depicts such a situation and makes clear that the Creator exists within His creation.

The meaning of verse three is *You, O Creator, Are Extended into Creation.* The phrase ਕਰਹਿ ਪਸਾਉ *Kreh Psao* means extended into. ਪਸਾਉ *Pasao* comes from the word ਪਸਾਰਾ *Pasara*, which means extended.

In summary, then, four things are made clear by Guru Nanak in the set mentioned above of verses. First, that creation is all an extension of the Creator; second, that creation is a manifestation of the Creator; third, that the Creator is extended into creation; and fourth, that the Creator is manifested within His creation. Here is yet another set of verses of Guru Nanak that further establish the above mentioned depictions of Guru Nanak's God.

ਸਲੋਕ ਮ: ੧ ॥

ਕੁਦਰਤਿ ਕਰਿ ਕੈ ਵਸਿਆ ਸੋਇ ॥ ਵਖਤੁ ਵੀਚਾਰੇ ਸੁ ਬੰਦਾ ਹੋਇ ॥
ਕੁਦਰਤਿ ਹੈ ਕੀਮਤਿ ਨਹੀ ਪਾਇ ॥ ਜਾ ਕੀਮਤਿ ਪਾਇ ਤ ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ ॥
ਸਿਦਕੁ ਕਰਿ ਸਿਜਦਾ ਮਨੁ ਕਰਿ ਮਖਸੂਦੁ ॥ ਜਿਹ ਧਿਰਿ ਦੇਖਾ ਤਿਹ ਧਿਰਿ ਮਉਜੂਦੁ ॥ ੧ ॥

Slok M: 1.

*Kudrat Kar Kaiy Vseya Soye. Vakhat Vicharay So Banda Hoye.
Kudrat Hai Keemat Nahi Paye. Ja Keemat Paye Ta Khee Na Jayey.
Sidek Kar Sijda Man Kar Makhsood. Jeh Dhir Dekha Teh Dhir Maujood.*

AGGS, M 1, p. 83

The phrase ਵਸਿਆ ਸੋਇ *Vseya Soye* in the first verse means the Creator resides within His creation. The phrase ਵਖਤੁ ਵੀਚਾਰੇ *Vakhat Vicharay* in the second verse means the premise of spirituality is to recognize this reality in a timely fashion. The phrase ਸੁ ਬੰਦਾ ਹੋਇ *So Banda Hoye* in the second verse means recognizing this premise is to recognize humanity.

The meaning of the first two verses is thus as follows: *The Creator Resides Within the Creation that He Created. To Recognize Such in a Timely Manner is to Recognize Humanity.*

The meaning of the third verse is: *Creation is Beyond Value and Beyond Narration.* This is because the Creator Himself is beyond value and beyond narration. And because the Creator who is beyond value resides within His creation, His creation becomes beyond value.

The meaning of the fifth verse is: *O Mind, Make this My Objective.* The objective is specified in the sixth verse, which translates as follows: *That I See the Creator Within Everything and Everyone.*

What, then are the consequences of all the above to our practical spirituality? Three implications are worthy of consideration. The first is that it brings humanity into our spirituality.

The Creator is within creation. He is, therefore within each and every human being. Once we start to accept that He is within all, then our perspective toward all human beings transforms into one of love, peaceful coexistence, and mutual respect. The principle that the God of Sikhi is within all human beings is discernible from the following couplet of verses.

ਮਹਲਾ ੫ ॥

ਫਰੀਦਾ ਖਾਲਕੁ ਖਲਕ ਮਹਿ ਖਲਕ ਵਸੈ ਰਬ ਮਹਿ ॥ ਮੰਦਾ ਕਿਸ ਨੋ ਆਖੀਐ ਜਾਂ ਤਿਸੁ ਬਿਨੁ ਕੋਈ ਨਾਹਿ ॥

Mehla 5.

Freeda Khalak Khaluk Meh Khaluk Vsaiy Rabb Mahe. Manda Kis No Akhiai Ja Tes Ben Koyi Nahe.

AGGS, M 5, p. 1381.

The word ਖਾਲਕੁ *Khalak* refers to the Creator and ਖਲਕ *Khaluk* (from *Khalqat* ਖਲਕਤ) to human beings within Creation. Guru Arjun is thus saying in the first verse: *Fareed, the Creator is Within His Creation, and Within His Creation is Where He is Realized.* The meaning of the second verse is: *What Part of Creation Can I Deem Bad When There is None Without Him Within?* (Dhillon 2022b).

Kabir makes the same point, using the same terms – ਖਾਲਕੁ *Khalak* and ਖਲਕ *Khaluk* in his verses as follows.

ਲੋਗਾ ਭਰਮਿ ਨ ਭੂਲਹੁ ਭਾਈ ॥

ਖਾਲਿਕੁ ਖਲਕ ਖਲਕ ਮਹਿ ਖਾਲਿਕੁ ਪੂਰਿ ਰਹਿਓ ਸੂਬ ਠਾਂਈ ॥ 1 ॥

Logha Bharm Na Bhulho Bhayi.

Khalek Khaluk Khaluk Meh Khalek Pur Raheyo Srab Tthayi(n).

AGGS, Kabir, p. 134

Meaning: *Have No Illusion, O People. The Creator Is Within Creation; Creation Is a Manifestation of the Creator in The Complete Sense.*

Kabir is thus effectively saying that the Creator is within creation in the total and absolute sense, and anything to the contrary is simply an illusion.

So that's the first consequence of the God of Sikhi being thus considered. Spirituality must co-exist with humanity. If we cannot see God in all of His creation, we cannot see him at all. That's because the Creator resides within his creation, and creation is an extended form of the Creator.

The second consequence is that the Creator exists within me. He will thus have to be realized within. Guru Teg Bahadur ji has made this point within his verses as follows, providing two specific illustrations to allow us to appreciate the notion that the Creator resides within us.

ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੧ ॥

ਕਾਹੇ ਰੇ ਬਨ ਖੋਜਨ ਜਾਈ ॥ ਸਰਬ ਨਿਵਾਸੀ ਸਦਾ ਅਲੇਪਾ ਤੇਹੀ ਸੰਗਿ ਸਮਾਈ ॥ ੧ ॥

ਪੁਰਖ ਮਧਿ ਜਿਉ ਬਾਸੁ ਬਸਤੁ ਹੈ ਮੁਕਰ ਮਾਹਿ ਜੈਸੇ ਛਾਈ ॥ ਤੈਸੇ ਹੀ ਹਰਿ ਬਸੇ ਨਿਰੰਤਰਿ ਘਟ ਹੀ ਖੋਜਹੁ ਭਾਈ ॥

Dhnasri Mehla 9.

Kahey Ray Ban Khojan Jayi. Sarab Nivasi Sda Alaypa Tohi Sang Smayi.

Pohp Madh Jion Bas Basat Hai Muker Mahe Jaisay Chchayee.

Taisay Hi Har Bsaiy Nirantar Ghatt Hi Khojho Bhayi.

AGGS, M 9, p. 684

Meaning: *O Mind! Why Search The Creator Outside In The Wilderness? He Resides Within You, As He Resides Within All and Everything. Just Like Fragrance Resides Within a Flower, And Just Like an Image Within a Mirror. Similarly, He Resides Within Us, That Is Where We Will Realize Him.*

The third consequence is that we will treat all of creation – animate and inanimate – with care, love, and respect, whether they are our forests, oceans, or rivers. We will appreciate the entirety of creation, whether it is the air around us or outer space. We will responsibly share this world with everyone and everything – including the animal and plant kingdoms. That's because all of these are the abode of the Creator. ੴ is Guru Nanak's message to us towards this practical effect. It's Guru Nanak's way of telling us to be filled with one-ness—the one-ness with the Creator on the one hand, and one-ness with His creation on the other. Most importantly, to be filled with one-ness towards humanity.

All of these practical objectives required the notion of a God that flowed onto and extended into His creation to become one with creation. It required the notion of the Creator and His creation being ਇਕੋ *Eko* – one and the same. It required a God who could not be distinguished and differentiated from his creation, humanity, and humanity. It required the notion of a God that could be seen within everything and everyone. It was the God of a spirituality that needed to co-exist with humanity. It required a Creator who was to be realized within. This was the God of Guru Nanak, the God of Sikhi, the God of the AGGS.

Guru Nanak, the AGGS, and Sikhi ascribe a second facet to such a God – as discussed below.

The God of Sikhi is symbolized as *Hukm*, the Law of Nature.

Guru Nanak refers to the Creator as *Hukmi* ਹੁਕਮੀ, meaning the quintessence of the law of nature. The word ਹੁਕਮ *Hukm* appears in a variety of grammatical forms within the AGGS some 500 times across its 1429 pages to signify the centrality of the law within which creation operates, functions, and remains sustainable. The first two stanzas alone, of the first composition of the AGGS named *Jup*, contain this word 12 times to anchor the point that *Hukm* was a core facet of the God of Sikhi. The God of Guru Nanak and the AGGS can neither be understood nor articulated sans the notion of *Hukm*. Taken in its totality, *Hukm* is the God of Sikhi. The God of the AGGS is in essence, *Hukm*. The following set of verses captures this central idea of Sikhi.

ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਆਕਾਰ ਹੁਕਮੁ ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਈ ॥ ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਜੀਅ ਹੁਕਮਿ ਮਿਲੈ ਵਡਿਆਈ ॥
Hukmi Hovan Akaar Hukm Na Khyea Jayee. Hukmi Hovan Jea Hukm Milaiy Vadeayee.

AGGS, M 1, p.1.

Creation (ਆਕਾਰ Akaar) Is by The One Who is The Embodiment of the Law of Nature (ਹੁਕਮੀ Hukmi), Even If the Law Cannot Be Stated (In Its Entirety). Life is Created by The Embodiment of the Law of Nature (ਹੁਕਮੀ Hukmi), as is its Glory.

It is a core principle of Sikhi that nature operates on a set of laws and principles, which are termed as ਹੁਕਮ *Hukm* within the SGGS. One may thus equate *Hukm* to the Law of Nature or the Law of the Universe. Guru Nanak postulated that no part of nature was exempt from *Hukm*.

The verse is

ਹੁਕਮੈ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੋ ਬਾਹਰਿ ਹੁਕਮੁ ਨ ਕੋਇ ॥
Hukmeiy Ander Sabh Ko Bahar Hukm Na Koye.

AGGS, M 1, p. 1.

Everything is Within Hukm; no Part of Nature is Exempt from Hukm.

To make the point that the God of Sikh was indeed *Hukm*, another way of putting the translation of the above verse would be that everything was within God, and no part of nature was exempt from God.

Guru Nanak further advocated that the *Hukm* for every element of creation was within the element itself. The verse is:

ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ ॥
Hukm Rajayi Chalna Nanak Likhia Naal. AGGS, M 1, p. 1.

Live Life Within the Flow of This Hukm Because the Hukm for Every Element of Creation Was Within the Element Itself.

Again, to make the point that the God of Sikh was indeed *Hukm*, the above translation could well be stated as “live life within the flow created by God within...”

Such a postulation is not unlike the fact that the laws of nature about the growth and development of a seed were within the seed, not without. The *Hukm* for the seed was inherent within the nature of the seed itself. How and under what conditions it would sprout, die, grow, or flourish, etc., were all contained within this very nature (of the seed).

Since the God of Sikhi is within, and the realization of this Creator is within; it follows that as *Hukmi*, God is in operation within. It cannot be that the Creator is within us but that His *Hukm* is not or that His *Hukm* is without.

Four points are thus discernible from the discussion thus far and worth noting. First, the Creator is within. Second, the realization of the Creator is within. Third, His *Hukm* for us is, therefore within (The *Hukmi* cannot be within us sans His *Hukm*). The fourth consequential point is that virtually everything else about Sikhi is also within. For instance, the accounting of our deeds is within, too. Pre-existing notions of judgment by an external God or external “entities” such as Dharam-raj, Chiter Gupat, Lekha, etc., are thus redefined in Gurbani as processes that occur within.

Spiritual or divine living according to Sikhism was thus to realize the *Hukm* and to live life within the flow of this *Hukm*. Guru Nanak posed the question pertaining to the ‘how’ of spirituality and proceeded to answer it in terms of *Hukm* in the following set of verses.

ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ ॥ ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ ॥
Kiv Schiara Hoeyey, Kiv Kooray Tootey Paal. Hukm Rajayi Chalna Nanak Likhia Naal.

AGGS, M 1, p. 1.

How, Then, Do I Become a Creator-Realized Being Within? How Do I Remove the Obstacle of My Non-Realized State Within? Nanak, The Way to Realize the Creator Within is to Remain Within the Confines of and Abide in Sehej (Chalna) of His Hukm, as Contained Within Me. (Dhillon, 2020a p.91-92)

For all practical intents, the message within the above couplet was to live life within the flow of this *Hukm* because the *Hukm* for every element of creation was within the element itself.

Attempting to live life in contravention of the *Hukm* was not only against the laws of nature as the God of Sikhi and hence futile; the attempt and the effort were a wasteful expense of one's life and a recipe for disaster. One primary *Hukm* about life pertained to choice and consequences. Guru Nanak postulated it as the "Sow as you reap *Hukm*" as described in the verses below:

ਆਪੇ ਬੀਜਿ ਆਪੇ ਹੀ ਖਾਹੁ ॥ ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੀ ਆਵਹੁ ਜਾਹੁ ॥ ੨੦ ॥

Apey Beej Apey Hee Khah. Nanak Hukmee Aveh Jah.

AGGS, M 1, p. 1.

Nanak, to Reap as One Sows, is The Hukm of the Creator About My Cycle of Spirituality. (Dhillon, 2020a p. 156)

This *Hukm* provided that the outcomes of life at any given moment were the result of prior choices - made in the form of thoughts, speech, and actions. If the consequences were deemed unsuitable, then it is the choices that need to be altered. The notion of blaming an external God sitting up in the heavens and micro-managing the universe for one's outcomes in life is critiqued in the Sikh scripture. The verse is:

**ਦਦੈ ਦੇਸੁ ਨ ਦੇਉ ਕਿਸੈ ਦੇਸੁ ਕਰੰਮਾ ਆਪਣਿਆ ॥
ਜੇ ਮੈ ਕੀਆ ਸੇ ਮੈ ਪਾਇਆ ਦੇਸੁ ਨ ਦੀਜੈ ਅਵਰ ਜਨਾ ॥**

Daday Dosh Na Deyu Kisay Dosh Krama Aapnneya.

Jo Mein Keeya So Mein Paya Dosh Na Dejaiy Avar Jnaa.

AGGS: M 1, p. 433.

No One Bears Blame for My Deeds Except Myself. What I Reap is What I Sowed, I Hold Not Anyone Else Responsible for It.

The notion of "praying to God" for the outcomes of one's choices to be changed essentially meant that one was "praying" for the *Hukm* to be violated. Such "praying" was no more than attempting to live life in contravention of the *Hukm* of our choices. Guru Nanak made it clear that nothing was above *Hukm*, and as such, altering, changing, or violating *Hukm* was not an option for spiritual life. The verse is

ਹੁਕਮੈ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੇ ਬਾਹਰਿ ਹੁਕਮ ਨ ਕੋਇ ॥

Hukmeiy Ander Sabh Ko Bahar Hukm Na Koye.

AGGS, M 1, p. 1.

Everything is within Hukm; no Part of Nature is exempt from Hukm.

It appears that this facet of the God of Sikhi, namely the inevitability of *Hukm* within (ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ *Likhiya Naal*) in the form of choice and consequence (ਆਪੇ ਬੀਜਿ ਆਪੇ ਹੀ ਖਾਹੁ *Apey Beej Apey Hee Khah*), is the one that is most unacceptable to the propagators and practitioners of the religion of Sikhism. The entire gamut of prayers, *ardas*, chantings, and repeated recitations that form the central activities and rituals of the religion is aimed at circumventing the consequences of one's choices. A cursory examination of the intentions behind the activities mentioned above and rituals in a Gurdwara makes the point clear. At the individual level, parents of a child who has not studied and is thus ill-prepared for his exams are seen conducting recitations of *banis* with an *ardas* for the child to be accepted into medical school. Individuals who are otherwise unqualified are seen doing *Sukhmani* recitations for their overseas visa approvals. Unemployable persons and individuals who live unhealthy lifestyles are engaged in prayers and *ardas* to circumvent the *Hukm* of outcomes for their poor choices. At the societal level, Gurdwaras conduct *Akhand patth*s for calamities

(caused by human behaviors) such as floods and pandemics to be removed by their God. This is because the God of Sikhism is seated up in the heavens and creates these disasters. This God then waits for human beings to suffer and to cry out for them to be removed and does so only if enough human beings plead for the catastrophes to be stopped.

As pointed out above - and going by the illogic of a God first creating calamities and then waiting for human beings to suffer and plead for their termination - is not the God of Guru Nanak. The God of Sikhi is within the human being who is consequently empowered with the capacity, ability, resources, and intellect to make the right choices and understand the *Hukm* of choice and consequences. The irony is that our clergy, *granthis*, *ragis*, *parcharaks*, *kathavachaks*, writers, speakers, and content creators promote the notion of their God through the lens of *Hukm* as well – albeit a distorted lens. The most common adage of such people is that “without His *Hukm*, even a leaf cannot swing.” The fact that this is a corrupted and self-serving exegesis of Guru Nanak’s concept of *Hukm* notwithstanding, such a distortion aims to suggest that Guru Nanak, Sikhi, and the AGGS advocate the notion of a God sitting up in the heavens who micromanages creation to the point of deciding if and when a particular leaf swings. One wonders why Sikhs remain caught up in such archaic and impractical notions of God when Guru Nanak told us that the laws of nature that are built into creation determine the growth, flourishing, and movement of everything, so much so that these laws were God as much as God was these laws.

Guru Nanak, the AGGS, and Sikhi ascribe a third facet to God – as discussed below:

The God of Sikhi symbolized as Divine Virtues ਦੈਵੀ ਗੁਣ.

A critical prong of Sikhi – aimed at making the world a better place, instilling humanity, and bettering humanity – was for the individual to discard basic human vices and adopt divine virtues. Five basic human vices were listed by Guru Nanak – Ego, Greed, Attachment, Desire, and Anger. The terms used in the AGGS are *Ahangkar*, *Hangkar*, *Garab*, and *Abhiman* for Ego, *Lobh* for Greed, *Moh* for Attachment, *Kaam* for Desire, and *Krodh* for Anger. Since these five vices were interlinked in the sense that one most certainly led to the other and given that an unlimited number of evils emanated out of these basic five, keeping these five in check was the key to avoiding spiritual death and creating spiritual life. The verse is

ਪੰਚ ਦੂਤ ਤੁਧੁ ਵਸਿ ਕੀਤੇ ਕਾਲੁ ਕੰਟਕੁ ਮਾਰਿਆ ॥

Panch Doot Tudh Vas Keetay Kaal Kantuk Mariya.

AGGS, M 3, p. 917.

Having Controlled My Five Vices, I Have Eliminated Spiritual Death. (Dhillon, 2020d, page 76).

Divine virtues were also unlimited, given that divinity itself was unlimited. One can thus find an entire gamut of verses within the AGGS that speak of virtues such as love, contentment, kindness, compassion, service, courage, and humanity. The advocacy pertaining to this aspect of spiritual living was for the Sikh to understand the nature of any number of virtues: accept, adopt, practice, habitualize, inculcate, and internalize them within one’s daily living and thus become virtuous. The verse is:

ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਸਤਿ ਸਰੂਪੁ ਹੈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਬਣੀਐ ॥

Satgur Ki Bani Sat Saroop Hai Gur bani Banney.

AGGS, M 5, p. 304.

The Messages of the Creator-Connecting Guru Are Divine; Become Them.

Within the parameters of Guru Nanak’s teachings, becoming divine was becoming virtuous. In a nutshell, then, becoming divine in the here and now, was the essence of Sikh spirituality.

Given the defining of God as being within creation and human beings; and given the primacy of living in the *Hukm* and aspiring to become divinely virtuous – God was not a subject of finding, meeting, meditating upon, discovering, uniting with, looking up to, praying to or pleading with. The God of Sikhi was a subject of realization. The term used for realization in the AGGS is *Jup*. The first composition of the AGGS on pages one till 7 – authored by Guru Nanak – is named *Jup* and lays out 38 incremental stanzas that form the “rungs of a ladder” for the human mind to ascend towards obtaining the realization of the Creator within. (Dhillon, 2020a p. 85).

The realization of God was the realization of the primacy of *Hukm* and the realization of divine virtues. The realization of God was the realization that God resided within every human being and every living thing. The realization of God within was the realization of the need to become divine through living a virtuous life towards becoming divinely virtuous. Guru Nanak puts it this way.

ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ॥

Venn Gunn Keetey Bhagat Na Hoey.

AGGS, M 1, p. 4.

There Can Be No Divinity Sans the Realization of Divine Virtues.

In other words, there could be no realization of God without the realization of divine virtues. The realization of divine virtues was the realization of God. This was because Guru Nanak’s God was a conglomeration of divine virtues.

Given the emphasis on the notion of realization, the basic focus of the AGGS is enlightenment. The verse is:

ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਸੁ ਜਗ ਮਹਿ ਚਾਨਣੁ ਕਰਮਿ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਏ ॥

Gurbani Es Jug Meh Chanan Karm Vsey Mun Aiye.

AGGS, M 5, p. 67.

The Messages of Gurbani are Enlightenment that Bring About Realization Within.

One needs to be enlightened as a precursor step towards realization. There can be no realization sans enlightenment. The basic objective within Sikhi is thus to elevate the human being from a point of un-enlightenment or inner darkness to one of inner enlightenment that would lead to realization within. The verse is:

ਏਤੁ ਰਾਹਿ ਪਤਿ ਪਵੜੀਆ ਚੜੀਐ ਹੋਇ ਇਕੀਸ ॥

Eyet Rah Pat Pavreeah Chareeah Ekees.

AGGS, M 1, p.7.

This Journey of Realization of the Creator Within is One of Elevating the Human Mind into a State of Becoming One.

The AGGS is a manual for a living - by understanding, inculcating, and internalizing which messages - one becomes enlightened about things such as God, *Hukm*, and virtuous living. Such enlightenment allowed an individual to become spiritual towards the goals of serving humanity, being one with humanity, and making the world a better place to live. The AGGS also provides enlightenment pertaining to a whole host of futile and vain acts such as rituals, penances, pilgrimages, offerings, etc., in the name of a God that needs pleasing, fearing, and worshipping. In this sense, then, Sikh spirituality is one of being enlightened to the point of actively investing one’s lifetime towards becoming a better human being and leaving the world a better place than the one that one was born into.

The God of Sikhi symbolized as *Nam* ਨਾਮ

The word *Nam* ਨਾਮ appears some 5,500 times within the AGGS. Even if one puts aside its meaning, context, and usage, the frequency of its appearance alone suggests its centrality within the AGGS. It is argued that *Nam* is, in essence a philosophical reference to the God of Sikhi.

Adherents of the institutionalized religion of Sikhism have interpreted *Nam* ਨਾਮ to mean “name.” The God of Sikhism is thus prescribed the name “Vaheguru,” and the adverbs of *Nam*, such as “*Simran*” and “*Jup*,” are translated as repetitious recital and chanting of God’s name. A vast gamut of English translations translates ਸਤਿਨਾਮ *Satnam* – the first word used by Guru Nanak after his symbolic representation of God as ੴ as “True Name” – ignoring both the grammar of the word ਸਤਿ *Sat* as denoted by the vowel of *sihari* as well as its Sanskrit origin – to suggest that Sikhism had the “true name” of God (as Vaheguru) while the rest of the world was indulging in names that were “untrue” or “false.”

Examining the meaning, context, and usage of the word *Nam* within the AGGS makes clear that it actually refers to the two critical facets of the God of Sikhi, as postulated by Guru Nanak and discussed above, namely *Hukm* and divine virtues. The following verse of Guru Nanak makes the first meaning of *Nam* (as *Hukm*) clear.

ਏਕੇ ਨਾਮੁ ਹੁਕਮੁ ਹੈ ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰਿ ਦੀਆ ਬੁਝਾਇ ਜੀਉ ॥

Eyko Nam Hukm Hai Nanak Satgur Deeya Bujhaye Jio.

AGGS, M1. Pp 72.

The Nam About the One (Creator) is Hukm Nanak, the Satguru Provides This Enlightenment.

The following set of verses is further evidence of *Nam* referring to *Hukm* or the law of nature.

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਗਲੇ ਜੰਤ ॥ ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ॥
ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ॥ ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸੁਨਨ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ॥
ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਆਗਾਸ ਪਾਤਾਲ ॥ ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਗਲ ਆਕਾਰ ॥
ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਪੁਰੀਆ ਸਭ ਭਵਨ ॥ ਨਾਮ ਕੇ ਸੰਗਿ ਉਧਰੇ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰਵਨ ॥

Nam Kay Dharay Saglay Jant. Nam Kay Dharay Khand Brehmund.

Nam Kay Dharay Simrat Beyd Puran. Nam Kay Dharay Sunan Gyan Dhiyan.

Nam Kay Dharay Agas Pataal. Nam Kay Dharay Sagal Akaar.

Nam Kay Dharay Puriya Sabh Bhavan. Nam Kaiy Sang Udray Sun Sarvan.

AGGS, M 5, p. 284.

Nam Kay Dharay ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ is a phrase that is common for the entire set of verses. Its literal translation would be: “In accordance with *Nam*” or “on the basis of *Nam*.” The concepts that exist “on the basis of *Nam*” according to the verses above are *Saglay Jant* ਸਗਲੇ ਜੰਤ (all living things); *Khand Brehmund* ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ (the Universe); *Simrat Beyd Puran* ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ; *Sunan Gyan Dhiyan* ਸੁਨਨ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ (knowledge, enlightenment, wisdom); *Agas Pataal* ਆਗਾਸ ਪਾਤਾਲ (planets and celestial bodies); *Sagal Akaar* ਸਗਲ ਆਕਾਰ (All of creation); and *Puriya Sabh Bhavan* ਪੁਰੀਆ ਸਭ ਭਵਨ (worlds and realms).

The contextual meaning of *Nam Kay Dharay* ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ in these verses must therefore be one that fits all the above mentioned concepts. Given that this is an *Ashtpadee*, the context must come from the *Salok* that precedes this *pada* (para). The *Salok* is:

ਸਲੋਕੁ ॥

ਰੂਪੁ ਨ ਰੇਖ ਨ ਰੰਗੁ ਕਿਛੁ ਤ੍ਰਿਹੁ ਗੁਣ ਤੇ ਪ੍ਰਭ ਭਿੰਨ ॥
ਤਿਸਹਿ ਬੁਝਾਏ ਨਾਨਕਾ ਜਿਸੁ ਹੋਵੈ ਸੁਪ੍ਰਸੰਨ ॥ ੧ ॥

*Salok. Roop Na Reykh Na Rung Kich Treh Gunn Tay Prabh Bhin.
Tisay Bujhaye Nanaka Jis Hoveiy Soparsan.
AGGS, M 5, p. 283.*

Nanak, blessed in Joy, Is the One Who Realizes the One Who Has No Form, No Shape, No Color, and Is Beyond These Three Characteristics.

The first verse of this *Slok* is descriptive of the Divine. And the second of His realization within is the joy of spirituality. Within this context, then, the word ਨਾਮ *Nam* within the *Ashtpadee* that follows it refers to Divine *Hukm* or Law of Nature. The contextual meaning of the phrase *Nam Kay Dharay* ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ is thus “in accordance with Divine *Hukm* or Law.

So, the meaning of the verses of the *Asthpadee* is that *The Entirety of Creation Exists in accordance with the Divine Law. The Universe Functions in accordance with the Divine Law. The Simratees, Vedas, and Puranas Came into Being in accordance with the Divine Law. Realization, Knowing, and Contemplation Come into Being in accordance with the Divine Law.* (Dhillon, 2023c).

It is worth noting that there is no judgment on the validity or otherwise of the *Simratees*, *Vedas*, and *Puranas* within this set of verses. It is a neutral statement that these texts did not come about from outside the realm of *Hukm*. The *Hukm* about writing texts is the result of the use of our intellect – thinking, writing, and analytical skills – to produce such texts. It is the dictate of *Hukm* or the law of Nature that human beings are endowed with intellect. It is this endowment through *Hukm* that allowed the texts to come into existence. (ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ *Nam Kay Dharay Simrat Beyd Puran*).

Within the parameters of the argument that *Nam* is, in essence a philosophical reference to the God of Sikhi, its second allusion is towards divine virtues. The following verse clarifies not just the distinction between *Nam* and name but also that *Nam* refers to virtues.

ਕਿਰਤਮ ਨਾਮ ਕਥੇ ਤੇਰੇ ਜਿਹਬਾ ॥ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਪਰਾ ਪੂਰਬਲਾ ॥
Kirtem Nam Kthay Tayray Jehba. Sat Nam Tera Pra Poorbla.
AGGS, M 5, p. 1083.

*All the names that I utter (ਕਥੇ ਤੇਰੇ ਜਿਹਬਾ *Kthay Tayray Jehba*) are descriptive of your virtues (ਕਿਰਤਮ ਨਾਮ *Kirtem Nam*). Your foundational (ਪਰਾ ਪੂਰਬਲਾ *Pra Poorbla*) virtue (ਨਾਮੁ *Nam*) is that you are eternal and permanent (ਸਤਿ *Sat*).*

The word ਸਤਿ *Sat* is derived from and is the Punjabi version of its Sanskrit form ਸਤਯ *Satyay*. It means eternal, perpetual, and permanent. Since this word is a virtue of God, the word *Nam* as its suffix can only mean virtue.

The use of the word ਸਤਿਨਾਮ *Satnam* as the first by Guru Nanak after his symbolic representation of God as ੴ in the preamble or commencing verse of the AGGS is an indication of Guru Nanak’s intent to say that the first, primary and foremost virtue of my God ੴ pertains to its eternal, perpetual and permanent nature.

The following set of verses makes this assertion clearer.

ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਿਖ ਕਉ ਨਾਮ ਧਨੁ ਦੇਇ ॥ ਗੁਰ ਕਾ ਸਿਖੁ ਵਡਭਾਗੀ ਹੇ ॥
Satgur Sikh Kao Nam Dhan Deye. Gur Ka Sikh Vadbhagi Hay.
AGGS, M 5, page 286.

Satgur Gives the Sikh the Treasure of Divine Virtues. The Sikh of the Guru is thus Blessed.

It would be meaningless to translate the verses as “*Satgur* gives the treasure of God’s name. Human beings create all of God’s names, and one is no different in value than the other. Here is another verse that supports the assertion mentioned above.

ਸਲੋਕੁ ॥ ਸਾਥਿ ਨ ਚਾਲੈ ਬਿਨੁ ਭਜਨ ਬਿਖਿਆ ਸਗਲੀ ਛਾਰੁ ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਕਮਾਵਨਾ ਨਾਨਕ ਇਹੁ ਧਨੁ ਸਾਰੁ ॥ ੧ ॥

Salok. Sath Na Chailay Ben Bhajan Bekheya Sagli Chaar.

Har Har Nam Knavna Nanak Eh Dhan Saar.

AGGS, M 5, p. 288.

My Devotion Towards God Within Supports My Spirituality; All Else Is Worthless. Acquire Divine Virtues, Nanak, This Is a Spiritual Treasure.

It would be similarly meaningless to translate the second verse with the word *Nam* as “Acquire God’s name... A name is not meant to be acquired or inculcated (ਕਮਾਵਨਾ *Knavna*); divine virtues are.

Here is yet another set of verses that support the above assertion.

ਨਾਮੁ ਜਪਹੁ ਮੇਰੇ ਸਾਜਨ ਸੈਨਾ ॥
ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਮੈ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਈ ਵਡੈ ਭਾਗਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਰਿ ਲੈਨਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

Nam Jpho Mayray Sajan Saina.

Nam Bina Mein Avar Na Koyi Vdaiy Bhag Gurmukh Har Laeyna. Rahao.

AGGS. M 4, p. 366.

Realize Divine Virtues O Mind. I Have No Recourse Sans Divine Virtues; Blessed are Those Who Acquire Them from the Guru’s Messages.

Given that Sikhism’s clergy - *granthis*, *ragis*, *parcharaks*, and *kathavachaks* have propagated the notion that *Nam* refers to the “name of God,” they have mistranslated Gurbani concepts such as *Jappna* ਜਪਣਾ, *Simran* ਸਿਮਰਨ, *Dhiaonna* ਧਿਆਉਣਾ as reciting, parroting, chanting, etc. for the simple reason that these are the only activities that can associate with a “name.” (Dhillon, 2022a). The proponents of chanting would, for instance, translate the above verses as Chant the name of God. I have no recourse sans chanting; blessed are those who chant. The four questions that need asking are, firstly, “Why is the Guru promoting chanting? Secondly, “What is so blessed about being able to chant.” Thirdly, “Was not the whole pre-1468 religious world *already* chanting? And finally, “did not our Guru’s already consign chanting to the dustbin of spirituality –as the following verse makes clear?

ਰਾਮੁ ਰਾਮੁ ਕਰਤਾ ਸਭੁ ਜਗੁ ਫਿਰੈ ਰਾਮੁ ਨ ਪਾਇਆ ਜਾਇ ॥

Ram Ram Karta Sabh Jug Firey Ram Na Paiya Jaye.

AGGS, M 3, pp 555.

The Entire Spiritual World Goes About Chanting, But None Realized Him.

The notion of chanting, repeated calling of the name, and fixed period of recitals of a particular name of God is accepted within the parameters of Sikhism the religion because it fits the notion of the God of Sikhism who sits up in the heavens and who needs praying to, worshipping and pleasing. Chanting and repeatedly calling the name is considered an act that significantly pleases God. Within such a parameter, then, *Nam* is translated (wrongly) as “name” and *Jup* as “chanting” (wrongly too).

The God of Guru Nanak, Sikhi, and the AGGS, on the other hand is one who is to realize within. Within this parameter, *Nam* is, in essence a philosophical reference to two facets of the God of Sikhi – *Hukm* and divine virtues, and *Jup* is to realize. *Hukm* and divine virtues are the subject of realization. *Nam* ਨਾਮੁ, which represents both these aspects of the God of Guru Nanak, is the subject of realizing. All this is because the God of Sikhi is the subject of realizing.

CONCLUSIONS.

This essay has sought to provide a discourse on the God of Sikhi as advocated within the AGGS. An accurate depiction of this God has firstly required that it be contrasted with the God of Sikhism as the institutionalized religion that Sikhs practice in current times. Such contrast is necessary to establish the uniqueness and distinctiveness of the God that Guru Nanak presented to us.

Within the AGGS, God is depicted through a symbol that Guru Nanak created - ੴ. It is a God that is in one-ness with, an extension of, and resides within His creation. By extrapolating this principle, the God of Sikhi resides within all human beings.

To root the notion of the God of Sikhi into a spirituality that functioned towards the betterment of humanity, humanity and the everyday life of a Sikh, Guru Nanak ascribed two additional meaningful and practical components, namely that the God of Sikhi was the quintessence of the law of nature *ਹੁਕਮੀ Hukmi* and a conglomeration of divine virtues *ਚੈਦੀ ਗੁਣ*. Guru Nanak used the concept of *Nam ਨਾਮੁ* to represent both these aspects of the God of Sikhi.

The God of Sikhi was the subject of realization within. Such realization involved the realization of both *Hukm* and divine virtues. To be realized of God was to become Godly or become divine. Within such parameters, to become divine was to become *Hukm*-abiding and to become virtuous.

While the God of Sikhism, by virtue of it being no different from the God of virtually all other pre-1468 religions, has nothing new to offer to both the world of religions and humanity, the God of Sikhi in being a novel, unique, and distinctive notion of Guru Nanak offered the human being an opportunity towards making the world a better place, instilling humanity, and bettering humanity.

NOTE: All transliterations, translations, and interpretations of verses presented from within the AGGS in this essay are the author's work unless otherwise indicated.

Article is Reproduced from Understanding Sikhism Res. J. Vol. 25, No. 1, 2023, page 33-46.

REFERENCES

- Aad Guru Granth Sahib*. 1983 (Reprint). Amritsar: Shiromani Gurdwara Parbandhak Committee.
- Dhillon, Karminder Singh. 2020a. *Understanding Nitnem: Jup, Sodar and Sohela*. KL: Sikhi Vichar Forum.
- , 2020b. *Understanding Asa Di Vaar*, KL: Sikhi Vichar Forum
- , 2022b. *Understanding Salok Sheikh Fareed Kay*. KL: Sikhi Vichar Forum.
- , 2020d. *Understanding Anand*, KL: Sikhi Vichar Forum.
- , 2022a. *The Hijacking of Sikhi (Revised Edition)*. KL: Sikhi Vichar Forum.
- , 2023a. Vaheguru. Video available at: <https://www.youtube.com/watch?v=1PYllumL9ss>
- , 2023b. Essay titled "Vaheguru" in *The Sikh Bulletin* Vol 2/2023. Pp. 12-18. Accessible here: <https://www.sikhbulletin.com/Bulletins/SikhBulletin2023Issue2.pdf>
- , 2020c. Ek Oangkar. Video available at: https://www.youtube.com/watch?v=N3kV5lyoh7M&list=PL_YigetSYIOWeGh0avv6fDJQU3jrCqkfx
- , 2020e. Essay titled "Taking Sikhi Back to 1468: in *The Sikh Bulletin* Vol 2/2020 pp 1-4. Accessible here: <https://www.sikhbulletin.com/Bulletins/SikhBulletin2020Issue2.pdf>
- , 2023c. Essay titled "Gurbani Verse Analysis ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ *Nam Kay Dharay Simrat Beyd Puran* in *The Sikh Bulletin* Vol 1/2023. Pp. 15. <https://www.sikhbulletin.com/Bulletins/SikhBulletin2023Issue1.pdf>

Birthdate of Guru Nanak Sahib by Pal Singh Pureval:

<https://www.scribd.com/doc/72333888/Birthdate-Guru-Nanak-Sahib-by-S-Pal-Singh-Pureval>

Katak Kay Vesakh ਕੱਤਕ ਕਿ ਵਿਸਾਖ by Karam Singh Historian (PDF version).

<http://www.singhsabhacanada.com/wp-content/uploads/2012/07/KattakKeVisakh.pdf>

Katak Kay Vesakh ਕੱਤਕ ਕਿ ਵਿਸਾਖ by Karam Singh Historian (Audio Book by Gurjant Singh Rupowali)

<https://www.youtube.com/watch?v=pMWpqAUoPA>

Meeting Guru Nanak's Conditions for Becoming a Sachiar.

Moninder Singh, Canada
terahukum@gmail.com

In any school, subjects vary in their emphasis on theory and practical application. Some subjects, such as social education and language studies, are primarily theoretical. In subjects like science, practical work typically constitutes 25-50% of the curriculum, with the remainder dedicated to theory. Conversely, in physical education, approximately 75% of the coursework involves practical activities, while the remaining portion covers theoretical aspects.

In the realm of Spiritual education, particularly in Guru Nanak's Sikhi, the emphasis lies heavily on practical implementation once the theoretical understanding is attained. Roughly, 25% of the journey involves grasping the theoretical concepts, while the remaining 75% revolves around integrating these teachings into daily life. But we as a community are either stuck in the Ritualism of reading without enlightenment or doing exactly the opposite of what is directed by the Guru on his path of Spirituality.

Whereas to truly delve into the spiritual profundity envisioned by Guru Nanak's Sikhi, one must first prepare the mind and surrender to the Guru's guidance. As we internalize, embody, and align our actions with the teachings, we draw closer to our Spiritual Destination. This transformation entails shedding layers of conditioning, reshaping our worldview, and reforming our belief systems. It involves creating a foundation of fundamental principles on which the palace of Sikhi can't be constructed. For example, the principle of 'One Creator', the principle of 'No Enmity (Nirvair)', and so on. One such foundational principle is 'Non-Discrimination' or 'Oneness' which is so essential to the equation that its absence leads us to nowhere. It is absolutely essential that the critical virtues that one requires to become Sachiar can't develop without internalizing the value of 'Oneness' or 'Non-discrimination'. This is the topic of this article.

There is nothing wrong with distancing oneself from someone due to their misconduct and refraining from establishing a relationship with them. However, if the distance or refrain is due to caste, race, gender, color, facial features, or language, Guru Nanak finds such discrimination unacceptable. Any notion that places oneself above or below others deviates from Nanak's teachings. Recognizing all as equal is non-negotiable in Nanak Patshah's Sikhi. Those who doubt this assertion can seek validation from the Gurbani itself. Let's check out a few instances from Gurbani that endorse and enforce the above thesis:

ੴ - EK OANGKAR

Guru Nanak unequivocally states through ੴ that there is only one Creator. All beings are manifestations of the same divine power; there is no duality. God is formless so neither anyone has been born from his mouth nor His feet as per previous mythological religious beliefs. The Creator does not favor one over another; there is no hierarchy in His creation. Each individual, regardless of nationality, race, gender, land, region, or any man-made construct like caste, is equally valued in His eyes. To realize the Creator, to connect with Him in this lifetime, it's imperative to shed notions of superiority or inferiority in His creation. There are plenty of Shabads in Gurbani that further endorse the ethos of ੴ:

ਅਵਲਿ ਅਲਹ ਨੂਰੁ ਉਪਾਇਆ ਕੁਦਰਤਿ ਕੇ ਸਭ ਬੰਦੇ ॥
ਏਕ ਨੂਰ ਤੇ ਸਭੁ ਜਗੁ ਉਪਜਿਆ ਕਉਨ ਭਲੇ ਕੇ ਮੰਦੇ ॥
ਲੋਗਾ ਭਰਮਿ ਨ ਭੂਲਹੁ ਭਾਈ ॥

ਖਾਲਿਕੁ ਖਲਕ ਖਲਕ ਮਹਿ ਖਾਲਿਕੁ ਪੂਰਿ ਰਹਿਓ ਸੂਬ ਠਾਂਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਮਾਟੀ ਏਕ ਅਨੇਕ ਭਾਂਤਿ ਕਰਿ ਸਾਜੀ ਸਾਜਨਹਾਰੈ ॥
 ਨਾ ਕਛੁ ਪੈਚ ਮਾਟੀ ਕੇ ਭਾਂਡੇ ਨਾ ਕਛੁ ਪੈਚ ਕੁੰਭਾਰੈ ॥੨॥ {ਪੰਨਾ 1349-1350}

aval alah noor upaa-i-aa kudrat kay sabh banday.

ayk noor tay sabh jag upji-aa ka-un bhalay ko manday. ||1||

logaa bharam na bhoolahu bhaa-ee.

khaalik khalak khalak meh khaalik poor rahi-o sarab thaaN-ee. rahaa-o.

maatee ayk anayk bhaaNt kar saajee saajanhaarai.

naa kachh poch maatee kay bhaaNday naa kachh poch kumbhaarai. ||2|| {Page 1349-2350}

Meaning: Kabir says, O people do not be misled. The truth is that He the Creator is in all His Creation. All are created from the same primal source, so who is good or bad? All are created from the same source yet are diverse.

If the source of all the creation is the Creator itself, if everything belongs to Him, how can one even think of Discrimination against anyone? So this is first and foremost proof that Guru preaches 'Non-Discrimination' from the first word of his Gurbani itself.

SPIRITUAL HUKM

Hukm forms the core and foundation of Sikhism. Guru Nanak sets the goal of being Sachiar for Sikhs, and the secret sauce provided by him is- Hukm.

ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ ॥੧॥ {ਪੰਨਾ 1}

hukam rajaa-ee chalnaa naanak likhi-aa naal. ||1|| {Page 1}

Meaning: Nanak, the way to realize the Creator within is to remain within the confines of and abide in Sehej (Chalna) of his Hukm, as contained within me.

In simple terms, Hukm refers to the rules that govern nature. Celestial bodies, including our planet, every element, life and death, our physical bodies, and their internal structures, are all created and operated within the framework of Hukm. Furthermore, Guru Nanak elucidates that there exists a Spiritual Hukm—a method, a path—to connect with the Creator. This path is elaborated upon numerous times with love, detail, and order in the Guru Granth Sahib. One of the fundamental aspects of this Spiritual Hukm is articulated in the following verse:

ਗਲੀ ਜੋਗੁ ਨ ਹੋਈ ॥ ਏਕ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਕਰਿ ਸਮਸਰਿ ਜਾਣੈ ਜੋਗੀ ਕਹੀਐ ਸੋਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ {ਪੰਨਾ 730}

galee jog na ho-ee || ayk darisat kar samsar jaanai jogee kahee-ai so-ee ||1|| rahaa-o || {Page 730}

Meaning: Realization of the Creator cannot be achieved merely through lip service. Only those who perceive all beings equally, without discrimination, can be considered connected to the Creator.

Merely speaking out against discrimination, reading or writing articles, and lecturing in seminars against discrimination is not sufficient to realize the Creator. Realization is attained by internalizing the belief that every being, whether living or non-living, originates from the same divine source. Nothing is inferior or superior to the Creator. This belief must be translated into action in daily life to become ingrained in one's nature. Such transformation necessitates transcending biases based on skin color, appearance, or societal constructs such as the caste system.

ਕਾਨੜਾ ਮਹਲਾ ੫ ॥

ਬਿਸਰਿ ਗਈ ਸਭ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ ॥ ਜਬ ਤੇ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮੇਹਿ ਪਾਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਨਾ ਕੇ ਬੈਰੀ ਨਹੀ ਬਿਗਾਨਾ ਸਗਲ ਸੰਗਿ ਹਮ ਕਉ ਬਨਿ ਆਈ ॥੧॥

ਜੇ ਪ੍ਰਭ ਕੀਨੇ ਸੇ ਭਲ ਮਾਨਿਓ ਏਹ ਸੁਮਤਿ ਸਾਧੂ ਤੇ ਪਾਈ ॥੨॥
 ਸਭ ਮਹਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਪ੍ਰਭੁ ਏਕੈ ਪੇਖਿ ਪੇਖਿ ਨਾਨਕ ਬਿਗਸਾਈ ॥੩॥੮॥ {ਪੰਨਾ 1299}

kaanrhaa mehlaa 5 || bisar ga-ee sabh taat paraa-ee || jab tay saaDhsangat mohi paa-ee ||1|| rahaa-o.
 naa ko bairee nahee bigaanaa sagal sang ham ka-o ban aa-ee ||1||
 jo parabh keeno so bhal maani-o ayh sumat saaDhoo tay paa-ee ||2||
 sabh meh rav rahi-aa parabh aykai paykh paykh naanak bigsaa-ee ||3||8|| {Page 1299}

Meaning: The concept of regarding someone as a stranger has faded away. Ever since I embraced Sadh Sangat (Enlightenment from the Guru), which signifies falling in love with the Guru's knowledge, and began practicing it, no one feels like a stranger, and no one is deemed an enemy. Everything and everyone now feels like my own. Through the Guru's teachings, I've come to realize that everything created by the Creator is inherently good. Now, recognizing the presence of God in everyone and every particle, I experience profound joy.

As validated by the above two Shabads, internalizing the virtue of 'Non-Discrimination' or 'Oneness' is the critical part of Spiritual Hukm for becoming a Creator connecting being – a Sachiar.

COMPASSION

The journey on Guru Nanak's unique spiritual path is incomplete without the godly virtue of compassion. A seeker devoid of compassion is deemed ineligible to become Sachiar. Compassion is a virtue that not only helps to control one's senses but also leads to the cultivation of other required divine virtues, such as contentment.

ਧੌਲੁ ਧਰਮੁ ਦਇਆ ਕਾ ਪੂਤੁ ॥ ਸੰਤੋਖੁ ਥਾਪਿ ਰਖਿਆ ਜਿਨਿ ਸੂਤਿ ॥ ਜੇ ਕੇ ਬੁਝੈ ਹੋਵੈ ਸਚਿਆਰੁ ॥ {ਪੰਨਾ 3}

Dhoul Dharam da-i-aa kaa poot || santokh thaap rakhi-aa jin soot || {Page 3}

Meaning: Divine spirituality is the outcome of Compassion. The outcome of Compassion is spiritual contentment that anchors and binds the five senses.

Humanity today arguably needs compassion more urgently than it needs advancements in artificial intelligence or space exploration, such as reaching Mars. Treating individuals as inferior or unworthy based on their species, gender, caste, or race constitutes one of the gravest forms of oppression worldwide. Acts such as refusing to share a meal with someone, denying them equal treatment, withholding justice based on caste, or denying job opportunities solely because of these artificial divisions are severe forms of oppression. Thus, where there is discrimination based on caste, gender, or race, there is oppression; where there is oppression, there is a lack of compassion, and where there is no compassion, there is No Nanak.

OPPRESSOR OR OPPRESSED?

In the societal construct shaped by humanity, oppression manifests in diverse forms, and oppressors of varied kinds subjugate countless innocent individuals. From racial discrimination of whites against blacks to monarchs exploiting their subjects, and from the dominance of men over women to the exploitation of the rich over the poor, these instances are endless. Millions suffer from violence, mutilation, and exploitation due to these divisions in different regions across the globe.

The pivotal question in this ongoing battle between oppressors and the oppressed is where Nanak stands. In the journey towards spiritual union with God, which side must we align with? The answer lies in the profound verse:

ਨੀਚਾ ਅੰਦਰਿ ਨੀਚ ਜਾਤਿ ਨੀਚੀ ਹੂ ਅਤਿ ਨੀਚੁ ॥ ਨਾਨਕੁ ਤਿਨ ਕੈ ਸੰਗਿ ਸਾਥਿ ਵਡਿਆ ਸਿਉ ਕਿਆ ਰੀਸ ॥
ਜਿਥੈ ਨੀਚ ਸਮਾਲੀਅਨਿ ਤਿਥੈ ਨਦਰਿ ਤੇਰੀ ਬਖਸੀਸ ॥੪॥੩॥ {ਪੰਨਾ 15}

neehaa andar neech jaat neechee hoo at Neech. naanak tin kai sang saath vadi-aa si-o ki-aa rees. jithai
neech samaalee-an tithai nadar tayree bakhsees ॥4॥3॥ {Page 15}

Meaning: Nanak stands with the oppressed of the oppressed, not with the oppressor. Societies that take care of the downtrodden have the blessing of God.

Guru Nanak denounces the establishment of cruel social norms and extends solidarity to every human being. Whether one faces casteism, racism, or any other form of oppression, Guru Nanak Sahib stands with them. According to Guru Sahib, the mindset of protecting and caring for the downtrodden is a Divine Blessing and is paramount to realizing the creator. We cannot afford to risk standing in opposition to Nanak's ethos by being oppressors of any kind. This is another reason for non-discrimination, another reason for realizing and treating everyone equally as part of His creation.

CASTE PRIDE

ਸਲੋਕ ਮ: ੧ ॥ ਫਕੜ ਜਾਤੀ ਫਕੜੁ ਨਾਉ ॥ ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਇਕਾ ਛਾਉ ॥
ਆਪਹੁ ਜੇ ਕੇ ਭਲਾ ਕਹਾਏ ॥ ਨਾਨਕ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਪੈ ਜਾ ਪਤਿ ਲੇਖੈ ਪਾਏ ॥੧॥ {ਪੰਨਾ 83}

fakarh jaatee fakarh naa-o. sabhnaa jee-aa ikaa chhaa-o.
aaphu jay ko bhala kahaa-ay. naanak taa par jaapai jaa pat laykhai paa-ay ॥1॥ {Page 83}

In this Shalok, Guru Nanak Patshah emphasizes the futility of caste divisions and the pursuit of worldly titles and honors based on caste. Everyone belongs to that One Creator. True honor, dignity, and respect lie in fostering a deeper connection with the Divine.

ਜਾਤਿ ਕਾ ਗਰਬੁ ਨ ਕਰੀਅਹੁ ਕੋਈ ॥ ਬ੍ਰਹਮੁ ਬਿੰਦੇ ਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਹੋਈ ॥੧॥
ਜਾਤਿ ਕਾ ਗਰਬੁ ਨ ਕਰਿ ਮੂਰਖ ਗਵਾਰਾ ॥ ਇਸੁ ਗਰਬ ਤੇ ਚਲਹਿ ਬਹੁਤੁ ਵਿਕਾਰਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਚਾਰੇ ਵਰਨ ਆਖੈ ਸਭੁ ਕੋਈ ॥ ਬ੍ਰਹਮੁ ਬਿੰਦ ਤੇ ਸਭ ਓਪਤਿ ਹੋਈ ॥੨॥
ਮਾਟੀ ਏਕ ਸਗਲ ਸੰਸਾਰਾ ॥ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਭਾਂਡੇ ਘੜੈ ਕੁਮ੍ਹਾਰਾ ॥੩॥

jaat kaa garab na karee-ahu ko-ee. barahm binday so baraahman ho-ee. ॥1॥
jaat kaa garab na kar moorakh gavaaraa. is garab tay chaleh bahut vikaaraa. ॥1॥ rahaa-o.
chaaray varan aakhai sabh ko-ee. barahm bind tay sabh opat ho-ee ॥2॥
maatee ayk sagal sansaaraa. baho biDh bhaaNday gharhai kumHaaraa ॥3॥

Meaning: Guru Amardas Patshah further admonishes pride in one's caste, as it engenders folly, arrogance, and various other vices. According to him, every human being is a manifestation of the Supreme, transcending any earthly divisions. The belief in Varna (Class) divisions may be widespread, but it is misguided. All beings originate from the same divine source, akin to clay molded by a singular potter. Therefore, Guru Sahib's teachings are unequivocal: those who adhere to caste distinctions are foolish. Believing and practicing the Caste system is directly opposite to the principle of 'non-discrimination' and to pursuit of being one with the Creator.

So it's pretty evident from Gurbani that to become a Sachiar, why it's critical to internalize and realize every part of the creation as part of that One.

Now arises the question of how many among us have met this fundamental condition and progressed accordingly. The challenge faced by Sikhs living in Punjab lies in their micro-minority status in a country where Hindus make up around 80% of the population, while Sikhs constitute only about 2%. When a minority community coexists for centuries with a majority of a different religion, which outnumbers them by fortyfold, they inevitably absorb the customs, festivals, and religious ideologies of the majority unless they are

completely aware of their ethos. Caste divisions serve as one stark example of this influence. Sadly, many Sikhs have embraced the caste system so deeply that they have forgotten their foundational principle: that the whole of creation is One, and the Creator does not discriminate among His children.

Despite Sikhs spreading across the globe, including countries like Canada, England, and America, they have often carried their caste divisions with them. While these diverse countries offer opportunities to witness the myriad manifestations of God's creation and marvel at His diversity, many Sikhs remain reluctant to adopt this perspective. Caste-based Gurdwaras and caste-based marriages persist in various Sikh communities abroad.

I always emphasize that if, even after reading Gurbani, individuals struggle to transcend caste differences ingrained by Manusmriti (a prominent classical Hindu Text), they should turn to the writings of historians and the scientific community. Often, scientific evidence and logical reasoning can swiftly dispel such prejudices. Two recent books offer illuminating insights in this regard: "Sapiens" by Yuval Noah Harari provides a fascinating exploration of human history, tracing back millions of years to the emergence of Homo sapiens (the modern human being). Similarly, "Early Indians" by Tony Joseph, drawing on extensive research in genetics, archaeology, and linguistics, demonstrates that all humans belong to the same race, Homo sapiens, which came into being around 200,000 years ago. The origin of casteism (the real 'Divide & Rule') in the Indian sub-continent can be traced back some 2,200 years when the Aryan tribes established a hierarchical social order to subjugate the indigenous inhabitants. This phenomenon of dividing people into different classes was not unique to India but also occurred in civilizations like Rome, Egypt, Maya, China, Persia, and Mesopotamia. While the Varna (Class-Division) system eventually faded in other regions, it became deeply entrenched in India, as it became the core of the majority religion. Our Gurus vehemently opposed this division, but breaking free from its grip is akin to liberating a person from a long confinement in darkness. It requires a conscious effort to embrace the light of truth and reject the comfort of familiar darkness. So, fellow Sikhs, it's impossible to have the Grace of the Guru and the Creator without flushing the poison of Discrimination out of our minds. Patshah is not going to change his condition, it's now our call.

Note: The Punjabi version of this essay can be found in the *Sikh Bulletin* Vol 4/2023 here:

<https://www.sikhbulletin.com/Bulletins/SikhBulletin2023Issue4.pdf>

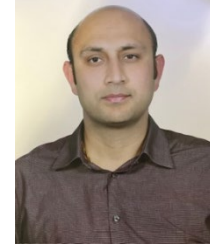
ਇਸ ਲੇਖ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ਪਾਠਕ ਇੱਥੇ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦੇ ਹਨ: The Sikh Bulletin Vol 4/2023 here:

<https://www.sikhbulletin.com/Bulletins/SikhBulletin2023Issue4.pdf>

<p style="text-align: center;">ਜੱਗ ਹੀ ਉਹਦੀ ਜਾਗੀਰ ਬਣਿਆਂ</p> <p style="text-align: center;">ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਠਵਾਲਾ</p> <p>ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੰਮਿਆਂ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਮਾਂ ਤੇ ਪਿਉ ਦੀ ਧੀਰ ਬਣਿਆਂ । ਭੈਣ ਨਾਨਕੀ ਲਈ ਪਰ ਉਹੋ ਨਾਨਕ ਸੁਹਣਾ ਨਿੱਕੜਾ ਜਿਹਾ ਸੀ ਵੀਰ ਬਣਿਆਂ । ਉਹਨੇ ਮੁੱਖੋਂ ਉਚਾਰਿਆ ਸ਼ਬਦ ਜਿਹੜਾ ਜੁਲਮ ਮੇਟਣੇ ਲਈ ਸ਼ਮਸ਼ੀਰ ਬਣਿਆਂ । ਬਣਿਆਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਉਹ ਗੁਰੂ ਸੱਚਾ ਸਿਦਕੀ ਮੋਮਨਾਂ ਦਾ ਕਾਮਲ ਪੀਰ ਬਣਿਆਂ ।</p>	<p>ਨਜ਼ੀਰ' ਵਾਸਤੇ ਬਣਿਆਂ ਉਹ 'ਸ਼ਾਹ ਨਾਨਕ' ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਪਰ ਬੇਨਜ਼ੀਰ ਬਣਿਆਂ । 'ਇਕਬਾਲ' ਸਮਝਿਆ ਹੋਕਾ ਤੌਹੀਦ ਉਹਦਾ ਭਟਕੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਆਪ ਰਾਗੀਰ ਬਣਿਆਂ । ਘਰ ਛੱਡ ਟੁਰਿਆ ਦੁਨੀਆਂ ਸੋਧਣੇ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਸੋਚਿਆ ਨਾਨਕ ਫ਼ਕੀਰ ਬਣਿਆਂ । ਚੱਕਰ ਲਾ ਮੁੜਿਆ ਲੋਕਾਂ ਵੇਖਿਆ ਇਹ ਸਾਰਾ ਜੱਗ ਹੀ ਉਹਦੀ ਜਾਗੀਰ ਬਣਿਆਂ ।</p> <p>(‘ਨਜ਼ੀਰ’= ਉਰਦੂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਵੀ ਨਜ਼ੀਰ ਅਕਬਰਾਬਾਦੀ, ‘ਇਕਬਾਲ’= ਉਰਦੂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਵੀ ਅੱਲਾਮਾ ਇਕਬਾਲ, ਸ਼ਮਸ਼ੀਰ= ਤਲਵਾਰ, ਬੇਨਜ਼ੀਰ=ਜਿਸ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਹੋਰਨਾਂ ਹੋਵੇ, ਤੌਹੀਦ=ਇੱਕ ਰੱਬ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ)</p>
--	--

Guru Nanak On the Use of Intellect In Understanding and Realizing God

Harmanpreet Singh Minhas
hpsminhas@outlook.com

Guru Nanak has this *shabd* on page 1245 of the Sri Guru Granth Sahib that talks about the role of the intellect in understanding and realizing the Creator within us.

ਸਲੋਕ ਮਃ ੧ ॥

ਪ੍ਰਿਗੁ ਤਿਨਾ ਕਾ ਜੀਵਿਆ ਜਿ ਲਿਖਿ ਲਿਖਿ ਵੇਚਹਿ ਨਾਉ ॥ ਖੇਤੀ ਜਿਨ ਕੀ ਉਜੜੈ ਖਲਵਾੜੇ ਕਿਆ ਥਾਉ ॥
ਸਚੈ ਸਰਮੈ ਬਾਹਰੇ ਅਗੈ ਲਹਹਿ ਨ ਦਾਦਿ ॥
ਅਕਲਿ ਏਹ ਨ ਆਖੀਐ ਅਕਲਿ ਗਵਾਈਐ ਬਾਦਿ ॥ ਅਕਲੀ ਸਾਹਿਬੁ ਸੇਵੀਐ ਅਕਲੀ ਪਾਈਐ ਮਾਨੁ ॥
ਅਕਲੀ ਪੜ੍ਹਿਹ ਕੈ ਬੁਝੀਐ ਅਕਲੀ ਕੀਚੈ ਦਾਨੁ ॥ ਨਾਨਕੁ ਆਖੈ ਰਾਹੁ ਏਹੁ ਹੋਰਿ ਗਲਾਂ ਸੈਤਾਨੁ ॥੧॥ {ਪੰਨਾ 1245}

D̤harig ṭinā kā jīviā jā līkh līkh vechēh nāo. Khetī jin kī ujṛai khalvāre kiā thāo.

Sachai sarmai bāhre agai lahēh na dād.

Akal eh na ākhīai akal gavāīai bād. Akī sāhib sevīai akī pāīai mān.

Akī paṛh kai bujhīai akī kīchāi dān. Nānak ākhai rāhu eh hor galān saitān. || 1 || SGGS page 1245.

Religious leaders are particularly corrupt.

At its most basic, corruption is the betrayal of trust. It is the misuse of entrusted power for personal gain. It takes various forms, such as bribery, extortion, appropriation of public assets for personal use.

ਪ੍ਰਿਗੁ ਤਿਨਾ ਕਾ ਜੀਵਿਆ ਜਿ ਲਿਖਿ ਲਿਖਿ ਵੇਚਹਿ ਨਾਉ ॥ ਖੇਤੀ ਜਿਨ ਕੀ ਉਜੜੈ ਖਲਵਾੜੇ ਕਿਆ ਥਾਉ ॥
ਸਚੈ ਸਰਮੈ ਬਾਹਰੇ ਅਗੈ ਲਹਹਿ ਨ ਦਾਦਿ ॥

D̤harig ṭinā kā jīviā jā līkh līkh vechēh nāo. Khetī jin kī ujṛai khalvāre kiā thāo.

Sachai sarmai bāhre agai lahēh na dād.

In India during the old days, religious leaders were extremely rich. This is evident from the fact that the temples in India were the biggest stores of wealth. Looting money from the temples was the impetus behind the invaders from central Asia coming to India during the lifetime of our Guru's. The wealth within the temples came from common people who donated their hard-earned money to religious leaders. In return these religious leaders would pray for them and their family's prosperity, in the present and afterlife. The corrupt religious leaders (Pandits) claimed that without them no one could connect with God. The gullible and impressionable people believed such rhetoric and as a result never progressed in their life. Common people never used their own intelligence to challenge the fictitious narratives and assertions of the religious leaders.

In the present times, religious leaders are even more greedy and corrupt. The modern one's own hundreds of *ashrams* across the globe and run flourishing businesses in everything from herbal medicine to meditation and yoga workshops. They travel in luxury cars, glide past airport security and are guarded by gun-toting policemen and bouncers. Lots of them have criminal pasts. They provide shortcuts to their followers - people who live fast-paced lives and have little time to go into much depth or apply any logic to the process.

In this *shabd* Guru Nanak calls out such religious leaders. He calls their life a sham (D̤harig t̤inā k̤ā j̤ivīā). Their life is wasted in the sham because they conduct business using the name of God. The narrative provided above provides evidence of corruption conducted via various religious leaders. Readers will note that Sikh religious leadership is no different. They fool common people for their own gain as well. They make fictitious stories about our Gurus which results in ignorant Sikhs donating additional money to them. None of their stories line up with the doctrines of the SGGs.

In the above-mentioned verse, Guru Nanak calls out religious leaders who would write certain hymns and prayers on pieces of paper (likh̤ likh̤), put in them in a small metallic casing, tie a thread around the casing and tie it to the arm of their followers. For doing such a thing they would charge a monetary fee (vech̤h̤ nāo). Needless to say, Guru Nanak did not endorse such acts. If you see such things happening in front of your eyes remember verses of Guru Nanak.

Guru Ji has already declared that the life of corrupt religious people is a sham. Guru Nanak uses the example of farming to further illustrate his point. He says that the crop which is ruined cannot be harvested (K̤het̤ī jin k̤ī uj̤rai k̤halvāre k̤iā thāo). Similarly, all the religious acts performed by corrupt people do not elevate their spiritual stature. They are of no use to them or do any good for their followers.

When the wheat plant reaches its final stage in the growing process, meaning it is dry enough and no green is showing, it is ready to be harvested. In the yester years wheat shafts were hand cut at the base and bunched together. The tied bunches were placed around a large rock in a circular pattern (k̤halvāre). People used to hit the shafts on the rock so that the seeds could pop off and then collected. There is no use of putting damaged wheat shafts in circular pattern around the rock, as such shafts will not yield any wheat. Gurbani teaching is like sowing wheat and the result or output (k̤halvāre) is the living of a moral and ethical life.

Everything in the world happens under the law of nature (*hukm*). Any disruptions to natural laws lead to disaster. These days global warming is altering the laws of nature and the consequences of global warming are in front of our eyes. Our Gurus via the SGGs have given us methods, rules and guidelines to live a simple life, devoid of any hypocrisy and falsehoods. God (Sachai) cannot be realized without (bāhre) true and dedicated service (sarmai) of humanity. Such a statement from our founder, Guru Nanak is a pat on the back of people who help enhance the life of fellow human beings and the environment. On the other hand, the future (agai) of corrupt religious leaders who preach that they can provide fame and fortune after death is bleak. Their corruption eventually comes to the surface and as a result they lose goodwill and appreciation (lah̤h̤ na d̤ād̤) from their followers and other human beings.

ਅਕਲਿ ਏਹ ਨ ਆਖੀਐ ਅਕਲਿ ਗਵਾਈਐ ਬਾਦਿ ॥ ਅਕਲੀ ਸਾਹਿਬੁ ਸੇਵੀਐ ਅਕਲੀ ਪਾਈਐ ਮਾਨੁ ॥

ਅਕਲੀ ਪੜ੍ਹਿਹ ਕੈ ਬੁਝੀਐ ਅਕਲੀ ਕੀਚੈ ਦਾਨੁ ॥

Akal eh na ākhīai akal gavāīai bād̤. Aklī sāhib sevīai ak̤lī pāīai mān.

Aklī paṛh̤ kai bujhīai ak̤lī kīch̤ai d̤ān.

Blindly following the fictitious narrative of corrupt religious leaders tantamount to non-use of human intellect (Akal eh na ākhīai). Following such leaders blindly is equivalent to losing (gavāīai) our intellect (akal) for nothing (bād̤) in return. We should consider a person who understands the true and unadulterated message of Gurbani as an enlightened individual. However, the reality is that we consider people who dress and look religious but have no idea of the deep messages within Gurbani, as enlightened ones. Such people narrate miraculous stories of how our Gurus brought dead people to life, blessed women with kids, donated extra ordinary amounts to poor, controlled animals, moved cities and buildings around etc. All these stories are fake as they can be. They are fake because the SGGs does not corroborate them.

Without going into whether eating meat is right or wrong, do any of the religious leaders ever ask the doctors if their medicines have any meat products in them? They don't. This means that they don't follow what they preach. Hence Guru Nanak tells us not to shut down our intellect when it comes to spirituality. Do not automatically believe the words of religious leaders and preachers. Do not believe in some miraculous stories. Do not believe that without hard work you will magically become successful in life.

ਆਪਣ ਹਥੀ ਆਪਣਾ ਆਪੇ ਹੀ ਕਾਜੁ ਸਵਾਰੀਐ ॥੨੦॥ ॥੧॥ {ਪੰਨਾ 474}

Āpaṅ hathī āpaṅā āpe hī kāj savārīai. ||20||

We are the only ones who can resolve our internal and external issues and matters. Our problems can be resolved by our own effort. ||20||

Hence Guru Nanak tells us that we must use our own intellect and judgement when it comes to spirituality (Aklī sāhib sevīai). Without relying on any other middlemen (corrupt religious leaders), through our own intellect, by deeply understanding the SGGS, we can reach our goal of connecting with and realizing the Creator within (aklī pāīai mān). Our future will become better as a result of such simplification of matters pertaining to issues such as the purpose of life and how to connect with God.

According to the SGGS, spiritual intellect (Aklī) is the name of that object or thing that is developed through the understanding of principles and doctrines of Gurbani. Guru Nanak and all other composers of Gurbani never asked us to follow any religious leaders; instead they asked us Sikhs to be intellectuals. Guru Nanak emphasized three things, first read (paṛḥ kai), then understand (bujhīai), finally apply Gurbani lessons in life and then share these pure lessons with others (kīchīai dān).

As mentioned above, the wealth within the temples came from common people who donated their hard-earned money to religious leaders in return for the religious leaders praying for their and their family's prosperity in the present and afterlife. Guru Nanak's message for such common people is for them to use their intellect before donating. Donations for the betterment of fellow humans is a better option than making the corrupt religious people and their places wealthier.

ਨਾਨਕੁ ਆਖੈ ਰਾਹੁ ਏਹੁ ਹੋਰਿ ਗਲਾਂ ਸੈਤਾਨੁ ॥੧॥

Nānak ākhai rāhu ehu hor galān saītān. ||1||

To conclude Guru Ji says (Nānak ākhai) - using our intellect for the betterment of humanity is the only right thing to do in life. Realizing the Creator within cannot happen through religious brokers. We need to figure out the law of nature by ourselves. The SGGS can assist us in our journey and path of life (rāhu ehu), provided we read, understand, and adopt the messages conveyed within it. Apart from these straight forward messages for the betterment of our present life – all else is false (hor galān saītān). Anyone claiming that they know what happens after we die is a fraud.

Satan (saītān) is said to be the one who inspires man to become evil. In this context, Guru Nanak has called the religious leaders, who were or are misleading common people in the name of religion as Satanic.

Man Is Not Logical and His Intellectual History Is a Record of Mental Reserves And Compromises. He Hangs On to What He Can in His Old Beliefs Even When He Is Compelled to Surrender Their Logical Basis.

John Dewey American - Philosopher 1859 – 1952

Gurbani Verse Analysis

Karminder Singh Dhillon, PhD
dhillon99@gmail.com

The verse for analysis in this edition is

ਸਚ ਕੀ ਬਾਣੀ ਨਾਨਕੁ ਆਖੈ ਸਚੁ ਸੁਣਾਇਸੀ ਸਚ ਕੀ ਬੇਲਾ ॥੨॥੩॥੫॥

Sach Kee Banni Nanak Akheiy Sach Sunayesee Sach Kee Beyla. |2||3||5|| SGGS 723

The common English translations of the verse that is available is:

Nanak speaks the Word of Truth; he proclaims the Truth at this, the right time. || 2 || 3 || 5 ||
Sant Singh Khalsa.

When assessing the above mentioned common translation, two issues need analysis. One - if there is such a thing as “the right time to speak the truth” and two, if the word ਸਚ *Sach* is translated correctly as “truth.”

The above mentioned common translation takes ਸਚ ਕੀ ਬੇਲਾ *Sach Kee Belaa* to mean the “Right time for Truth.” The connotation is that Truth must be spoken at “the right time.”

In Gurmat, Truths (even relative ones) are for ALL times. There is no such thing as the right time or wrong time for speaking the truth. All time is “timely” for speaking the truth. If Truths are confined to “right times” and “wrong times” then such Truths become lies. Even then, this sort of truths is NOT the concern of Gurbani.

This brings us to the second issue – what is the meaning of the word ਸਚ *Sach* here? ਸਚ *Sach* originates from the Sanskrit word Sayta, which means an entity that is in Perpetual Existance. The reference therefore is to the Creator, the Divine because ONLY the Creator exists in such a state.

The translation of the verse would thus be as follows:

ਸਚ ਕੀ ਬਾਣੀ ਨਾਨਕੁ ਆਖੈ ਸਚੁ ਸੁਣਾਇਸੀ ਸਚ ਕੀ ਬੇਲਾ ॥ ੨ ॥

Sach Kee Banni Nanak Akheiy Sach Sunayesee Sach Kee Beyla.

Sach – The Creator. **Sach Kee Banni** – Creator-Connecting Banni, Divine Banni. **Akhey** – Pronounces. **Sunayesee** – Discourses. **Beyla** – Time. **Sach Kee Beyla** – Creator Given Time; Lifetime as Given by the Creator; ALL times, forever.

Nanak Pronounces Divine Bane and Conducts Godly Discourse at every God-Given Moment.

The idea behind this verse is that Guru Nanak’s Banni is always God-Connecting, and Divine (ਸਚ ਕੀ ਬਾਣੀ *Sach Kee Bane*) and that Guru ji discourses it at ALL times, under ALL circumstances and on ALL occasions for his ENTIRE life. This idea is crucial because the circumstances under which this *shabd* is uttered (War, invasion) is one during which even the deeply spiritual forget God or worse, blame the Creator.

ਸਚ *Sach* as used in Gurbani generally and in this verse specifically is not “truth.” The truths of mankind are NOT the concern of Gurbani because such truths are relative. What is true to one person is not to the other. What is true today may not be the truth tomorrow.

Gurbani is concerned with the spiritual. So the spiritual meaning of ਸਚ *Sach* is Creator, God, Divine. It comes from the Sanskrit word SATYA which means “in perpetual existence” refers to the Creator,

ਕੰਵਰ ਜੀ ਦੀ ਕਲਮ ਤੋਂ....

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਮਿਸ਼ਨ

ਐਡਵੋਕੇਟ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੰਵਰ

E-mail- kanwar238@yahoo.com

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਇਕ ਮਹਾਨ ਫ਼ਲਾਸਫ਼ਰ ਹੋਏ ਹਨ। ਕੁਦਰਤ ਵਲੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਤੀਖਣ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਵਰਦਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ। ਇਸ ਤੀਖਣ ਅਤੇ ਬਿਬੇਕ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਹਰ ਗੱਲ ਜਾਂ ਹਰ ਕਰਮ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਦੇ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਦੇ ਸਨ। ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਹਰ ਕਰਮ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਅਤੇ ਬਿਬੇਕ ਬੁੱਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਉਸ ਉੱਤੇ ਅਮਲ ਕਰਦੇ। ਜਦੋਂ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਤਰਕ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜਨੇਊ ਪਾਉਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਨੇਊ ਪਹਿਨਣ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹਿਆ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ? ਜਾਂ ਇਹ ਜਨੇਊ ਪਾਉਣਾ ਕਿਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ? ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਵਾਲ ਇਹ ਵੀ ਸੀ ਕਿ: ਕੀ ਜਨੇਊ ਪਹਿਨਣ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸੁਧਾਰ ਜਾਂ ਉਧਾਰ ਹੋਵੇਗਾ? ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਜਨੇਊ ਪਹਿਨਣ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਸਚਿਆਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾ ਨਹੀਂ? ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਮਾਕੂਲ ਉਤਰ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਾਰਨ ਹੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਨੇਊ ਪਹਿਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜੇ ਕੋਈ ਵੀ ਬਿਬੇਕ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਬੇ-ਲੋੜੇ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖਾਏ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਬੇਲੋੜੇ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਫਜ਼ੂਲ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਕਾਰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਦਲੀਲ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਉਹ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਹੀ ਰਸਤੇ ਵੀ ਪਾਉਂਦੇ ਸਨ।

ਇਸੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਲੋਕ ਗੰਗਾ ਵਿਚ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਰਾਂ ਲਈ ਸੁਰਜ ਵਲ ਪਾਣੀ ਸੁਟ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ 'ਤੇ ਤਰਸ ਆਉਣਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਸੀ। ਇਸ ਅਗਿਆਨਤਾ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭੁਲੇ ਭਟਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਧੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਪਾਉਣ ਖਾਤਰ ਹੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪਾਣੀ ਉਲਟੇ ਪਾਸੇ ਸੁਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਵਲੋਂ ਪਾਣੀ ਉਛਾਲਣ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਰਾਂ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ। ਸੁਰਜ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਪਾਣੀ ਸੈਕ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜੀਬ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬੁੱਧੀ-ਹੀਣ ਅਤੇ ਬੇਸਮਝ ਲੋਕ ਹਨ ਜੋ ਇਸਮਾਮੂਲੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕੇ ਅਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਉਹ ਸੁਰਜ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦਈ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਕਰਮ ਹਨ, ਜੋ ਆਮ ਲੋਕ ਬਿਨਾਂ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਦੇ, ਨਿਭਾਈ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਐਸੇ ਸਾਰੇ ਕਰਮ ਜੋ ਤਰਕ, ਦਲੀਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਉਹ ਕਰਮਕਾਂਡ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨਾ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਐਸੇ ਬੇਲੋੜੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨਾ ਮੂਰਖਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਈ ਚਤੁਰ, ਚਲਾਕ, ਮੀਸਨੇ, ਭੇਖੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ, ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਆਪੇ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਅਨੁਸਾਰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੱਬ, ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਅਤੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫ੍ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰ ਰੱਖੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਪੂਜਾ ਕਰੀ ਜਾਂ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਨ ਘੜਤ ਹਸਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਸਥਾਪਤ ਕਰਕੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੀਆਂ ਪਾ ਰੱਖੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਅਣਜਾਣ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਵੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਐਸੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਆ ਕੇ ਹੀ ਆਮ ਭੋਲੇ ਭਾਲੇ ਲੋਕ ਅਗਿਆਨਤਾ ਵੱਸ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਖਜਲ-ਖੁਆਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਕਿ ਚਤੁਰ, ਚਲਾਕ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਈ ਮੀਸਨੇ, ਵਿਅਕਤੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਗਿਆਨ ਅਤੇ ਭੋਲੇ ਭਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਸੂਮ ਤੇ ਮਜ਼ਲੂਮ ਲੋਕਾਂ ਉੱਤੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਵੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਚਾਰੇ ਮਾਸੂਮ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਕਾਰਨ ਬੇ-ਵੱਸ ਸੰਤਾਪ ਭੋਗੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਵੀ ਸਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਐਸੇ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸਨ ਅੱਜ ਦੇ ਇਸ ਚੇਤੰਨ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਵੀ ਮਾਜੂਦ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੋਖਿਆ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਬੀੜਾ ਚੁਕਿਆ। ਇਸ ਮਕਸਦ ਭਾਵ ਇਸ ਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਕਲਿਆਣ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਨਵੇਕਲੇ ਫਲਸਫ਼ੇ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ

ਕੀਤਾ ਜੋ ਕਿ ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਪਲਬਧ ਹੈ। ਇਸ ਫ਼ਲਸਫ਼ੇ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਹ ਪਤਤੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਿਸ਼ਨ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰਥਕ ਅਤੇ ਅਨੁਭਵੀ (Meaningful and Practical) ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਪਾਉਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਮਾਸੂਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ, ਧਰਮ ਦੇ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਮੀਸਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਤੋਂ ਨਿਜਾਤ ਦਿਵਾਉਣਾ ਵੀ ਸੀ।

ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਿਸ਼ਨ ਇਕ ਸੁਝਾਵਨ, ਸੁਹਿਰਦ, ਗਿਆਨਵਾਨ, ਸਚਿਆਰ, ਵਿਕਤੀ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਕਰਕੇ ਇਕ ਸੁਖਾਵਾਂ, ਸੁਚੱਜਾ ਤੇ ਪਿਆਰ ਭਿਜੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਇਥੇ ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਵੀ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੱਕਾਰ ਮੀਸਨੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਲੋਕ ਇਹ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਫ਼ਲਸਫ਼ੇ ਦੀ ਸਮਝ ਆਵੇ ਅਤੇ ਲੋਕ ਜਾਗਰੂਕ ਹੋਣ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਜਾਰੀ ਵਰਗ ਵੀ ਇਹ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸੋਝੀ ਆਵੇ। ਇਹ ਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਫ਼ਲਸਫ਼ੇ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਕਰਕੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੁਲੇਖੇ ਪਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮਨੁੱਖਵਾਦੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਕਾਰਿਆ ਹੈ।

ਪੁਜਾਰੀ ਵਰਗ ਨੇ ਇਕ ਬੜੇ ਖੱਫ਼ਨਾਕ, ਮਹਾ-ਬਲੀ ਅਤੇ ਪਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਰੱਬ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਐਸੇ ਮਨ ਘੜਤ ਰੱਬ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ ਜਾਂ ਫਿਰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕੋਣੇ ਵਿਚ ਲੁਕਾ ਕੇ ਬਠਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪੁਜਾਰੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਆ ਕੇ ਆਮ ਲੋਕ ਉਸ ਰੱਬ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਉਸ ਰੱਬ ਪਾਸੋਂ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਰੱਬ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰੀ ਅਤੇ ਕਰਵਾਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਸ ਰੱਬ ਦੀ ਸੋਝੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ।

ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਚਾਪਲੂਸੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਘੁਮੰਡੀ ਮਨੁੱਖ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਾਪਲੂਸੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਰੱਬ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸਭ ਕੰਮ ਸਵਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪੁਜਾਰੀ ਵਰਗ ਨੇ ਉਸ ਰੱਬ ਪਾਸੋਂ ਕੰਮ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਢੰਗ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਰੱਖੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂਕਿ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹਵਨ ਕਰਨੇ ਜਾਂ ਪਾਠ ਕਰਨੇ, ਕਈ ਮੰਤਰ ਪੜ੍ਹਨੇ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਕਰਨੀ ਆਦਿ। ਇਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੀਰਥ ਅਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਵੀ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਰੱਖੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਖਾਵੇ ਦੇ ਸਭ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਨਿਕਾਰਿਆ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਹੈ:

**ਪਾਠੁ ਪੜਿਓ ਅਰੁ ਬੇਦੁ ਬੀਚਾਰਿਓ ਨਿਵਲਿ ਭੁਅੰਗਮ ਸਾਧੇ॥
ਪੰਚ ਜਨਾ ਸਿਉ ਸੰਗੁ ਨ ਛੁਟਕਿਓ ਅਧਿਕ ਅਹੰਬੁਧਿ ਬਾਧੇ॥੧॥
ਪਿਆਰੇ ਇਨ ਬਿਧਿ ਮਿਲਣੁ ਨ ਜਾਈ ਮੈ ਕੀਏ ਕਰਮ ਅਨੇਕਾ॥
ਹਾਰਿ ਪਰਿਓ ਸੁਆਮੀ ਕੈ ਦੁਆਰੈ ਦੀਜੈ ਬੁਧਿ ਬਿਬੇਕਾ॥ ਰਹਾਉ॥**

(ਗ: ਗ: ਸ: ਪੰਨਾ-੬੪੧)

ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਪਾਠ ਪੂਜਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਤਾਂ ਵਚਿਤਰ ਢੰਗ ਦੀਆਂ ਸਮਾਧੀਆਂ ਲਗਾ ਕੇ ਕਈ ਅਡੰਬਰ ਵਾਲੇ ਕਰਮ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਤਾਂ ਮਿਲਦਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਘੁਮੰਡੀ ਹੋਣ ਦਾ ਰੋਗ ਵਾਧੂ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਮਕਾਂਡਾਂ ਨਾਲ ਰੱਬੀ ਮਿਲਾਪ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਭਾਵ ਉਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸੋਝੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਲੋੜ ਹੈ ਬਿਬੇਕ ਬੁੱਧੀ ਦੀ। ਬੁੱਧ ਸੁੱਧ ਨਾਲ ਹੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸੋਝੀ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਬਿਬੇਕ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ: "ਹਾਰਿ ਪਰਿਓ ਸੁਆਮੀ ਕੈ ਦੁਆਰੈ ਦੀਜੈ ਬੁਧਿ ਬਿਬੇਕਾ"।

ਹੈਰਾਨਗੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵਕਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਲੋਕ ਜੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਜਾਂ ਸੁਣਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੁਜਾਰੀ ਵਰਗ ਨੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਮਕਾਂਡਾਂ ਵਿਚ ਉਲਝਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਝਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਹੋਰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਰੱਬ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਸਵਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੇਲੋੜੇ ਕਰਮ ਭਾਵ ਕਰਮਕਾਂਡ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਰੱਖੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਣਜਾਣ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਕਾਂਡਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵਿਚ ਹੀ ਉਲਝੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ:

**ਫਰੀਦਾ ਜਿਨੀ ਕੰਮੀ ਨਾਹਿ ਗੁਣ ਤੇ ਕੰਮੜੇ ਵਿਸਾਰਿ॥
ਮਤੁ ਸਰਮਿੰਦਾ ਥੀਵਹੀ ਸਾਂਈ ਦੈ ਦਰਬਾਰਿ॥**

(ਗ: ਗ: ਸ: ਪੰਨਾ-੧੩੮੧)

ਜੇ ਕਰਮਕਾਂਡ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਸਿਰਫ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬਾਹਰ ਵਸਦੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਉਲਟ ਰੱਬ ਜੀ ਦੀ ਸੋਝੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਹੀਂ ਇਹ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰੱਬ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਹੈ:

ਸਰਬ ਨਿਵਾਸੀ ਸਦਾ ਅਲੇਪਾ ਤੇਹੀ ਸੰਗਿ ਸਮਾਈ॥

(ਗ: ਗ: ਸ: ਪੰਨਾ-੬੮੪)

ਗੁਰਬਾਣੀ ਤਾਂ ਉਸ ਅੰਦਰ ਵਸਦੇ ਰੱਬ ਦਾ ਇਹਸਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਤਾਂ ਰੱਬ ਜੀ ਦੀ ਸੋਝੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਉਸ ਰੱਬ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰੇਰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਹੈ:

ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੁ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮੂਲੁ ਪਛਾਣੁ॥

(ਗ: ਗ: ਸ: ਪੰਨਾ-੪੪੧)

ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਮਨੁੱਖ ਤੂੰ ਰੱਬ ਦਾ ਹੀ ਅੰਗ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਮੂਲ ਪਛਾਣ ਤਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਉਸ ਰੱਬ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਵਿਚਰ ਸਕੇ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਹੈ:

**ਨਾਨਕ ਗਾਵੀਐ ਗੁਣੀ ਨਿਧਾਨੁ॥
ਗਾਵੀਐ ਸੁਣੀਐ ਮਨਿ ਰਖੀਐ ਭਾਉ॥**

(ਗ: ਗ: ਸ: ਪੰਨਾ-੨)

ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਹੇ ਮਨੁੱਖ ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਰੱਬ ਦਾ ਹੀ ਅੰਗ ਹੈਂ ਇਸ ਲਈ ਰੱਬ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਰੱਬ ਗੁਣੀ ਨਿਧਾਨ ਹੈ। ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਰੱਬ ਤਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਰੱਬੀ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਸਮੇਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਕੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਜੀਆ। ਲੋੜ ਤਾਂ ਹੈ ਅੰਦਰ ਵਸਦੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਦੀ। ਉਸ ਰੱਬ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣਾ ਹੀ ਰੱਬ ਜੀ ਦਾ ਗਾਇਣ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਮੁਸ਼ਕਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਾਲੇ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਰੱਬ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੋਚ, ਸਮਝ ਅਤੇ ਸਹੂਲਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਵਲ ਰੱਬ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏ ਸਗੋਂ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਵੀ ਬਣਾ ਰੱਖੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹਰ ਧਰਮ ਦੇ ਵੱਖੋ ਵੱਖ ਠੇਕੇਦਾਰ ਵੀ ਬਣੇ ਬੈਠੇ ਹਨ।

ਇਹ ਧਰਮ ਦੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਬਣਾਏ ਧਰਮ ਨੂੰ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਧਰਮ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਧਰਮ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਨਫਰਤ, ਈਰਖਾ, ਵੈਰ, ਵਿਰੋਧ ਆਦਿ ਭਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੁਲਮ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨਾ ਕਾਰਨ ਹੀ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਦੁਰਲਭ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਧਾਰਮਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨ ਨੂੰ ਸਾਗਰ ਤਰਨਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ:

ਇਹੁ ਸਾਗਰੁ ਸੋਈ ਤਰੈ ਜੇ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਏ॥

(ਗ: ਗ: ਸ: ਪੰਨਾ-੮੧੩)

ਭਾਵ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸੁਖੀ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਵਾਸਤੇ (ਸੰਸਾਰ ਜੋ ਭਵਸਾਗਰ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ) ਜੇ ਜੀਵਨ ਜੁਗਤ ਹੈ ਉਹ ਹੈ "ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਏ" ਭਾਵ (ਹਰੀ), ਪਰਮਾਤਮਾ ਭਾਵ ਰੱਬ ਜੀ ਦੇ ਗੁਣ ਸਮਝਣਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣਾ। ਇਹ ਹੀ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੀ ਸੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਿਸ਼ਨ ਕਿ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਸੁਝਵਾਨ, ਗੁਣਵਾਨ, ਗਿਆਨਵਾਨ ਅਤੇ ਰਹਿਮਦਿਲ ਹੋਵੇ। ਫਿਰ ਐਸਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੀ ਨਿਰਭੈ ਅਤੇ ਨਿਰਵੈਰ ਹੋ ਕੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ ਹੈ। ਐਸੀ ਸੋਝੀ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ:

ਨਾ ਕੇ ਬੈਰੀ ਨਹੀ ਬਿਗਾਨਾ ਸਗਲ ਸੰਗਿ ਹਮ ਕਉ ਬਨਿ ਆਈ ॥੧॥

(ਗ: ਗ: ਸ: ਪੰਨਾ-੧੨੯੯)

ਐਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੈਰੀ ਜਾਂ ਦੁਸ਼ਮਨ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਹਰ ਇਕ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮਿਤਰ

ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਐਸੇ ਸੁਚੱਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਹੀ ਸੁਖਦਾਇਕ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਐਸਾ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪ ਤਾਂ ਸੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਹੈ ਨਾਲ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਵੀ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ:

ਇਹ ਲੋਕ ਸੁਖੀਏ ਪਰਲੋਕ ਸੁਹੇਲੇ॥

(ਗ: ਗ: ਸ: ਪੰਨਾ-੨੯੨)

ਐਸੇ ਸਚਿਆਰ ਵਿਅਕਤੀ ਅਤੇ ਐਸੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਕਰਨਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਿਸ਼ਨ ਹੈ। ਇਸੇ ਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇਸਪ੍ਰਦੇਸ ਵਿਚ ਗਮਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਭੁਲੇ ਭਟਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ।

ਇਹ ਸਭ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਜੇ ਲੋਕ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਕੀ ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਕੋਈ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ? ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕੀ ਜੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਹਨ ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ? ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਹ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਅਣਜਾਣ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਕਰਮਕਾਂਡਾਂ ਵਾਲੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਪਾਈ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਥੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਕੱਢਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਕੁਝ ਸੂਝਵਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਹਨ ਜੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਕਿ ਐਸੀ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਵਿਆਖਿਆ ਬਹੁਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਤਾਂ ਐਸੀ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਵਿਆਖਿਆ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਜੋ ਕਿ ਮੰਦ ਭਾਗਾ ਹੈ। ਚੰਗਾ ਤਾਂ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਉਸੇ ਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਗੁਰ ਇਤਿਹਾਸ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਵਾਲ

ਪ੍ਰੋ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਹੀ ।

ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਗੁਰ ਇਤਿਹਾਸ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਭੰਗ ਪੀਣੇ ਨਸ਼ੇੜੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਜਿਹੜਾ ਇਕ ਪਾਸੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਤੇ ਭਗਤ ਕਾਨੇ ਦਾ ਸਰਾਪ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ 7 ਭੰਗ ਦੀਆਂ ਮੁੱਠੀਆਂ ਦੇ ਕਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਕਾਜ਼ੀ ਦੀ ਧੀ ਕੌਲਾ ਨੂੰ ਕੱਢ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਕਾਤਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਤੋਂ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਗੁਨਾਹ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਵਲੋਂ ਅੰਰੰਗਜੇਬ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲੀ ਬਕਵਾਸ ਨੂੰ ਗੁਰ ਇਤਿਹਾਸ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਐਲਾਨ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸੋਫੀ ਜਾਂ ਸੂਮ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣਾ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਇਤਿਹਾਸ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਦੇਵੀ ਵਲੋਂ ਦਿਗੰਬਰ ਭਾਵ ਨਗਨ ਹੋ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਨੂੰ ਗੁਰ ਇਤਿਹਾਸ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਜਿਹੜਾ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਸੂਰਬੀਰ ਨਾਇਕਾ ਮਾਈ ਭਾਗੋ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਨਾਲ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਨੰਗੀ (ਦਿਗੰਬਰ) ਰਹਿਣ ਦੀ ਬਕਵਾਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਇਤਿਹਾਸ ਮੰਨਕੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਤੇ ਮਾਈ ਭਾਗੋ ਦੀ ਕਿਰਦਾਰ-ਨੁਸੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੁਸ਼ਟ ਕਵੀ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੰਥ ਦੀ ਮਹਾਨਸਖਸ਼ੀਅਤ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਮੇਰਾ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਅਖੌਤੀ ਪੰਥ ਖਾਲਸੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਅਖੌਤੀ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨਾਲੇ ਆਪਣਾ ਨਾਤਾ ਤੇੜਕੇ " ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਜਨ ਭਏ ਖਾਲਸੇ" ਦੀ ਪੈੜ ਲੱਭਕੇ ਤੁਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਫਲੇ ਸੰਗ ਤੁਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ; ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਆਨ ਤੇ ਸ਼ਾਨ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੰਥ ਦੀ ਮਹਾਨ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਸਿੱਧ ਕਰਕੇ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੋਧੀ ਝੂਠੀ ਬਕਵਾਸ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਹੀ ਚਿੰਤਾ ਹੈ।

ਜਿਉਣਵਾਲਾ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ...

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਅਸਲੀ ਗੁਰਪੁਰਬ ਦਿਹਾੜਾ ਕਿਹੜਾ?

ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜਿਉਣਵਾਲਾ

brar_jiwanwala@hotmail.com

ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਨੇ, ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕਮੇਟੀ ਨੇ, ਟੀ.ਵੀ ਅਤੇ ਰੇਡੀਓ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ, ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਾਲੇ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਤੇ ਸੱਜਣਾਂ ਮਿਤਰਾਂ ਅਤੇ ਨਾ-ਵਾਕਫ਼ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਗੁਰਪੁਰਬ ਦੀਆਂ ਵਧਾਈਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਅਤਸ਼ਬਾਜ਼ੀ ਚਲਾਈ ਗਈ, ਵਾਤਾਵਰਣ ਖਰਾਬ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਅਖੰਡ-ਪਾਠ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ, ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਕਰਾਏ ਗਏ, ਹੋਰ ਲੁੱਟ ਲਈ ਸੰਪਟ-ਪਾਠ ਵੀ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਖਾਧਾ ਗਿਆ, ਲੰਗਰ ਲਾਏ ਗਏ ਤੇ ਖਾਧੇ ਗਏ, ਟਕਸਾਲੀਆਂ ਨੇ 18-18 ਮੀਟਰ ਦੇ ਕਛਿਹਰੇ ਸਿਵਾਏ ਤੇ ਵੰਡੇ, ਨਾਨਕਸਰੀਆਂ ਦੀ ਝੂਠ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਨੇ ਤਾਂ ਹੱਦ ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਦੋਂ ਬਾਬੇ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਆਦਮ ਕੱਦ ਦੀ ਫੋਟੋ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਤੇ ਲੇਖ ਵੀ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਪਰ ਕੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਹੌਸਲੇ ਨਾਲ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅੱਜ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਨਹੀਂ?

ਰਸਮੇ ਰਸਮੀ ਮੇਰੇ ਇਕ ਜਾਣਕਾਰ ਮਿੱਤਰ ਰੇਡੀਓ ਵਾਲੇ ਨੇ ਵੀ 'ਸਿਰੀ ਅਖੰਡ-ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਜੀ' ਦਾ ਰੇਡੀਓ ਤੋਂ ਸਿੱਧਾ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਕੀਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਸਦਾ ਵਪਾਰ ਹੈ। ਪਰ ਕੀ ਖੱਟਿਆ ਕੀ ਕਮਾਇਆ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਿਸੇ ਸਿਆਣੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਹੋਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ 'ਜਸਵੰਤ ਜਫਰ' ਜੀ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਮੁਤਾਬਕ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਅਸਲੀ ਨਾਨਕ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਡਰਦੇ ਹਾਂ, ਨਾਨਕ ਤੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਲੈਣੀ ਤਾਂ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਜਸਵੰਤ ਜਫਰ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:

“ਲੰਬੇ ਪੈਂਡੇ ਦੀ ਧੂੜ ਨਾਲ ਲੱਥ-ਪੱਥ ਪਿੰਜਣੀਆਂ, ਲੰਮੇ ਸਫਰ ਕਰਕੇ ਪਾਟੀਆਂ ਅੱਡੀਆਂ, ਹਨੇਰੀ ਨਾਲ ਉਲਝੀ ਹੋਈ ਖੁਸ਼ਕ ਦਾਹੜੀ, ਬਰਫੀਲੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ ਨਾਲ ਝੰਬੀ ਹੋਈ ਚਿਹਰੇ ਦੀ ਪਕਰੇੜ ਚਮੜੀ 'ਤੇ ਪਕਰੇੜ ਚਮੜੀ ਵਿਚ ਉਭਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਦੇ ਉੱਚੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ, ਉੱਚੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਵਿਚ ਬੇਖੌਫ ਚਮਕਦੀਆਂ ਦੇ ਅੱਖਾਂ ਜੋ ਸਮਾਜ ਨੂੰ, ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ 'ਤੇ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਰੀਤੀ ਰਵਾਜ ਨੂੰ ਟਿੱਚ ਕਰਕੇ ਜਾਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਤਰਨਾਕ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਨਾ ਸਾਨੂੰ ਮਾਫਕ ਨਹੀਂ। ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘੀ ਬਾਬਾ, ਜਿਸਦੇ ਲਕਸ਼ਮੀ ਦੇਵੀ ਵਾਂਗੂ ਲਾਲ ਸੁਰਖ ਟਿਪਸੀ ਹੋਠ, ਗੋਲ ਮਟੋਲ ਮੁਲਾਇਮ ਗੱਲ੍ਹਾਂ, ਰੇਸ਼ਮੀ ਬਸਤਰ ਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦਿੰਦਾ ਅਰਸ਼ੀ ਹੱਥ ਹੀ ਪਸੰਦ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਦਾਤਾਂ ਤੇ ਵੱਧਦੀਆਂ ਵੇਲਾਂ, ਸੁੱਖ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਪੈਸਾ। ਅਸਲੀ ਨਾਨਕ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਖਤਰਨਾਕ ਸਿੱਧ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਘਰ ਢੁਆ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲੇ ਪੁੱਤ ਮਰਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ” ।

ਕਤਕ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗੁਰਪੁਰਬ ਮਨਾਉਣਾ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਿਤਾ ਦੇ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ 120 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਲਿਖੀ ਗਈ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋ. ਐਸ.ਐਸ. ਪਦਮ ਜੀ 'ਬਾਲਾ ਬਲੱਫ' ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹੀ ਅਸੀਂ ਪੰਦਾ ਪਿਟ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਾਕ: “ਧੰਧਾ ਪਿਟਿਹੁ ਭਾਈਹੋ ਤੁਮੁ ਕੁੜ ਕਮਾਵਹੁ” ॥ 'ਜੰਡਿਆਲਾ ਗੁਰੂ ਕਾ' ਦਾ ਮਸੰਦ ਹੰਦਾਲ, ਜਿਸਦਾ ਜਨਮ ਵੈਸਾਖ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਸੰਮਤ 1630 ਹੈ, ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੀ ਉਲਾਦ ਬਾਲ ਚੰਦ ਅਤੇ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਹੀ ਇਸ ਕੂੜ ਦੇ ਪੇਥੇ ਦੇ ਘੜਨਹਾਰੇ ਹਨ। ਬਾਲ ਚੰਦ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਛੋਟੇ ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਨੇ ਹੀ ਅਸਲ 'ਚ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਬਾਲ ਚੰਦ ਨੂੰ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਬਣਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਤੇ ਹਮਸਫਰੀ ਬਣਾ ਕੇ ਸਾਰਾ ਕਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਲਿਖਾਰੀ ਹੈ ਗੋਰਖ ਦਾਸ ਤੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਹੈ ਲਾਲਾ ਪੰਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੜੇ ਲਹੌਰ ਵਿਚ ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਓਸ ਵੇਲੇ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪੈ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਮਹੱਤਵ ਪੂਰਨ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ 28-28 ਰੰਗੀਨ ਚਿੱਤਰਾਂ ਨਾਲ ਸਿੰਗਾਰ ਕੇ “ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਬਾਲਾ” ਭੇਜੀ ਗਈ ਅਤੇ ਜੋ ਵੀ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ, ਉਪਲੱਬਧ ਹੋਈਆਂ, ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮਾ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਲਿਆ। ਅਸਲ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਨਕਲ ਟਿਕ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਾਲਾ-2 ਰੂਪਾਂਤਰ ਵਾਲੇ ਖਰੜੇ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੇ ਦਰਜ ਹੈ:

ਸਮੰਤੁ ॥ 1715 ॥ ਮਾਘ ਸੁਦੀ ॥ 6 ਪੇਥੀ ਲਿਖੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਗੋਰਖ ਦਾਸ ਸੰਗਤ ਗੁਰੂ ਕਾ ਜਾਚਕ ॥ ਵਾਹਗੁਰੂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ॥

ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸੈਂਟਰਲ ਸਟੇਟ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ, ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਬਾਲਾ, ਪਟਿਆਲਾ 1987, ਪੰਨੇ 151 ਤੇ 463 । ਅਤੇ ਹਾਸਲ ਬਹੁਤ ਖਰਚ ਕਛੁ ਨਾਹੀ ਕਰੇ ਤਗੀਰ ਨ ਕੋਈ ॥ ਨਾਨਕ ਐਸੀ ਉਮਦੀ ਖਿਜਮਤਿ ਬਿਨਾ ਭਾਗ ਕਿਉਂ ਹੋਈ ॥ 4 ॥ ਓਹੀ ਪੰਨਾ 463 ॥ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਦੇਖੀਏ ਕਿ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਣਾ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਵੈਸਾਖ ਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਈ ਮੁੜ੍ਹ ਮੱਤੀਏ ਗਲ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੇ ਪੰਨਾ 88 ਮੁਤਾਬਕ: ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਣਾ ਦੇ ਕਈ ਸਾਰੇ ਮਤਲਬ ਹਨ। ਸੰਗਯਾ- ਜਨਮ, ਜਨਮ ਗ੍ਰਿਹਣ, ਜਨਮ ਧਾਰਣਾ, ਉਤਰਨਾ, ਹੇਠ ਆਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ, ਪੁਰਾਣਮੱਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਦੇਵਤਾ ਦਾ ਕਿਸੇ ਦੇਹ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਾ, ਚੌਥੀਸ ਅਵਤਾਰ ਅਤੇ ਦਸ ਅਵਤਾਰ, ਅਵਤਾਰ ਨ ਜਾਨਹਿ ਅੰਤ॥ ਪਰਮੇਸਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਬੇਅੰਤ॥ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਕਰਤਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਦੇਵਤਾ-ਵਾਦ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਪਰ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦੇਵਤੇ ਬਣਾ ਕੇ ਹੀ ਛੱਡਣਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ 'ਦੇਵਤਾ' ਦੇ ਜਨਮ ਨੂੰ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਣਾ ਪੁਰਾਣਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਠੀਕ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਬੋਲੀ ਬਦਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਹੁਣ ਆਪਾਂ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਹਿਸਟੋਰੀਅਨ ਦੀ ਖੋਜ ਮੁਤਾਬਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਸਲੀ ਜਨਮ ਦਿਨ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਗੁਰਪੁਰਬ ਨਿਰਣਯ ਦੇ ਪੰਨਾ 69 ਇਉਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ। (2) ਹੁਣ ਮੈਂ ਵਸਾਖ ਸੁਦੀ ਤਿੰਨ ਸੰਮਤ 1526 ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਦੀਆਂ ਈਸਵੀ, ਪਰਵਿਸ਼ਟਾ ਅਤੇ ਹਿਜਰੀ ਤ੍ਰੀਕਾਂ ਲੱਭਦਾ ਹਾਂ: 14 ਮਾਰਚ ਮੰਗਲਵਾਰ ਨੂੰ ਚੇਤ ਸੁਦੀ ਪਹਿਲੀ ਹੈ: ਗਿਣਤੀਆਂ ਮਿਣਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਲਿਖ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕੇ ਲੇਖ ਕਾਫੀ ਲੰਬਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਸਧਾਰਣ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਵੀ ਪਰੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ : ਅਰਥਾਤ ਵਸਾਖ ਸੁਦੀ ਤਿੰਨ ਸੰਮਤ 1526 ਨੂੰ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ 15 ਅਪ੍ਰੈਲ ਸੰਨ 1469 ਈ: ਸੀ। ‘

ਕੱਤਕ ਕਿ ਵਿਸਾਖ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਹਿਸਟੋਰੀਅਨ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ 1930 ਵਿਚ ਛਪੀ। ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ, “ਕੱਤਕ ਕਿ ਵਿਸਾਖ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਲਈ ਅਤੀਅੰਤ ਕੀਮਤੀ ਸੰਗਾਤ ਹੈ” ਪਰ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਨਾਟਕੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਬੰਦ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਜੋ ਵੀ ਕਿਤਾਬ ਮਿਲੀ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਪੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦਰਦ ਜੀ ਦੇ ਜਿਸ ਨੇ ਸਿਰਦਾਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਗਬਾਨਪੁਰਾ ਦੀ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਕਾਪੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ 1932 ਵਿਚ ਇਸੇ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਵੱਡਮੁੱਲੀ ‘ਸੰਗਾਤ’ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਵਾਈ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਪੰਨਾ 122 ਤੇ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਹਿਸਟੋਰੀਅਨ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ “ਕੱਤਕ ਦਾ ਰਿਵਾਜ (ਮੈਕਾਲਿਫ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ) ਨਿਰਮਲਾ ਗਿਆਨੀ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪਾਇਆ। ਮਿਸਟਰ ਮੈਕਾਲਿਫ ਕਾਰਨ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੱਤਕ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਰਾਮ ਤੀਰਥ ਦਾ ਮੇਲਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਓਧਰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਸੇ ਓਧਰੋਂ ਹਟਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਕੱਤਕ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਆਦਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਦਾ ਗੁਰਪੁਰਬ ਮਨਾਉਣਾ ਅਰੰਭ ਦਿੱਤਾ। ਬੱਸ ਫੇਰ ਕੀ ਸੀ, ਓਦੋਂ ਤਾਂ ਰਾਜ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਇਹ ਰਿਵਾਜ ਪਾ ਲਿਆ ਪਰ ਅੱਜ ਇਹ ਪੁਰਾਣਾ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

1925 ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਕੱਤਕ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗੁਰਪੁਰਬ ਮਨਾਉਣਾ ਅਰੰਭ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਦਿਨ ਨੂੰ ਉਥੇ ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੱਠ ਕੁ ਵਰ੍ਹੇ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਲੰਘ ਗਏ ਤਾਂ ਲੋਕੀਂ ਆਖਣ ਲੱਗ ਪੈਣਗੇ ਜੇ ਇਹ ਗੁਰਪੁਰਬ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਕੱਤਕ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਨਨਕਾਣੇ ਸਾਹਿਬ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਨਿਰਮਲਾ ਗਿਆਨੀ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚਲਾਏ ਹੋਏ ਗੁਰਪੁਰਬ ਨੂੰ ਸਭ ਪੁਰਾਤਨ ਹੀ ਮੰਨ ਰਹੇ ਹਨ।

ਮੇਰਾ ਆਪਣਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ‘ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ’ ਦਾ ਮੁੱਖ ਗ੍ਰੰਥੀ ਨਿਰਮਲਾ ਭਾਈ ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ, ਜੋ ‘ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਭਗਤਮਾਲਾ’ ਦਾ ਕਰਤਾ ਹੈ ‘ਤੇ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤ ਦੱਸਦਾ ਹੈ, ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਨਿਰਮਲਾ ਗਿਆਨੀ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਹੈ ਜੋ ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦੇ ਸਨ ‘ਤੇ ਵੀ ਅਸਰ ‘ਬਾਲਾ ਬਲੱਫ’ ਦਾ ਹੋਇਆ। ਜੰਡਿਆਲਾ ਗੁਰੂ ਕਿਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ‘ਬਾਲਾ ਬਲੱਫ’ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਸਰ ਰਸੂਖ ਤੇ ਪੈਸੇ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਹਰ ਥਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾਇਆ। ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਬਾਲਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ‘ਕੱਤਕ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ’ ਨੂੰ ਬਾਬੇ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਪੁਰਬ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਵਿਸਾਖ ਸੁਦੀ ਤੀਜ ਲਿਖਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਬੀ-40 ਜਨਮ ਸਾਖੀ: ਦਾ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਖਰੜਾ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਇੰਡੀਆ ਆਫਿਸ ਲਾਇਬਰੇਰੀ, (ਹੁਣ ਫਾਰਨ ਐਂਡ ਕਾਮਨਵੈਲਥ ਆਫਿਸ) ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਵਸ ਵਿਸਾਖ ਸੁਦੀ ਤੀਜ ਲਿਖਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਇਸੇ ਦੀ ਕਾਪੀ ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ‘ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀ’ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ, ਹਾਫਜਾਬਾਦ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ, ਮਿਹਰਬਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ‘ਪੇਥੀ ਸੱਚੁ ਖੰਡ’ 1619 ਈ: ਦੇ ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਵਾਈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਭਤੀਜਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਦਾ ਹੋਣਹਾਰ ਪੋਤਰਾ ਸੀ, ਨੇ ਵੀ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਸਮੇਤ ਜਨਮ ਦਿਵਸ ਵੈਸਾਖ ਸੁਦੀ 3 ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵ ਪੂਰਣ ‘ਜਨਮ ਪੜ੍ਹੀ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ’ ਜਿਸਦਾ ਲੇਖਕ ਹੈ ਭਾਈ ਬੁਲਾ ਪਾਧਾ, ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਦਾ ਸਿੱਖ ਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦਾ ਨਿਕਟਵਰਤੀ, ਡੱਲੇ ਨਗਰ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਜਿਸਨੇ ‘ਸਾਖੀ ਮਹਲੁ ਪਹਿਲੇ ਕੀ’ ਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਖੁੰਹਦੀ ਘਾਟ ਨੂੰ ਪੁਰਾ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਵੀ ਜਨਮ ਦਿਵਸ ਵੈਸਾਖ ਸੁਦੀ 3 ਦਰਜ ਹੈ ਜੋ 1598-99 ਈ: ਵਿਚ ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤੀ। ਮੁਜੰਗਾਂ, ਲਾਹੌਰ ਨਿਵਾਸੀ ਸੈਦੇ ਜੱਟ ਜੋ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸੀ, ਨੇ 1657-58 ਵਿਚ ਇਕ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ‘ਪੁਰਾਤਨ’ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸਲੀਅਤ ਤੋਂ ਵਾਕਫ ਸੈਦੇ ਨੇ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਮਿਤੀ ਰੱਦ ਕਰਕੇ ਸੀਰੋਂ ਦੀ ‘ਸਾਖੀ ਮਹਲੁ ਪਹਿਲੇ ਕੀ’ ਵਾਲੀ ਪਰਮਾਣਕ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਅਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਲਾਜਵਾਬ ਸਾਖੀ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਦੇ ਬੰਸਜ ਸਰੂਪ ਦਾਸ ਭੱਲਾ ਨੇ 1776 ਈ: ਵਿਚ ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਵਿਤਾ ਅਤੇ ਇਸੇ ਖਾਨਦਾਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਅਗਿਆਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਅੱਧ ਵਿਚ ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਰਤਕ ਨਾਮ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਜਨਮ ਦਿਵਸ ਵੈਸਾਖ ਸੁਦੀ 3 ਦਾ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਗੁਰੂ ਕੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਪਰੰਪ੍ਰਾਗਤ ਅਸਰ ਸੀ। ਡੀ.ਏ.ਵੀ ਕਾਲਜ ਦਾ ਖਰੜਾ 2000 ਮਸਲਨ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਵਸ ਵਿਸਾਖ ਦਾ ਹੀ ਮੰਨਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜਨਮ ਪੱਤ੍ਰੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਰਤ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਕੇ ਜੰਡਿਆਲੇ ਵਾਲੇ ਹੰਦਾਲਕਿਆਂ ਨੇ 1656-57 ਈ. ਦੇ ਲਾਗੇ ਚਾਰੇ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਈ ਕੁੱਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ: “

ਜਨਮ ਪਤ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ ਦੀ॥ ਸੰਮਤ 1626॥ ਮਿਤੀ ਕਤਕ ਸੁਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸੀ॥ ਨਾਨਕ ਜਨਮ ਲੀਤਾ॥ ਅਧੀ ਰਾਤ ਘੜੀ ਉਪਰਿ ਕਾਲੂ ਵੇਦੀ ਦੇ ਘਰਿ॥ ਕਾਲੂ ਦਾ ਪਰੋਹਿਤ ਹਰਿਦਿਆਲ ਬ੍ਰਹਮਣੁ ਆਹਾ॥ ਅਤੇ ਨਾਲੇ ਗੁਰਦੇਵ ਆਹਾ॥ ਵਡੀ ਵੇਲਾ ਕਾਲੂ ਹਰਿਦਿਆਲ ਦੇ ਘਰਿ ਗਇਆ॥.....॥ ਤਾ ਬਾਲੇ ਵਿਦਾ ਲੀਤੀ ਤਲਵੰਡੀ ਗਇਆ॥

ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਬਾਲਾ ਰੂਪਾਂਤਰ ਇਕ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਫਿਰ ਇਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਿਤਾ ਦੇ ਚਾਲ-ਚੱਲਣ/ਚਰਿਤ੍ਰ ਨੂੰ ਘਾਤ ਕਰਨ ਲਈ ਰੰਘੜੀ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਰਾਤੀ ਆਪਣੀ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਕੇ ਲਈ ਆਵਣਾ(ਸਹਿਜ-ਕੁਸਹਿਜ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ) ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਕੁੱਝ ਘੜ-ਘੜਾ ਕੇ ਬਾਲਾ ਰੂਪਾਂਤਰ 2 ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ 28-28 ਸੁਚਿਤਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਗਾਰ ਕੇ, ਕਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਬੱਧੀ ਇਹ ਕੰਮ ਚੱਲਦਾ ਰਿਹਾ, ਸਾਰੇ ਪਰਮੁੱਖ ਸਿੱਖ ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਈ ਗਈ। ਬਾਲਾ ਰੂਪਾਂਤਰ 2 ਦੇ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਖਰੜੇ ਵਿਚ ਇਹ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ 1582 ਸੰਮਤ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਨੇ ਪੈੜੇ ਮੇਥੇ ਕੋਲੋਂ ਲਿਖਵਾਈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਸੱਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਮਤ 1582/1525 ਈ. ਵਿਚ ਤਾਂ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ।

ਪਿਆਰੇ ਲਾਲ ਬੇਦੀ, ਐਫ-17, ਜੰਗਪੁਰਾ ਭੋਗਲ, ਨਵੀਂ ਦਿਲੀ, ਨੂੰ ਪੁੱਜਿਆ ਸੰਮਤ 1770 (1713ਈ.) ਵਾਲਾ ਖਰੜਾ ਆਪ ਉਚੀ ਉਚੀ ਬੋਲ ਕੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ:

“ ਜਨਮ ਪਤ੍ਰੀ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੀ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਈ॥ ਵੀਰਵਾਰ ਪਹਿਰ ਦਿਨ ਚੜੇ॥ ਸੰਮਤ 1770 ਦੇ ਬੀਤੇ ਹੋਇ ਮੁਕੀ। ਲਿਖਵਾਈ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਸੂਦ॥ ਲਿਖੀ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਸੂਦ॥ ਕੀਰਤਨਏ॥ ਵਿਚ ਰੜੇ ਲਹੌਰ ਦੇ ਅਗੇ ਲਾਗਤ ਪੋਥੀ ਲਿਖੀ 330 ਰੁਪਏ॥

ਜੇ ਅੱਜ ਦੀ ਕੀਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਤੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਹੰਦਾਲਕਿਆਂ ਨੇ ਵੱਡੇ ਤਰੱਦਦ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਚਿੰਤਨ ਤੇ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਸੁੰਨ ਕਰਨਹਾਰੇ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਟੀਕੇ ਵਾਂਗ ਵਰਤਿਆ; ਸਦੀਆਂ ਲੰਘ ਗਈਆਂ; ਮੂਰਛਾ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਈ ਸਿੱਖ ਚੇਤਨਾ ਅਜੇ ਅੱਖ ਪੱਟ ਕੇ ਝਾਕਣ ਦਾ ਹੀਆ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ; ਪਰ ਇਹ ਮਰੀ ਨਹੀਂ, ਜਾਗੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਉਣ ਦਾ ਹੱਠ ਇਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖਾਸਾ ਹੈ।

ਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਬਾਲਾ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਿਤਾ ਦਾ ਜਨਮ ਕੱਤਕ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਦਾ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਅਣਹੋਏ ਸੱਚ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਧਰਮ ਸੰਕਟ ਦਾ ਹੱਲ, ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਵਾਲੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਇਕ, ਪਿਉ ਜਾਂ ਪੁੱਤਰ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਦੋਵਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ। ਕੱਤਕ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਦੀ ਜਨਮ ਮਿਤੀ ਮੰਨਣ ਲਈ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਰਮਾਣਕ ਸਬੂਤ ਹਨ ਜੋ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਰੋਤ ਤੋਂ ਆਏ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਕੱਟ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਬੰਸ, ਦਸਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ, ਬਾਬਾ ਸੁਖਬਾਸੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖਾਨਦਾਨ ਸਬੰਧੀ ਇਕ ਗਰੰਥ ‘ਨਾਨਕ ਬੰਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼’ ਸੰਮਤ 1872 (1815 ਈ.) ਵਿਚ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:

ਸੁਭ ਨਖਯਤ੍ਰ ਸੁਭ ਲਗਨ ਬਰ ਕਾਤਕ ਮਾਸ ਪੁਨੀਤ॥ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਗਟੇ ਅਦਭੁਤ ਨਿਰਮਲ ਚੀਤ॥

ਮਤਲਬ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਕਤਕ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ਇਸੇ ਗਰੰਥ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਜਨਮ ਵਿਸਾਖ ਸੁਦੀ 3 ਦਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ:

ਸੰਬਤ ਬਿਕ੍ਰਮ ਨਿ੍ਪਤ ਕੇ ਪੰਦ੍ਰਹ ਸਤਿ ਖਟਿ ਬੀਸ॥ ਅਖਯ-(ਸੁਦੀ) ਤੀਜ ਤਿਥਿ ਮਾਸ ਬਰ ਮਾਧਵਿ(ਵੈਸਾਖ) ਪ੍ਰਗਟੇ ਈਸ॥

ਬਾਬਾ ਸੁਖਬੰਸੀ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਕੱਤਕ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਦੀ ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਕੱਟ ਕੇ ਅਸਲੀ ਜਨਮ ਤਰੀਖ ਦੇਣ ਵਿਚ ਗੁਰੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਸੂਚਨਾ ‘ਸਾਖੀ ਮਹਿਲ ਪਹਿਲੇ ਕੀ ਸਾਖੀਕਾਰ ਸੀਹਾਂ ਉਪਲ ਸੰਪਾਦਕ ਸ. ਸ. ਪਦਮ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਪੰਨਾ 102-103 ਤੇ ਦਰਜ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁੱਝ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਵਿਸਨ ਸਿੰਘ ਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਪਰਬੁੱਧ ਇਨਸਾਨ ਵੀ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ 1828 ਈ. ਵਿਚ ‘ਗਿਆਨ ਰਤਨਾਵਲੀ’ ਕ੍ਰਿਤ ਨਿਰਮਲਾ ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਨਕੂਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ‘ਗਿਆਨ ਰਤਨਾਗਰ ਕਾਵਿ ਗਰੰਥ’ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਨਿਰਮਲਾ ਗਿਆਨੀ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਚੇਲਾ ਤੇ ‘ਗੁਰਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ’ ਵਾਲੇ ਰਾਜਕਵੀ ਨਿਰਮਲਾ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਦਾ ਗੁਰਭਾਈ ਸੀ, ਪਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੋਤਰਾ ਚੇਲਾ ਦੱਸਣ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਵੀ ਸੁਣੋ, ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਜਾਂ ਅਧੁਨਿਕ ਪਾਛੂਆਂ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀ:

ਜਬ ਹੰਦਾਲ ਸੁਰ ਲੋਕ ਪਧਾਰਾ। ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਸੁਤ ਸਕਤੀਵਾਰਾ। ਲਈ ਮਹੰਤੀ ਸਿਖ ਬਣਾਏ। ਤੁਰਕਨ ਕੀ ਗਨਕਾ ਇਕ ਗਾਇ। ਸੋ ਆਪਣੇ ਗੁਰ ਆਨ ਵਸਾਈ। ਤਬ ਵਰਤਨ ਤਜ ਦੀਨ ਲੁਕਾਈ। ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਮਵੈਤ ਪ੍ਰਸੰਗਾ। ਲਿਖੇ ਗੁਰ ਧਾਰੀ ਹਿਤ ਸੰਗਾ। ਆਗੇ ਗੁਰ ਕੀ ਸਾਖੀ ਨਾਹੀ। ਰਚੀ ਨਿੰਦਾ ਬਿਧ ਬਹੁਤ ਬਨਾਈ। ਬਾਲੇ ਅੰਗਦ ਕੇ ਧਰ ਨਾਮਾ। ਪ੍ਰਥਮੇ ਹੀ ਝੂਠਾ ਕੀਓ ਕਾਮਾ। ਪੰਦ੍ਰਹ ਸਹਸ ਪਚਾਸੀ ਮਾਹੀ। ਪੰਚਮ ਥਿਤ ਬੈਸਾਖ ਕੀ ਆਹੀ। ਪੈੜੇ ਮੇਥੇ ਲਿਖੀ ਬਨਾਈ। ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਗੁਰ ਮਿਲੇ ਨ ਭਾਈ”।

ਜੇ ਕੁਝ ਰਾਜਕਵੀ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ 'ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ' ਵਿਚ 'ਬਾਲਾ ਬਲੱਫ' ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋ ਕੇ ਵਾੜਿਆ ਜਾਂ ਵਾੜਿਆ ਗਿਆ ਉਸ ਦਾ ਅਤੇ ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਵਲੋਂ ਆਪਣੀ ਬੁਰਿਆਈ ਨੂੰ ਛਪਾਉਣ ਲਈ ਜੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਚਿੱਤਰ-ਘਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਈ ਵਿਸਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਉਪਰਲੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਨੰਗਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਫੈਸਲਾ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੇ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਦਾ ਗੁਰਪੁਰਬ ਅਸਲੀ ਤਰੀਕ, ਵੈਸਾਖ ਸੂਦੀ ਤੀਜ, ਨੂੰ ਮਨਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ 'ਬਾਲਾ ਬਲੱਫ' ਦੀ ਵਰਤਾਈ ਹੋਈ ਨਕਲੀ ਤਰੀਕ, "ਕੱਤਕ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸੀ" ਨੂੰ ਹੀ ਕੜੀ ਘੋਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਬਿਲਾਵਲੁ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ...

ਮਨੁ ਬੇਧਿਆ ਦਇਆਲ ਸੇਤੀ ਮੇਰੀ ਮਾਈ ॥ ਕਉਣੁ ਜਾਣੈ ਪੀਰ ਪਰਾਈ ॥

ਹਮ ਨਾਹੀ ਚਿੰਤ ਪਰਾਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਦੇਖੋ ਇਹ ਭਾਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਲਾਸੀਕਲ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਪਰ ਬਿਲਾਵਲ ਰਾਗ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ। ਪਰ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਿਲੰਗ ਰਾਗ ਦਾ ਹੈ। ਰਹਾਉ ਵਾਲੀ ਪੰਗਤੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਪੰਗਤੀ ਦੇ ਅਰਥ ਹੀ ਬਦਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪੰਗਤੀ ਹੈ।

ਮਨੁ ਬੇਧਿਆ ਦਇਆਲ ਸੇਤੀ ਮੇਰੀ ਮਾਈ।

ਪਰ ਇਹ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ

ਮਨੁ ਬੇਧਿਆ ਦਇਆਲ ਸੇਤੀ ਮੇਰੀ ਮਾਈ॥

ਵਿਸ਼ਰਾਮ ਬਣਦਾ ਹੈ ਸੇਤੀ ਉਤੇ ਪਰ ਇਹ ਭਲਾ ਪੁਰਸ਼ ਵਿਸ਼ਰਾਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਦਇਆਲ ਤੇ, ਅਤੇ ਸੇਤੀ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਮਾਈ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਸੇਤੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਨਾਲ। ਅਰਥ ਬਣਦੇ ਹਨ ਦਇਆਲ ਨਾਲ। ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਨੇ ਗਾਇਆ ਹੈ ਅਰਥ ਬਣਾਏ ਹੋ ਦਇਆਲ ਪ੍ਰਭੂ! ਮਨ ਮੇਰੀ ਮਾ ਨਾਲ ਬਿੰਨਿਆ ਗਇਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਰਥ ਬਣਦੇ ਹਨ ਹੇ ਮੇਰੀ ਮਾਂ! ਮੇਰਾ ਮਨ ਦਿਆਲੂ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਬਿੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਹ ਹੀ ਸ਼ਬਦ ਭਾਈ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿਰੀ ਨਗਰ ਵਾਲਿਆ ਗਾਇਆ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਤਾਂ ਹਦ ਹੀ ਲਾ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਇੰਨੇ ਪਿਆਰੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਉਂਜ ਹੀ ਰੋਲ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਉਪਰ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਹਾਉ ਵਾਲੀ ਪੰਗਤੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸਥਾਈ ਪੰਗਤੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਤੀਜੇ ਪੈਰੇ ਦੀ ਪੰਗਤੀ

ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਜਾਣਾ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬਾ ਗੁਣ ਗਾਵਾ ਨਿਤ ਤੇਰੇ ॥ ੩ ॥

ਦਾ ਮਗਰਲਾ ਅੱਧਾ ਹਿਸਾ "ਗੁਣ ਗਾਵਾ ਨਿਤ ਤੇਰੇ ॥" ਲੈ ਕੇ ਗਾਇਆ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲਾ ਅੱਧਾ ਹਿਸਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਤਰੇੜ ਮਰੇੜ ਮਗਰਲਾ ਅੱਧਾ ਹਿਸਾ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਅਉਂਦੀ ਕਿ ਇੰਨੇ ਮਹਾਨ ਕੀਰਤਨੀਏ ਬਾਬੇ ਦੇ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਇਉਂ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸੰਗਤ ਵੀ ਜੈਕਾਰੇ ਛੱਡੀ ਜਾਦੀ ਹੈ। ਸੰਗਤ ਵੀ ਉਹਨੀ ਗੁਣਗਾਰ ਹੈ ਜਿੰਨੇ ਇਹ ਲੋਕ ਹਨ। ਹਾਂ ਸੰਗਤ ਵਿਚਾਰੀ ਭੇਲੀ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਵਿਊਹਣੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਣਾ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਭਲਿਓ ਕੁਝ ਤਾਂ ਅਕਲ ਕਰੇ। ਭਾਈ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਦੋਂ ਰਹਾਉ ਵਾਲਿਆਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਤਰੇੜ ਮਰੇੜ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਬਸ ਉਹ ਗੁਣ ਗਾਵਾ, ਗੁਣ ਗਾਵਾ ਹੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਵੀ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾ ਅੱਗੇ ਆਵੇ।

ਮੇਰੀ ਨਜਰ ਵਿਚ ਇਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀਏ ਨਹੀਂ ਹਨ ਪਰ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਗਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰੇ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅੱਜ ਕਲ ਆਰਟੀਫੀਸੀਅਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਯੂ ਟਿਊਬ ਤੇ ਪਾਏ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਤਰੇੜ ਮਰੇੜ ਕੇ ਗਾਏ, ਉਚਾਰੇ ਨੂੰ ਚੁਕਣਾ ਅਤੇ ਗੁਗਲ ਵਰਗੇ ਸਰਚ ਇੰਜਣਾ ਨੂੰ ਫੀਡ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਜਲੂਸ ਕੱਢ ਦੇਣਾ। ਜੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਜਾ ਸ਼ਰੇਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਐਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਲੈਨਦੀ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਛੇਤੀ ਸਾਡਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੋਵੇਗਾ, ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ। ਖੈਰ ਇਹ ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਹਨ।

ਚਮਕੌਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ।

ਉਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਕਿੱਥੇ ਹੈ?

ਸਰਵਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ

sarbjits@gmail.com

ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਮਾਣ ਮੱਤੀ ਸੰਸਥਾ 'ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਟੱਡੀ ਸਰਕਲ' ਵੱਲੋਂ ਕਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਮਾਸਕ ਪਰਚਾ 'ਸਾਡਾ ਗੌਰਵ ਸਾਡਾ ਵਿਰਸਾ' ਛਾਪਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਵੀ 'Cosmic Faith' (Quarterly) ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪਰਚੇ (ਜਨਵਰੀ-ਮਾਰਚ, 2024) ਵਿੱਚ ਡਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੌਰ ਜੀ ਦਾ ਲੇਖ "Bhai Bala ji: Sri Guru Nanak Dev Ji's Life Long Companion" (Page 5) ਛਾਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਿਕਾ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਲੰਮੇ ਸਫ਼ਰਾਂ ਸਾਖੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਸਰੋਤ ਵੀ ਹੈ।

ਡਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੌਰ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੰਭਾਲੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨਾਲ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਾਖੀ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਜੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀਆਂ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਦੀਆਂ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਆਉਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਸੁਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨ ਵਾਸੀ ਮੇਖਾਂ ਪੈੜਾ ਨੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਕਾਰਜ 2 ਮਹੀਨੇ 17 ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਖਰੜੇ ਨੂੰ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੂੰ 4 ਅੱਸੂ, ਅੱਸੂ ਵਦੀ 5 ਸੰਮਤ 1596 ਬਿਕ੍ਰਮੀ (3 ਸਤੰਬਰ 1539 ਇ: ਜੁਲੀਅਨ) ਦਿਨ ਬੁਧਵਾਰ ਗੁਰੂ ਥਾਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ 8 ਅੱਸੂ, ਅੱਸੂ ਵਦੀ 10 ਸੰਮਤ 1596 ਬਿਕ੍ਰਮੀ (7 ਸਤੰਬਰ 1539 ਇ: ਜੁਲੀਅਨ) ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਏ ਹਨ। ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਲਿਖਣ ਨੂੰ ਢਾਈ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗਿਆ ਸੀ। "ਕਤਕ ਮਾਹ ਪਿਛਲੇ ਪੱਖ ਬਾਲਾ ਸੰਧੂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇ ਦਰਸਨਿ ਆਇਆ ਸੀ" । ਇਹ ਸਮਾਂ 12 ਕੱਤਕ ਤੋਂ 27 ਕੱਤਕ ਸੰਮਤ 1596 ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੁਤਾਬਕ ਅਸੀਂ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਪੁੱਜ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਸੰਮਤ 1596 ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੀਕ ਲਿਖੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਕਿੱਥੇ ਹੈ?

ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਹੁਣ ਤਾਈ ਮਿਲੀ ਪੁਰਾਣੀ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਲਿਖਤ ਸੰਮਤ 1715 ਬਿਕ੍ਰਮੀ (1658 ਈ:) ਲਿਖੀ ਗਈ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਹੀਂ, ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਗੁਰਗੱਦੀ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਸਨ। ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ, ਬਾਬਾ ਹੰਦਾਲ (ਸੰਮਤ 1630-1573 ਬਿਕ੍ਰਮੀ) ਦੇ ਦਿਹਾਂਤ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ, ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਵਾਈ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਲੇਖਕ ਗੋਰਖ ਦਾਸ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮੁਖ ਪਾਤਰ ਬਾਲਾ (ਬਾਲ ਚੰਦ) ਬਾਬਾ ਹੰਦਾਲ ਦਾ ਜੇਠਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਲਿਖਣ ਦਾ ਸਮਾਂ, "ਦੁਇ ਮਹੀਨੇ ਸਤਾਰਹ ਦਿਨ ਲਿਖਦਿਆ ਲਗੇ ਆਹੇ", ਵੀ ਇਸੇ ਜਨਮਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਡਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੌਰ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, "Thus Bhai Bala Ji was invited to come from his native village Talwandi to Khadur Sahib". ਪਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਲੱਭਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ, "ਭਾਈ ਸਿਖਾ ਕਿਥੇ ਆਇਓ। ਕਿਉ ਕਰ ਆਵਣ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੌਣ ਹੋਂਦੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਬਾਲੇ ਸੰਧੂ ਹਥਿ ਜੋੜੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹੋਂਦਾ ਹਾਂ ਜਟੇਟਾ, ਨਾਓ ਹੈ ਬਾਲਾ ਗੋਤ ਸੰਧੂ, ਵਤਨ ਰਾਇ ਭੋਏ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸਨ ਆਇਆ ਹਾਂ"। ਇਸ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਆਰੰਭਕ ਪੰਗਤੀ, "ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ। ਸੰਮਤ 1582 ਪੰਦ੍ਰ ਸੈ ਬਿਆਸੀਆਂ ਮਿਤੀ ਵੈਸਾਖ ਸੁਦੀ ਪੰਚਮੀ" ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਜਾਹਲੀ ਹੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ। 1 ਜੇਠ, ਵੈਸਾਖ ਸੁਦੀ 5 ਸੰਮਤ 1582 ਬਿਕ੍ਰਮੀ (27 ਅਪ੍ਰੈਲ 1525 ਈ: ਜੁਲੀਅਨ) ਨੂੰ ਤਾਂ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਏ ਸਨ। ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਮੁਤਾਬਕ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਸੰਮਤ 1589 ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਵਿੱਚ, ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਆਏ ਸਨ।

ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਡਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੌਰ ਜੀ, ਕਿਹੜੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ? ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਵਾਈ ਗਈ ਅਸਲ ਜਨਮਸਾਖੀ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਜਨਮਸਾਖੀ ਜਾਹਲੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਡਾ ਇਹ ਦਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਕਾਇਮ ਰਹੇਗਾ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ, ਡਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੌਰ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਸੰਮਤ 1596 ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਦੀ ਅਸਲ ਲਿਖਤ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ।

ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਬਨਾਮ ਧੁਮੱਕੜਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀ, ਇਹ ਕੈਲੰਡਰ, ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਕਿਵੇਂ ਹੈ?

ਸਰਵਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ
sarbjits@gmail.com

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦਾ ਕੈਲੰਡਰ, ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੈਲੰਡਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਰਾਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਵੱਲੋਂ ਕੌਮ ਨੂੰ ਰਵਾਇਤੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬੜੇ ਦੁੱਖ ਨਾਲ ਲਿਖਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਵੇਂ ਜਿੰਮੇਵਾਰ ਸੱਜਣਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੈਮਰੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠ ਕੇ ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਇਹ ਪਾਵਨ ਪੰਗਤੀ, “ਝੂਠੁ ਨ ਬੋਲਿ ਪਾਡੇ ਸਚੁ ਕਹੀਐ” ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੀ-ਸੁਣੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਹਾਂ, ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਹੋਣ ਕਿ ਇਹ ਪਾਵਨ ਪੰਗਤੀ ਸਿਰਫ ਪਾਂਡੇ ਲਈ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਲਈ ਨਹੀਂ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਸਾਲ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਅਵਤਾਰ ਦਿਹਾੜੇ, ਗੁਰਪੁਰਬ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜੇ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਮੁਤਾਬਕ ਮਨਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕੋਰਾ ਝੂਠ ਹੈ। ਸੰਮਤ 542 ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ (ਮਾਰਚ 2010 ਈ:) ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ, ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ, ਅਕਤੂਬਰ 2009 ਈ: ਵਿੱਚ ਬਣਾਈ ਗਈ ਦੇ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ (ਭਾਈ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਧੁੰਮਾ ਅਤੇ ਭਾਈ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ) ਵੱਲੋਂ ਸੁਝਾਏ ਗਏ ਕੈਲੰਡਰ ਨੂੰ ਹੀ ਛਾਪਦੀ ਅਤੇ ਉਸੇ ਮੁਤਾਬਕ ਹੀ ਸਾਰੇ ਦਿਹਾੜੇ ਮਨਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਲ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ, ਦੇ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸੁਝਾਏ ਗਏ ਕੈਲੰਡਰ ਨੂੰ ਹੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦੇ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਹੀ (ਧੁੰਮਾ ਅਤੇ ਮੱਕੜ) ਇਸ ਕੈਲੰਡਰ ਦਾ ਨਾਮ ‘ਧੁਮੱਕੜਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ’ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਡੇੜ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੈਲੰਡਰਾਂ ਨੂੰ ਰਲਗਡ ਕਰਕੇ, ਕੌਮ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਮੰਨਿਆ ਕਿ, ਕਿਹੜਾ ਕੈਲੰਡਰ ਵਰਤਣਾ ਹੈ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ, ਸੱਚ ਤਾਂ ਬੋਲੋ, ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਹ ਕੈਲੰਡਰ ਛਾਪਦੇ ਹਾਂ। ਕੌਮ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕਿਉਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ? ਕੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੈਲੰਡਰਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ?

ਸੰਮਤ 556 ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ				
	ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ		ਧੁਮੱਕੜਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ	
ਸਾਲ ਦੀ ਲੰਬਾਈ	365.2425 ਦਿਨ		365.2567 ਦਿਨ	
ਮਹੀਨਾ	ਆਰੰਭ	ਦਿਨ	ਆਰੰਭ	ਦਿਨ
ਚੇਤ	14 ਮਾਰਚ	31	14 ਮਾਰਚ	30
ਵੈਸਾਖ	14 ਅਪ੍ਰੈਲ	31	13 ਅਪ੍ਰੈਲ	31
ਜੇਠ	15 ਮਈ	31	14 ਮਈ	31
ਹਾੜ	15 ਜੂਨ	31	14 ਜੂਨ	32
ਸਾਵਣ	16 ਜੁਲਾਈ	31	16 ਜੁਲਾਈ	31
ਭਾਦੋਂ	16 ਅਗਸਤ	30	16 ਅਗਸਤ	31
ਅੱਸੂ	15 ਸਤੰਬਰ	30	16 ਸਤੰਬਰ	31
ਕੱਤਕ	15 ਅਕਤੂਬਰ	30	17 ਅਕਤੂਬਰ	30
ਮੱਘਰ	14 ਨਵੰਬਰ	30	16 ਦਸੰਬਰ	29
ਪੋਹ	14 ਦਸੰਬਰ	30	15 ਜਨਵਰੀ	30
ਮਾਘ	13 ਜਨਵਰੀ	30	14 ਫਰਵਰੀ	29
ਫੱਗਣ	12 ਫਰਵਰੀ	30	12 ਮਾਰਚ	30

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਹਰ ਸਾਲ ਸੂਰਜੀ ਬਿਕ੍ਰਮੀ (ਦਿਕ੍ਰਗਿਣਤ ਸਿਧਾਂਤ) ਕੈਲੰਡਰ ਛਾਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕੈਲੰਡਰ ਉੱਪਰ ਸੰਮਤ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਕੈਲੰਡਰ ਉੱਪਰ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਸੰਮਤ ਲਿਖਣ ਨਾਲ ਇਹ ਕੈਲੰਡਰ, ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਜਾਂਦਾ। ਨੱਥੀ ਕੀਤੇ ਚਾਰਟ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵੇਖੋ। ਸਾਲ ਦੀ ਲੰਬਾਈ, ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਆਰੰਭ ਅਤੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨਾ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਕੈਲੰਡਰਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਸੂਝਵਾਨ ਵਿਅਕਤੀ, ਇਕ ਨਹੀਂ ਆਖ ਸਕੇਗਾ। ਪੰਨ ਹੈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਅੰਤਰ ਨਜ਼ਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦਾ ਕੈਲੰਡਰ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ 450 ਸਾਲਾ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਖਿੱਤੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਚੰਦਰ-ਸੂਰਜੀ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਕੈਲੰਡਰ (ਸੂਰਜੀ ਸਿਧਾਂਤ) ਮੁਤਾਬਕ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ 2 ਅੱਸੂ, ਭਾਦੋਂ ਸੁਦੀ 15 ਸੰਮਤ 1631 ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਨੂੰ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਏ ਸਨ। ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਵਿੱਚ 2 ਅੱਸੂ ਹੀ ਦਰਜ ਹੈ। (ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਵੈਬ ਸਾਈਟ ਉੱਪਰ ਇਹ ਤਾਰੀਖ 1 ਅੱਸੂ, ਭਾਦੋਂ ਸੁਦੀ 14 ਸੰਮਤ 1631 ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਦਰਜ ਹੈ, ਜੋ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ) ਜਦੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਛਾਪੇ ਗਏ ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਕੈਲੰਡਰਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਬੜੀ ਹੀ ਹਾਸੋ ਹੀਣੀ ਤਸਵੀਰ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ। ਨੱਥੀ ਕੀਤੇ ਚਾਰਟ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵੇਖੋ।

ਸ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਜੀ, ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਕੈਲੰਡਰ ਤੁਹਾਡਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਵਿਦਵਾਨ, ਉੱਚ ਅਹੁਦਿਆਂ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਧਰਮ ਪਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ, ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਰਿਸਰਚ ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਉਹ, ਜਿਹੜੇ ਪਿਛਲੇ ਢਾਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੈਲੰਡਰ ਵਿਗਿਆਨੀ ਹੋਣ ਦਾ ਭਰਮ ਪਾਲੀ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਛਾਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਕੈਲੰਡਰ, ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਨਹੀਂ ਹੈ?

ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀ, ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕੈਮਰੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸਮੁੱਚੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ, “ਕਈ ਵਾਰੀ ਆਪੇ ਆਪਣੀ ਈਗੋ ਮੁਤਾਬਕ ਦਿਹਾੜੇ ਅੱਗੋ-ਪਿਛੇ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ”। ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਚਾਰਟ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵੇਖੋ ਅਤੇ ਦੱਸੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਦਾ ਦਿਹਾੜਾ, ਅੱਗੋ-ਪਿਛੇ ਕੌਣ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ?

ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ “ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਮੁਝ ਸੰਕੇਤ ਸੀ”, ਠੀਕ ਹੈ। ਪਰ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਇਸ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਕਿਉਂ ਹੋਈ?

ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕੌਮ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ “ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਚੀਜ਼ ਜਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਬੋੜਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਹੁਣ ਆਪਾ ਸਮਾਂ ਵਿਹਾਈਏ ਨਾਂ”।

ਸ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਜੀ, ਕਰੋ ਆਪਣੇ ਕਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੇ ਅਮਲ। ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਦਿਹਾੜਾ ਅਸਲ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਟੇ ਭਾਵ 2 ਅੱਸੂ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰੋ। ਹੋਰ ਸਮਾਂ ਖ਼ਰਾਬ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਅੱਗੋਂ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਦਿਹਾੜੇ ਅਸਲ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਟਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਭਾਵ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਜੋ ਕੌਮ ਵਿੱਚ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਦਿਵਸ		
ਸੰਮਤ	ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ	ਧੁਮਕਤਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ
547	2 ਅੱਸੂ	12 ਅੱਸੂ
548	2 ਅੱਸੂ	1 ਅੱਸੂ
549	2 ਅੱਸੂ	22 ਭਾਦੋਂ
550	2 ਅੱਸੂ	9 ਅੱਸੂ
551	2 ਅੱਸੂ	29 ਭਾਦੋਂ
552	2 ਅੱਸੂ	18 ਭਾਦੋਂ
553	2 ਅੱਸੂ	5 ਅੱਸੂ
554	2 ਅੱਸੂ	25 ਭਾਦੋਂ
555	2 ਅੱਸੂ	13 ਅੱਸੂ
556	2 ਅੱਸੂ	3 ਅੱਸੂ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਦਿਹਾੜਾ

ਸਰਵਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ
sarbajits@gmail.com

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ ਬਾਰੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਬਾਰੇ ਵੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮੱਤ ਭੇਦ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਦੀਆਂ ਵੀ ਦੋ ਤਾਰੀਖਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਅੱਸੂ ਵਦੀ 10 ਅਤੇ ਅੱਸੂ ਸੁਦੀ 10, ਸੰਮਤ 1596 ਬਿਕ੍ਰਮੀ। ਅੱਸੂ ਵਦੀ 10 ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਦਾ ਜੇ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਟਾ (ਸੰਗਰਾਂਦੀ ਤਾਰੀਖ) ਵੇਖੀਏ ਤਾਂ ਇਹ 8 ਅੱਸੂ ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕੈਲੰਡਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਹ 7 ਸਤੰਬਰ 1539 ਈ: (ਜੁਲੀਅਨ) ਲਿਖੀ ਗਈ। ਅੱਸੂ ਸੁਦੀ 10 ਵਾਲੇ ਦਿਨ 23 ਅੱਸੂ ਦਿਨ ਸੋਮਵਾਰ ਅਤੇ 22 ਸਤੰਬਰ (ਜੁਲੀਅਨ) ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਵਿੱਚ 15 ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਫ਼ਰਕ ਹੈ। ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਕੈਲੰਡਰ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਬਾਰੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਇਕ ਦਿਹਾੜੇ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਿੱਚ 15 ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਫ਼ਰਕ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਵਦੀ-ਸੁਦੀ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਦੀ ਅਸਲ ਤਾਰੀਖ ਅੱਸੂ ਵਦੀ 10 ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਇਕ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਭੁਲੇਖੇ ਨਾਲ ਅੱਸੂ ਸੁਦੀ 10 ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਪਿਛੋਂ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ ਬਿਨਾ ਸੋਚੇ-ਸਮਝੇ ਇਹ ਤਾਰੀਖ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਜਦੋਂ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਕੈਲੰਡਰ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤਾਰੀਖਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਪਿਆ ਤਾਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਬਦਲੀ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਜਾਣੇ-ਅਣਜਾਣੇ ਹੋਰ ਗਲਤੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ।

ਡਾ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਿਲਗੀਰ ਵੀ ਇਸ ਭੁਲੇਖੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। "22 ਸਤੰਬਰ 1539 ਦੇ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿੱਚ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾ ਗਏ" (ਸਿੱਖ ਤਵਾਰੀਖ ਪਹਿਲਾ ਹਿੱਸਾ 1469 ਤੋਂ 1708, ਪੰਨਾ 177) 22 ਸਤੰਬਰ ਮੁਤਾਬਕ ਇਹ ਅੱਸੂ ਸੁਦੀ 10 ਬਣਦੀ ਹੈ। ਡਾ ਸੁਖਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅੱਸੂ ਵਦੀ 10 ਤਾਂ ਠੀਕ ਲਿਖੀ ਹੈ ਪਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤਾਰੀਖ ਲਿਖਣ ਵੇਲੇ ਗਲਤੀ ਕਰ ਗਏ। "ਅੱਸੂ ਵਦੀ ਦਸਮੀ ਸੰਮਤ 1596 ਬਿ: ਮੁਤਾਬਕ 22 ਸਤੰਬਰ, 1539 ਈ: ਵਿਚ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾ ਗਏ", (ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ, ਗੁਰ ਕਾਲ 1469-1708, ਪੰਨਾ 48)। ਅੱਸੂ ਵਦੀ 10 ਨੂੰ 7 ਸਤੰਬਰ ਸੀ, 22 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਅੱਸੂ ਸੁਦੀ 10 ਸੀ। 'ਗੁਰਬਾਣੀ ਪਾਠ ਦਰਪਣ' ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ, "1596 ਬਿ: ਅੱਸੂ ਵਦੀ ਦਸਮੀ, ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ, 10 ਅਕਤੂਬਰ 1596 ਈ:" ਦਰਜ ਹੈ। (ਪੰਨਾ 11) ਇਥੇ ਅੱਸੂ ਵਦੀ ਦਸਮੀ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ ਪਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤਾਰੀਖ 10 ਅਕਤੂਬਰ ਗਲਤ ਹੈ। 10 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੱਤਕ ਵਦੀ ਚੌਦਸ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਬੀੜਾ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਅੱਸੂ ਵਦੀ 10 ਸੰਮਤ 1596 ਬਿ: ਦਰਜ ਹੈ। ਇਹ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਤਾਰੀਖ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਕਾਲ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਚੰਦਰ-ਸੂਰਜੀ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਕੈਲੰਡਰ (ਸੂਰਜੀ ਸਿਧਾਂਤ) ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਸੀ। ਇਸ ਕੈਲੰਡਰ ਵਿੱਚ ਦੋਵੇਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ (ਵਦੀ-ਸੁਦੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਟੇ) ਤਾਰੀਖਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ ਚੰਦ ਦੇ ਕੈਲੰਡਰ ਮੁਤਾਬਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਅੱਸੂ ਵਦੀ 10 ਅਤੇ ਸੂਰਜੀ ਕੈਲੰਡਰ ਮੁਤਾਬਕ ਖਾਲਸਾ ਸਾਜਨਾ ਦਿਵਸ 1 ਵੈਸਾਖ। ਹੁਣ ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ, ਦੋਵਾਂ ਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਲਿਖੀਏ ਤਾਂ ਇਹ 8 ਅੱਸੂ/ ਅੱਸੂ ਵਦੀ 10 ਅਤੇ 1 ਵੈਸਾਖ/ ਚੇਤ ਸੁਦੀ 9, ਲਿਖੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਅੱਸੂ ਵਦੀ 10 ਚੰਦ ਦੇ ਕੈਲੰਡਰ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਹੈ। ਚੰਦ ਦੇ ਕੈਲੰਡਰ ਮੁਤਾਬਕ ਸਾਲ ਵਿੱਚ 354.37 ਦਿਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਾਲ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ, ਧਰਤੀ ਦਾ ਸੂਰਜ ਦੁਵਾਲੇ ਇਕ ਚੱਕਰ ਹੈ ਨਾਕਿ ਚੰਦ ਦੇ ਧਰਤੀ ਦੁਵਾਲੇ 12 ਚੱਕਰ। ਧਰਤੀ ਸੂਰਜ ਦੁਵਾਲੇ ਇਕ ਚੱਕਰ 365.2422 ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਚੰਦ ਦਾ ਸਾਲ ਸੂਰਜੀ ਸਾਲ ਤੋਂ 11 ਦਿਨ ਛੋਟਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੈ ਸਾਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦੀ ਅਸਲ ਜੜ੍ਹ।

ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਦਾ ਦਿਹਾੜਾ ਚੰਦ ਦੇ ਕੈਲੰਡਰ ਮੁਤਾਬਕ, ਅੱਸੂ ਵਦੀ 10 ਨੂੰ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਹਰ ਸਾਲ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਤੋਂ 11 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਛਾਪੇ ਜਾਂਦੇ ਕੈਲੰਡਰਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਾਲ ਵੇਖੋ। ਸੰਮਤ 553 ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ (2021-22 ਈ:) ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਿਹਾੜਾ 16 ਅੱਸੂ ਦਾ ਦਰਜ ਸੀ। ਸੰਮਤ 554 ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ (2022-23 ਈ:) ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਿਹਾੜਾ 4 ਅੱਸੂ ਦਾ ਦਰਜ ਸੀ। ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਤਾਂ, ਇਸ ਸਾਲ ਭਾਵ ਸੰਮਤ 555 ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ (2023-24 ਈ:) 24 ਭਾਦੋਂ ਦਾ ਦਰਜ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਪਰ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਸਾਲ ਇਹ ਦਿਹਾੜਾ 23 ਅੱਸੂ ਦਾ ਦਰਜ ਹੈ। ਅਜੇਹਾ ਕਿਉਂ?

ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਚੰਦ ਦਾ ਸਾਲ ਸੂਰਜੀ ਸਾਲ ਨਾਲੋਂ ਇਕ ਸਾਲ ਵਿਚ 11 ਦਿਨ, ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ 22 ਦਿਨ ਪਿਛੇ ਰਹਿ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸੂਰਜੀ ਸਾਲ ਦੇ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇਸ ਵਿਚ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਹੋਰ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚੰਦ ਦੇ ਸਾਲ ਦੇ 13 ਮਹੀਨੇ ਅਤੇ 384-85 ਦਿਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਾਲ ਭਾਵ ਸੰਮਤ 2080 ਬਿਕ੍ਰਮੀ (2023-24 ਈ:) ਵਿੱਚ ਚੰਦ ਦੇ ਸਾਲ ਦੇ 13 ਮਹੀਨੇ

ਹਨ। ਸਾਵਣ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਦੇ ਵਾਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਤੇਰਵਾਂ ਮਹੀਨਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੱਦ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਜਾਂ ਮਲ ਮਾਸ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਮਹੀਨਾ ਮਾੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸੁੱਭ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਮਲ ਮਾਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਤਿਉਹਾਰ, ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਨਾਲੋਂ 18/19 ਦਿਨ ਪੱਛੜ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕੈਲੰਡਰ ਮੁਤਾਬਕ ਜਿਹੜਾ ਦਿਹਾੜਾ, ਇਸ ਸਾਲ ਭਾਵ ਸੰਮਤ 555 ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ (2023-24 ਈ:) 24 ਭਾਦੋਂ ਦਾ ਦਰਜ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਉਹ ਦਿਹਾੜਾ 23 ਅੱਸੂ ਦਾ ਦਰਜ ਹੈ।

ਸੰਮਤ	ਈ: ਸੰਨ	ਅੱਸੂ ਵਦੀ 10	ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਟਾ
546	2014-15	3 ਅੱਸੂ	8 ਅੱਸੂ
547	2015-16	21 ਅੱਸੂ	8 ਅੱਸੂ
548	2016-17	10 ਅੱਸੂ	8 ਅੱਸੂ
549	2017-18	31 ਭਾਦੋਂ	8 ਅੱਸੂ
550	2018-19	18 ਅੱਸੂ	8 ਅੱਸੂ
551	2019-20	8 ਅੱਸੂ	8 ਅੱਸੂ
552	2020-21	28 ਅੱਸੂ	8 ਅੱਸੂ
553	2021-22	16 ਅੱਸੂ	8 ਅੱਸੂ
554	2022-23	4 ਅੱਸੂ	8 ਅੱਸੂ
555	2023-24	23 ਅੱਸੂ	8 ਅੱਸੂ
556	2024-25	12 ਅੱਸੂ	8 ਅੱਸੂ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਕੈਲੰਡਰ ਤਾਂ ਸੂਰਜੀ ਬਿਕ੍ਰਮੀ (ਦਿੱਕ ਗਿਣਤ ਸਿਧਾਂਤ) ਛਾਪਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਕੁਝ ਦਿਹਾੜੇ ਵਦੀ-ਸੁਦੀ ਭਾਵ ਚੰਦ ਦੇ ਕੈਲੰਡਰ ਮੁਤਾਬਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਹਰ ਸਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਹਾੜਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਟਾ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਜਿਹੜੇ ਦਿਹਾੜੇ ਸੂਰਜੀ ਕੈਲੰਡਰ ਮੁਤਾਬਕ ਮਨਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਟਾ ਹਰ ਸਾਲ ਉਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਵੈਸਾਖੀ ਹਰ ਸਾਲ ਇਕ ਵੈਸਾਖ ਦੀ ਹੀ ਦਰਜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜਾ 8 ਪੋਹ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜਾ 13 ਪੋਹ ਆਦਿ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਦਿਹਾੜਾ ਵੀ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਟਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਹੀ ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਹਰ ਸਾਲ 8 ਅੱਸੂ ਨੂੰ ਹੀ ਆਵੇਗਾ। ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਦਿਵਸ ਹਰ ਸਾਲ 8 ਅੱਸੂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ? ਇਹ ਦਿਹਾੜਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦਿਹਾੜੇ ਜੋ ਚੰਦ ਦੇ ਕੈਲੰਡਰ ਮੁਤਾਬਕ ਹਰ ਸਾਲ ਬਦਲਦੇ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਟੇ ਨੂੰ ਮਨਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਦਿਹਾੜੇ ਹਰ ਸਾਲ ਸੂਰਜੀ ਕੈਲੰਡਰ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਵ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਟਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਮਨਾਉਣ ਨਾਲ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਅਵੱਗਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਸੱਚ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜ਼ਕ ਕਿਉਂ ਹੈ?

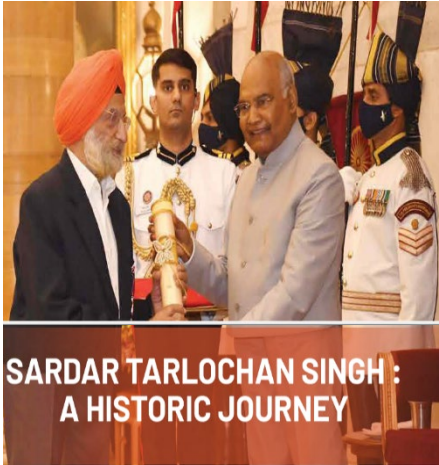
“ਅਨੇਕਾਂ ਸਿਆਣੇ ਸੱਜਣਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਪੁਰਬ ਸਾਰੇ ਸੂਰਜ-ਸੰਮਤ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਟਿਆਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਪੁਰ ਮਨਾਏ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਸੋ, ਸਾਰੀਆਂ ਮੁਖੀ-ਸੋਸਾਇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਮਸਲੇ ‘ਤੇ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ, ਦੋ-ਟੁਕ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਤਾਂ ਜੋ ਅੱਗੋਂ ਲਈ ਝਗੜੇ-ਝਮੇਲੇ ਮਿਟ ਜਾਣ, ਤੇ ਸਹੀ-ਸਿੱਧੀ ਤੇ ਸੇਖੀ ਪ੍ਰਪਾਟੀ ਪੈ ਜਾਵੇ।” (ਗੁਰ-ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ, ਪੰਨਾ 279)

ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਤਾਂ ਬਗੈਰ ਸੋਚੇ ਸਮਝੇ ਬਸ ਏਵੇਂ ਹੀ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਰਿਸਮਸੀ ਸਜਾਵਟਾਂ ਵਾਰੇ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਮੇਰੇ ਗੁਆਂਢੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, “ਮੈਂ ਤਾਂ ਫਲੇਅ ਨੂੰ ਫਾਲੇ ਕਰਦਾ ਹਾਂ” (ਜਿਵੇਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵੱਗ ਕਰਦਾ ਹੈ)। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਤਾਂ ਹਿੰਦੂ ਹੈਂ ਤੇ ਆਹ ਬੱਕਰੀਆਂ ਭੇਡਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦਾ ਮੁਹਰਾ ਕਿਉਂ ਸਜਾਇਆ ਏ? ਜਵਾਬ ਸੀ “ਬਸ ਏਵੇਂ ਈ ਏ”।

ਬਹੁ ਗਿਣਤੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ “ਮੈਂ ਤਾਂ ਫਲੇਅ ਨੂੰ ਫਾਲੇ ਕਰਦਾ ਹਾਂ” ਵਾਲੀ ਐ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੱਖਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਘਰ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਪੈਦਾਇਸ਼ੀ ਸਿੱਖ ਬਣ ਗਏ। ਜੇ ਨਿਰੋਲ ਝੂਠ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਸੱਚ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪੁੱਤਰ, ਦੂਜੇ, ਤੀਜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਔਲਾਦ ਜ਼ਰੂਰ ਸਿੱਖ ਹੁੰਦੀ, ਪਰ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖੀ ਅਸੂਲ ਨਾ ਧਾਰਣ ਕੀਤੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਸਿੱਖ ਬਣੇ। ਚੌਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪੁੱਤਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੀ ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਵਾਲੀ ਵਾਰਿਸ ਬਣੇ, ਪਰ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਿਰਥੀ ਚੰਦ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਖਬਰ ਤੇ ਮਹਾਂਦੇਵ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲਗਾਵ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਸਨ।

ਸੋ ਸਿੱਖ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸਿੱਖ ਬਣਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜਿਉਣਵਾਲਾ
ਬਰੈਂਪਟਨ, ਕਨੇਡਾ।

BOOK REVIEW

Title: *Sardar Tarlochan Singh: A Historic Journey.*

Editor: Dr Prabhleen Singh, President, Young Progressive Sikh Forum, Delhi

Publisher: Young Progressive Sikh Forum of India. First Edition: 2023, Reviewer: Prof. Hardev Singh Virk, #14017, 30 Ave, Surrey, BC, Canada.

I have known Sardar Tarlochan Singh as my senior in Mohindra College Patiala and keep a track record of his achievements. He is a well-wisher of all his friends and foes as eulogised by Prof. Balkar Singh in his tribute. I had reviewed his books for *The Sikh Review* in the past. He sent me an online copy of book under review. Prof. Dr.

Karamjit Singh, Vice Chancellor of Jagat Guru Nanak Dev Punjab State Open University, Patiala pays glowing tributes to Sardar Tarlochan Singh in his Foreword: “Padam Bhushan Sardar Tarlochan Singh is hailed as a walking encyclopaedia on Sikhism, Sports, Indian politics, and Punjab. He is known as a Sikh Leader who is an able Parliamentarian, a well-read columnist, a successful communicator, and a proven administrator”.

We get an overview of attainments of Tarlochan Singh after his M.A. in Economics in 1955 from Mohindra College, Patiala, affiliated to Punjab University, Chandigarh: “Tarlochan Singh held several prestigious positions such as Director, Department of Tourism, Culture, Museum and Archaeology, Govt. of Punjab; and later Director, Publicity and Public Relations of 9th Asian Games Organizing Committee, New Delhi. He was appointed as a Press Secretary to the Presidents of India followed by the position of Managing Director of Delhi Tourism Govt. of India; Chairman of Delhi Tourism Corporation; Chairman National Commission for Minorities, Govt. of India with the status of Union Cabinet Minister”. There is a long list of sterling qualities of Tarlochan Singh recounted in the Foreword which are attributed to his “*Sikhi Sidak*”: “Having made a mark in public life as an achiever, still he always remains grounded, while drawing inspiration from Sri Guru Granth Sahib. As a true follower of the Sikh Gurus, he lives the concept of ‘*Kirat Karo, Naam Japo & Vand Chhako*’ in his life. The Foreword ends with a famous quote: ਮੈਂ ਰਾਗਾਂ ਤੇ ਨਹੀਂ ਤੁਰਦਾ ਮੈਂ ਤੁਰਦਾ ਰਾਂ ਤਾਂ ਰਾਹ ਬਣਦੇ.

Dr Prabhleen Singh, President, Young Progressive Sikh Forum, writes in his editorial note that Dr Rajinder Singh Raju Chadha, President International Punjab Forum, and Chairman Wave Group encouraged him to publish this book. I wonder how the Editor could undertake this herculean task of sorting, reading, vetting, editing, and compiling hundreds of letters, mementoes, awards, and other documents to prepare this coffee table book without altering its original content and impact. To cover lifetime achievements of Sardar Tarlochan Singh, whose activities cover all domains of human affairs, from academics, sports, politics, and as an ambassador of Sikhi, is not an easy task. Despite his hectic lifestyle, Tarlochan Singh has penned down one dozen books concerning Sikh history, politics, current affairs, and his biography.

I find it difficult to classify this book in traditional genres. After reading its pages, I call it ‘memorabilia’, as it has some documents (photos and letters) worthy of being used as archival material for future generations of Sikh historians. After a brief introduction by the Editor, one can read messages of prominent personalities from different fields from India and abroad. The most interesting Chapter of this book is “Rashtrapati Bhawan Stories” told by Tarlochan Singh in the interview recorded by the Editor. It covers the most difficult era of his life spent as Press Secretary to Giani Zail Singh, the then President of India. He tried to maintain decorum of his office as well as cordial relations with PM, Indira Gandhi, and Rajiv Gandhi. Tarlochan Singh was an

eyewitness to many events happening in the Rashtrapati Bhawan during and after the Blue Star Operation as well as after the assassination of Indira Gandhi.

I fail to understand why Giani Ji was in tearing hurry to install Rajiv Gandhi as next PM. He was advised against this move by some senior Congress leaders and media persons. Tarlochan Singh reveals: “Normally, the President of India ought to have waited for a formal letter from the ruling party, informing him of the election of Rajiv Gandhi as leader, of the majority party in Parliament. The oath ceremony was performed with utter silence. The Congress Parliamentary Board met after two hours and elected Rajiv Gandhi as its leadee. It clearly shows that Giani Ji, as President of India, did not follow the rules but offered Rajiv, the constitutional office of PM on a platter. Perhaps, the absolute power corrupted him (Rajiv) absolutely and as an affront tried to ignore the President, rather insulted him in public. Tarlochan Singh was removed from his office in Rashtrapati Bhawan on bidding of PM, Indira Gandhi, as his tapes describing the situation after Blue Star Operation were revealed by him to the national media.

I read with interest the note of Tarlochan Singh regarding his dismissal from service of Punjab government by the then powerful CM of Punjab, Partap Singh Kairon. It was not due to some deficiency in the service rendered by Tarlochan Singh as PR officer but, on the contrary, due to political rivalry between CM and his Irrigation Minister, Gian Singh Rarewala. It was his good luck; he was not removed from the service but only transferred to a remote area of Punjab. In later years, Kairon reconciled and never let him down. This shows the qualities of head and heart of Tarlochan Singh and his skill in dealing with politicians of all hues. In my view, he had best of personal relationship with Atal Bihari Vajpayee, BJP supremo and PM of India, who supported Tarlochan Singh to reach Rajya Sabha as MP from Haryana and nominated him Chairman, Minority Commission of India, a Cabinet rank post.

I was mesmerised by the tribute paid by Professor Balkar Singh of Punjabi University Patiala, a lifelong friend of Sardar Tarlochan Singh, in his short essay, “*Man Who Stood for Panthic Causes*”. He writes: “Life endeavours of S. Tarlochan Singh have met with success because he pursued these with unflinching faith and a detached attitude. These qualities of head and heart have helped him in struggling for the chosen causes and succeed in their resolution with aplomb”. He goes on to describe Tarlochan Singh’s sterling qualities: “He always stood for Panthic causes without becoming a narrow minded fundamentalist. He, as a humble Sikh, has never been oblivious of Sikh concerns while participating in political activities. Free from the taint of fear and jealousy he remains in touch with even those who do not see eye to eye with him. At times he feels sad at the indifference of the Sikhs towards the pressing problems of the community”. I also find mention of Tarlochan Singh opposing Jawahar Lal Nehru, the then Prime Minister of India, at Fatehgarh Sahib, as a member of Sikh Students Federation for which he suffered imprisonment and torture in jail. He became a popular leader of Sikh youth.

Shubhabrata Bhattacharya, Former Editor, The Sunday Magazine calls Tarlochan Singh: “*The Mosaic of PR Man*”. Nikky Guninder Kaur Singh (USA) calls him “*A Bridge with the Past*”. Nikky pays glowing tributes to his persona: “There are not many people who inspire others to stay connected with the past while building modern edifices. Tarlochan Singh, the parliamentarian is one of them. With his vast experience in various aspects of public life combined with the warmth and charm of the old world, he stands tall and communicative”. Prabhjot Singh calls him “*India’s Sports Rattan*”. Khushwant Singh thanks Tarlochan Singh for his help in the award of Nishan-E-Khalsa (Order of the Khalsa) from the Punjab Government on Baisakhi of 1999 at Anandpur Sahib and an honorary doctorate from Guru Nanak Dev University Amritsar. He further writes: “If there was one person who saved Giani ji from being ostracized by the Sikh community by being declared a *tankhaiya* by Jathedars, it was Tarlochan Singh”.

“A Profile of Action” records events and appreciations of Tarlochan Singh. It starts with a letter of President George W. Bush, followed by other dignitaries from India and abroad, including Queen of England and President of France. The volume of these documents, both in quality and quantity, defies my imagination. I cannot imagine this represents the action profile of a single individual! Khushwant Singh pays glowing tributes to Tarlochan Singh, in his weekly newspaper column, for his multifarious activities as Chairman Minority Commission. He was instrumental in introducing Harvester Combines in Punjab, India in the capacity of Chairman Markfed. He has some magic touch to transform Corporations running at a loss into profitable enterprises.

Prof. Manjit Singh of Delhi University covers all aspects of Tarlochan Singh’s life and work under his write up “Face to Face with Tarlochan Singh”. The interview ends with Manjit Singh asking for a feeling of satisfaction to which Tarlochan Singh replies: “I feel fully contented. Recently, I was being awarded Padma Bhushan 2021 by the President of India. I have travelled worldwide and received lifetime achievement awards, by many National and International organizations. I am a regular contributor to many newspapers and T.V. Channels”.

The book concludes with Tarlochan Singh’s “Historic Speech in Parliament”, delivered on 14th Dec. 2009 in Rajya Sabha during his call attention motion on killing of Sikhs in 1984 (Original Speech is in Hindi). A book on his Parliamentary Speeches in English (translated into Punjabi), edited by Prof. Kehar Singh, has been published by Punjabi University, Patiala, which was reviewed by me. During his tenure as MP Rajya Sabha, he was successful in introducing Anand Marriage Act. In 2021, he collected speeches of Hukam Singh, Kapur Singh, Khushwant Singh and his own, delivered in Indian Parliament and I got the privilege of compiling these speeches in the form of a book “Fighting for the Sikh Causes in Indian Parliament”.

I wish Sardar Tarlochan Singh a long innings of successful public life. His critics blame him that he is doing all his actions for personal glorification. I believe if Tarlochan is fighting for Panthic and Punjab causes, glory will surely kiss his feet. Prabhleen Singh, Editor of this Memorabilia, deserves all praise for bringing so much archival material under one cover. I learn that this book will be distributed free of cost among Libraries for the benefit of readers.

<p>ਨਾਨਕ</p> <p>ਡਾ: ਮੁਹੰਮਦ ਇਕਬਾਲ</p> <p>ਕੌਮ ਨੇ ਪੈਗ਼ਾਮੇ ਗੌਤਮ ਕੀ ਜ਼ਰਾ ਪਰਵਾਹ ਨ ਕੀ ਕਦਰ ਪਹਚਾਨੀ ਨ ਅਪਨੇ ਗੌਹਰੇ ਯਕ ਦਾਨਾ ਕੀ</p> <p>ਆਹ! ਬਦਕਿਸਮਤ ਰਹੇ ਆਵਾਜ਼ੇ ਹਕ ਸੇ ਬੇਖ਼ਬਰ ਗ਼ਾਫ਼ਿਲ ਅਪਨੇ ਫਲ ਕੀ ਸ਼ੀਰੀਨੀ ਸੇ ਹੇਤਾ ਹੈ ਸ਼ਜਰ</p> <p>ਆਸ਼ਕਾਰ ਉਸਨੇ ਕੀਯਾ ਜੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਾ ਰਾਜ਼ ਥਾ ਹਿੰਦ ਕੇ ਲੇਕਿਨ ਖ਼ਯਾਲੀ ਫ਼ਲਸਫ਼ੇ ਪਰ ਨਾਜ਼ ਥਾ</p> <p>ਸ਼ਮਏਂ-ਹਕ ਸੇ ਜੇ ਮੁਨੱਵਰ ਹੋ ਯੇ ਵੇ ਮਹਫ਼ਿਲ ਨ ਥੀ ਬਾਰਿਸ਼ੇ ਰਹਮਤ ਹੁਈ ਲੇਕਿਨ ਜ਼ਮੀਂ ਕਾਬਿਲ ਨ ਥੀ</p>	<p>ਆਹ! ਸੂਦਰ ਕੇ ਲੀਏ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਗ਼ਮ ਖ਼ਾਨਾ ਹੈ ਦਰਦੇ ਇਨਸਾਨੀ ਸੇ ਇਸ ਬਸਤੀ ਕਾ ਦਿਲ ਬੇਗ਼ਾਨਾ ਹੈ</p> <p>ਬ੍ਰਹਮਨ ਸ਼ਰਸ਼ਾਰ ਹੈ ਅਬ ਤਕ ਮਯੇ ਪਿੰਦਾਰ ਮੇਂ ਸ਼ਮਏਂ ਗੌਤਮ ਜਲ ਰਹੀ ਹੈ ਮਹਫ਼ਿਲੇ ਅਗ਼ਯਾਰ ਮੇਂ</p> <p>ਬੁਤਕਦਾ ਫਿਰ ਬਾਦ ਮੁੱਦਤ ਕੇ ਰੌਸ਼ਨ ਹੂਆ ਨੂਰੇ ਇਬਰਾਹੀਮ ਸੇ ਆਜ਼ਰ ਕਾ ਘਰ ਰੌਸ਼ਨ ਹੂਆ</p> <p>ਫਿਰ ਉਠੀ ਆਖ਼ਿਰ ਸਦਾ ਤੌਹੀਦ ਕੀ ਪੰਜਾਬ ਸੇ ਹਿੰਦ ਕੇ ਇਕ ਮਰਦੇ ਕਾਮਿਲ ਨੇ ਜਗਾਯਾ ਖ਼ਾਬ ਸੇ</p> <p>(ਗੌਹਰ=ਮੇਤੀ, ਸ਼ੀਰੀਨੀ=ਮਿਠਾਸ, ਸ਼ਜਰ=ਰੁੱਖ, ਆਸ਼ਕਾਰ=ਪ੍ਰਗਟ, ਮੁਨੱਵਰ=ਰੋਸ਼ਨ, ਸ਼ਰਸ਼ਾਰ=ਸੰਤੁਸ਼ਟ, ਪਿੰਦਾਰ=ਹੰਕਾਰ, ਅਗ਼ਯਾਰ=ਦੂਸਰੇ, ਤੌਹੀਦ=ਰੱਬ ਇੱਕ ਹੈ)</p>
---	--

**NANAK AND HIS PHILOSOPHY:
CANADIAN AUTHOR LAUNCHES BOOK IN MALAYSIA**

By Asia Samachar

Nanak And His Philosophy, a newly released book authored by a Canada-based retired scientist, has been launched at the sidelines of a Sikh seminar in Malaysia.

The 416-page book, authored by Dr Devinder Singh Chahal, takes a deep dive into the teachings of Guru Nanak, the first Sikh Guru, with references to his writings that are available in the Sikh scripture Guru Granth Sahib (GGS).

The book was launched by Sikh author and retired Malaysian civil servant Karminder Singh Dhillon at the ‘Understanding Gurbani by Yourself for Yourself’ seminar at Gurdwara Sahib Subang on Sunday (March 17).

“What Chahal has done effectively in this book is a systematic study of fundamental questions pertaining to existence, reason, knowledge, values and mind as expressed through the writings of Guru Nanak,” Karminder wrote in the foreword to the book.

In his speech, he said: “I believe Chahal’s work is a great service to the study of Guru Nanak, Sikhi and Gurbani. This is because once we look at all these three areas as clustered under the overarching term “Nanakian Philosophy” we will have no choice other than to get to the wisdom and messages of Guru Nanak. For this alone, Prof Chahal’s work as presented in this book is worthy of our attention.”

The seminar series organizer Sardar Preton Singh handed a copy of the book to Subang gurdwara committee president Balvinder Singh. Prof Chahal, who turns 92 this year and was disabled after a surgery, joined the launch via a recorded video speech.

The book contains 21 chapters, covering topics like ‘Who is Nanak’, ‘Mantra System’, Food Fads’ and ‘After Death: Heaven and Hell’. Asia Samachar was privileged to run an entire chapter – Sikh, Sikhi & Sikhism – ahead of the release of the book.

Among the crux of his arguments are that Sikhi is a logical and scientific philosophy and that Guru Nanak’s philosophy is valid in the Science Age of the 21st century.

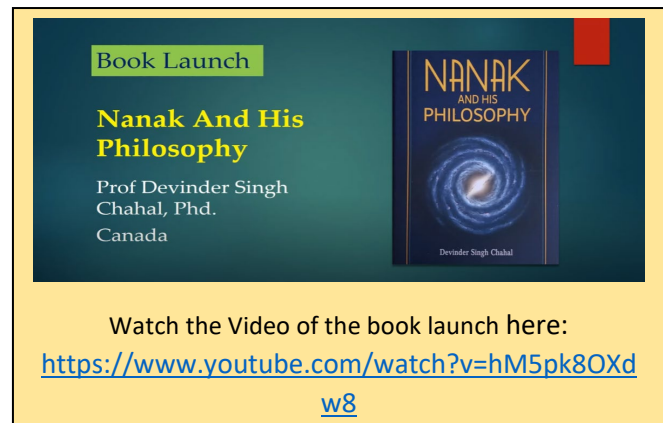
Prof Dr Devinder retired in 1996 from the position of Professor of Applied Microbiology from the Institute of Armand-Frappier in Quebec, Canada.

Prior to that, he was a professor and department head at the Punjabi Agricultural University in Ludhiana, a Fulbright Fellow at MIT in Massachusetts, US and visiting scientist and professor at University of Waterloo in Ontario, Canada.

Prof Devinder had established the Institute for Understanding Sikhism in 1999 and founded the Understanding Sikh: The Research Journal. He has published seven books and about a hundred articles based on logical and scientific interpretations of Bani in the GGS.

The book is distributed by the Amritsar-based Singh Brothers.

<https://asiasamachar.com/2024/03/19/nanak-and-his-philosophy-canadian-author-launches-book-in-malaysia/>

Tamil Sikhs Build Sikhi School in Tamil Nadu

Tamil Sikhs have inaugurated the School of Miri Piri with the aim of training activists to spread Sikhi and to realize the dream of Khalsa Raj, the rule of the purest. The school is the brainchild of Tamil Sikh Jeevan Singh who is leading the drive to bring Sikhi and Gurmat to the Tamil populations of India. Jeevan Singh, a lawyer by training, an advocate of the Supreme Court of India, and founder of the Bahujan Dravida Party (BDP) is an articulate promoter of the teachings of Gurbani. His two main concerns have

been to eliminate the discrimination that members of the lower castes have experienced within the practices of Sikhi as it is practiced in Punjab and other parts of India, and to sponsor and train Tamil Sikhs to take up Sikhi parchar while pursuing their professional careers. The advocacy of Jeevan Singh focuses on the former, and the School of Miri Piri, located in Tamil Nadu is aimed at achieving the latter.

Drawing inspiration from the teachings of Gurmat pertaining to the equality of humankind, the local sanitation worker, Muru Ganesan was felicitated during the inauguration ceremony.

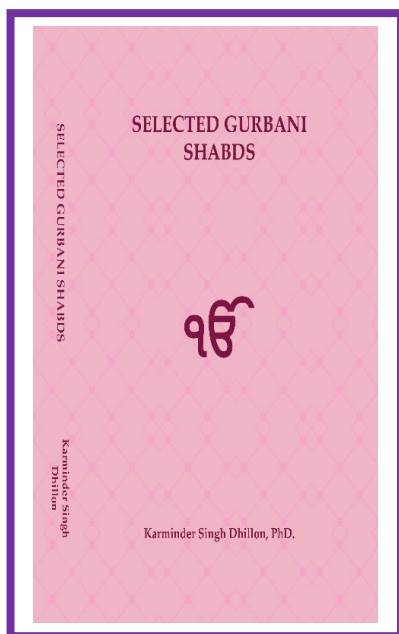
Must Have in Every Sikh Home

Order Online From

<https://sikhivicharforum.org/store/>

Enquiry: dhillon99@gmail.com

Each Book Contains Essays on:
The Methodology Used.
Historical Background of the Banis
The Composition of the Bani
And More

Understanding Salok Mehla 9. Hardcover. 112 pages.
Understanding Salok Sheikh Fareed Kay. Hardcover. 164 pages.
Understanding Salok Bhagat Kabir Jio Kay. Hardcover. 272 pages.
Selected Gurbani Shabds. Hardcover. 522 pages.
Selected Sikhi Concepts. Hardcover. 315 pages.

Note to Contributors

The *Sikh Bulletin* invites articles on matters relating to *Sikhi*. Essays that adopt CRITICAL approaches towards Sikh matters and issues are given priority for publication. Articles devoted towards exploring the messages of Gurbani as contained within the Aad Guru Granth Sahib (AGGS) are particularly welcome.

Manuscripts must be in English or Gurmukhi and must begin with a title page that includes the names, e-mail addresses, and affiliations of all authors. References must be properly cited.

Manuscripts need to be submitted online to editor@sikhbulletin.com or dhillon99@gmail.com and must be in Microsoft Word (.doc). The preferred font for English characters is Calibri font size 11. Gurbani and Gurmukhi characters must be in Unicode (Nirmala UI).

The maximum length for each article in a regular issue is 5,000 words.

Note on Use of Gurbani Verses and Translations by Authors

When quoting Gurbani in their articles, authors are required to provide the Gurmukhi version of the full verse and a romanised version for articles written in English. Mention must be made of the page where it is to be found in the AGGS. In line with the aspirations of *The Sikh Bulletin*, authors must provide translations of Gurbani verses that break from the mould of vedantic, yogic and literal slants prevalent in orthodox translations. Articles relying solely on Gurbani translations as provided by Sant Singh Khalsa MD's English Translation will NOT be published.

Note to Readers

The *Sikh Bulletin* is published in electronic format and is being sent to readers whose e-mail addresses are in our distribution list. Please feel free to forward this issue to your contacts. Alternatively, you may provide us the e-mail addresses of friends and family who would like to receive the *Sikh Bulletin* regularly.

The *Sikh Bulletin* (including past issues) may be accessed at www.sikhbulletin.com. More recent issues can also be accessed at www.sikhivicharforum.org. Archived copies of the *Sikh Bulletin* can be retrieved here: <https://archive.org/details/sikh-bulletin>.

The views expressed by authors are their own. Please send feedback at editor@sikhbulletin.com

Thank you for your continued support of The *Sikh Bulletin*. Editor.

You have three choices in life. You can watch things happen, make things happen or wonder what the hell happened.

Dale Carnegie, American Writer (1888 – 1955)